Resor
Asien
7323

TYRA KLEEN

STRÖVTÅG I ORIENTEN

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

Pris 5 kronor.

3041

TYRA KLEEN

STRÖVTÅG I ORIENTEN

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

STOCKHOLM
KUNGL. HOFBOKTR. IDUNS TRYCKERI-A.-B.
1911
[111990]

INNEHÅLL.

	Sid.
Ditresan	1
Ceylon	13
Indien	48
Tempelstäder i Södra Indien	55
Madras	66
Hyderabad	68
Bombay	79
Ahmedabad	90
Mount Abu	94
Jaipur	101
Delhi och Agra	115
Allahabad	133
Benares	140
Från Calcutta tillbaka	172

Illustrationsmaterialet till detta arbete är inte alls vad som varit ämnadt. Av ett par hundra fotografier, som jag tog under resan, blevo så godt som inga skarpa nog för reproduktion, beroende på att jag dröjde med framkallningen till efter återkomsten till Europa. I tropikerna, särskildt i Ceylons drivhusartade fuktighet, hålla sig inga films så lång tid som mina fingo ligga. Till dessa illustrationer har jag därför måst använda köpta fotografier och vykort, bland vilka man ju aldrig finner de motiv man själv väljer.

Förf.

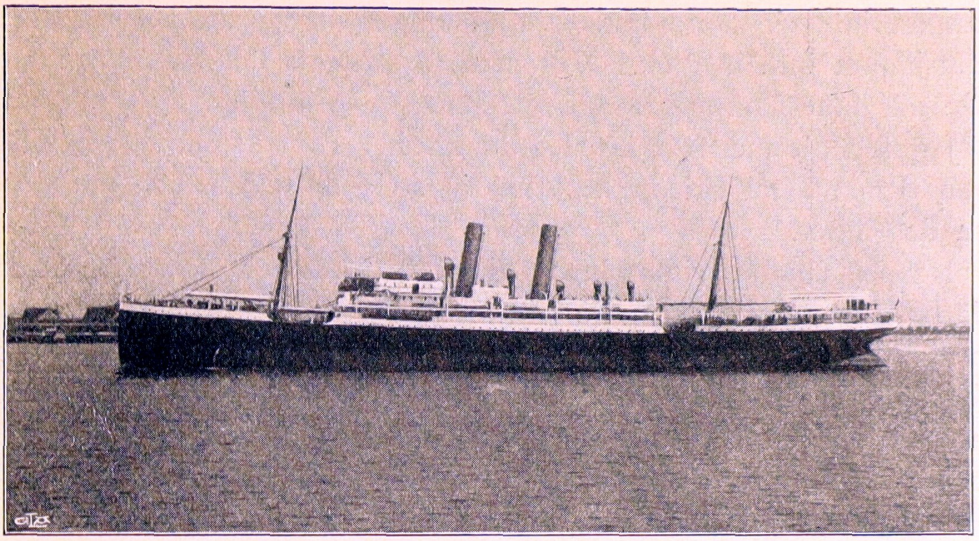

»*Prinz Eitel Friedrich*».

Ditresan.

För att parera den ofta hörda, klandrande domen över dem som skriva om ett land, sedan de bara gjort en flyktig rundresa genom detsamma, förutskickar jag förklaringen, att detta inte alls skall vara en studie över Ceylon och Indien eller innehålla något lärorikt om de länderna, vare sig från religions-, natur- eller konsthistorisk synpunkt.

Det gör inte anspråk på att vara annat än de ytliga synintrycken hos en dagdrivare, som lever och njuter med ögonen, undvikande fördjupning åt något håll — liksom när man på en teater stimulerar ögat med färgrika feerier och ideliga överraskande scenförändringar utan att tänka på pjäsens innehåll.

Har man levat någon tid i ett land och vet man något om det, då är också möjligheten förstörd att se det med friska och hungriga främlingsögon. Ögat vänjer sig så fort vid nya former, och när de inte längre äro nya, så göra de aldrig mera

samma intryck som först. Vad man sedan har att berätta blir kunskaper, inte intryck. Vill man ta vara på dem, så måste det ske när man kommer första gången, som främling.

Jag for dit med ett av »Norddeutscher Lloyd's» fartyg, nämligen »Prinz Eitel Friedrich», som avgått från Bremens hamn den 14 december.

Neapels hamn lämnade vi den 30 december, och morgonen därpå foro vi i strålande sol utmed Calabriens intensivt blåa berg, förbi Strombolis räfflade kägla och övriga små fantastiskt formade vulkaniska öar i 'dess närhet, somliga stickande lodrätt upp ur havet som Böcklins Toteninsel eller bildande valv och bågar, som likna ruindelar av försjunkna städer och kyrkor.

Messina sedt från havet företer nu en helt olika anblick mot före katastrofen; den terrassformiga staden, som då tycktes direkt framvuxen ur bärgen och bildade ett organiskt helt med det omgivande landskapet, har nu fått långa rader fula nybyggen med röda tak, enformigt lika, som längorna av arbetarbostäder i Londons suburbs.

Nyårsaftonen och natten var fest ombord med extrafin diner och bål och skålar och bal efteråt på stora promenaddäcket. Vi ha hunnit förbi tåspetsen på Italien, där det går starka strömmar, och sjösjukans demon har fått makten över mig och lamslagit mig på rygg i min hytt, varifrån jag under aftonens lopp följer nyårsfirandet inom hörhåll. De flesta passagerarna, som varit ombord alltsedan Bremen eller Antwerpen eller Southampton, ha redan hunnit inställa sin fysiska apparat efter båtens rörelser och generas inte mera därav. Men jag som kommit ombord i Neapel är för de första dagarna det hjälplösa landdjuret.

Min hytt — där jag haft turen att bli ensam — ligger intill matsalen, där champagnekorkar smälla och tal hållas. Jag har dörren öppen och förhänget fördraget, och vid varje rullning av båten slängs det senare åt sidan, så att jag ser in i hytten midt över korridoren. Dennas dörr öppnar och sluter sig vid varje rörelse av båten, var gång visande något liknande en jättehand, som med ett fast grepp håller i låset innanför. Ett monstruöst

mellanting mellan hand och fot, som en orang-utangs extremitet. Men jag har inte kvar energi nog att förvånas över monstret eller undra vad slags djur det hör till. Senare upptäcker jag, att det som höll i dörrlåset var en fot av ovanlig formation, hörande till en liggande afrikan, som jag förut sett bland passagerarna, en rik och förnäm man med en brutal djurfysionomi som en österländsk fetisch. Därinne i hytten håller han en hustru gömd, som ingen får se, och som inte får komma till måltiderna eller upp på däck. Nu var han rädd att någon kunde få se en skymt av henne genom dörren, som för luftväxlingens skull stod öppen, och höll därför i den med sin orang-utang-fot.

Sent på kvällen lugnade havet. Det bruna djuret där midt emot tog på sin fotbeklädnad samt en blandning av europeiska och afrikanska klädesplagg. Ovanför en ljusblå broderad gandala stack det fram ett stärkskjortsbröst med krage och kravatt, och nedanför burnusen framstucko långbyxor och bruna skor, och en röd fez krönte kompositionen. Han stängde hyttdörren om sin hustru och försvann upp till de dansande på däck.

Om jag skulle göra visit hos min ensamma, fångna granne och fira nyårsaftonen med henne? Vi voro båda dömda till hyttarrest, jag av min tyrann sjösjukan och hon av sin tyrann med djurnosen. Sakta knackade jag på hennes dörr och steg in i halvmörkret, där luften var tung av parfymer. Där låg en knappt fullvuxen varelse, lika fin och söt som hennes man var motsatsen, även hon klädd i en blandning av arabiskt och parisiskt och med en massa smycken, äkta och skräp om vartannat. Ett par stora, melankoliska ögon, som föreföllo ännu svartare därför att de voro målade rundt om, i ett vackert brunt ansikte, som ännu inte hunnit anlägga överflödig fetma, strålade upp av glädje att få besök. Hon sträckte händerna mot mig och kvittrade dämpadt som en fågel i bur. Antagande att vad hon sade var en hälsning, upprepade jag samma ljud så godt jag kunde. Det gillades såsom korrekt, vi förstodo varandra utmärkt, och hon bad mig sitta ned med ord, vars ljud visserligen ej voro mig familjära, men vars innebörd jag uppfattade lika bra, som om vi hela livet talat det språket tillsammans.

Hon lät mig förstå att det var snällt av mig att komma in och ett roligt avbrott i hennes enformighet. När jag blev så väl mottagen, slog jag mig ner hos henne, vred på det elektriska ljuset för att bättre se den vackra varelsen samt fortsatte att upprepa de vänliga hälsningar hon uttryckte på sitt obekanta språk, och snart voro vi livligt inbegripna i ett slags konversation. För det tankeutbyte som kunde ifrågakomma oss emellan funno vi i alla händelser uttrycksmedel nog.

Fria europeiskor äro ju alltid mycket intressanta för haremsdamer; vi väcka deras nyfikenhet och avund, harm och beundran.

I matsalen intill oss fanns ett piano, och där hade ett kotteri tyskar slagit sig ner för att göra musik och sjunga visor. På rösterna kände jag igen bl. a. ett par vetenskapsmän, som vid bordet förde lärda diskussioner, och nu sjöngo de till melodien av en slagdänga:

Ein Butterbrot mit Käse,
ein Butterbrot mit Wurst,
das sind zwei Butterbröte
mit Käse und mit Wurst — — etc.

Min väninna uttryckte sin ledsnad över att ingenting förstå därav, och jag kunde inte heller tolka det genialiska innehållet för henne. Men hade jag kunnat det, så skulle hon nog ha uppskattat germansk humor ungefär lika mycket, som hon skulle ha uppskattat samma personers vetenskapliga samtal vid table-d'hôten.

Över oss tråddes dansen, och med hjälp av gester frågade jag det instängda barnet om hon ej skulle vilja vara med. Det var synd om henne att ständigt ligga härnere. Hon skrattade åt den djärva tanken, som aldrig skulle kunnat uppstå i hennes egen hjärna. Hon hade nog aldrig heller tyckt synd om sig själv. Den melankoli hennes väsen uttryckte var omedveten.

Jag undrade hur det kom sig, att hon så där medtogs på resor; det brukar väl inte ofta hända hennes gelikar. Men vårt enkla samtalsspråk räckte inte till att uttrycka så komplicerade ämnen.

När klockan slog tolv, utbrast sällskapet bredvid oss i jubel och »prosit Neujahr!» och tågade sjungande upp till balen på däck. Jag hade ej lust att invänta att få se djuret sticka sin nos innanför förhänget utan ville ta godnatt. Men hon höll mig kvar, överhopade mig med vänskapsbetygelser och ville roa och intressera mig med att visa sina kläder och smycken.

Vi hade hälsat det nya året tillsammans. Sedan såg jag henne inte mera, förrän hon tätt beslöjad och omlindad steg av i Port Said med sin härskare.

Ännu under nyårsdagen gungade det, så att man åt med matsalsborden inramade med ribbor och trärutor; men därefter var det bara lugnt och uteslutande angenämt. Med så stora och tunga båtar som dessa — Prinz Eitel Friedrich är 8,865 tons och 7,000 hästkrafter samt har dubbelpropeller och slingerkölar — måste det förresten vara alldeles särskildt dåligt väder, om man skall ha obehag av rörelserna, i synnerhet efter ett par dagars vana därvid.

Ombord består den huvudsakliga sysselsättningen i att äta. Måltider ideligen och ett oändligt antal rätter. Dessemellan roar sig ungdomen på däcken med allehanda sporttävlingar och sällskapslekar och ställa t. o. m. till vattenpantomimer; vi andra läsa och fotografera och spela schack och njuta av solen och den tilltagande värmen. Den nödvändiga motionen hämtar man i en elektrisk gymnastik- och ridsal med Zanders svenska gymnastikapparater. Här felas intet från trådlös telegraf, så att man varje dag får läsa de viktigaste världsnyheterna uppskrivna på en tavla, till lånbibliotek, sätteri, tvättinrättning med tvättande kineser, framkallningsrum med eller utan framkallande steward, många varmbadrum och duscher, fri läkarvård och medicin för dem som så behöva etc. Dessutom en musikkår med blåsinstrumenter m. m., bildad av stewardar, vilken varje afton till dinern spelar taffelmusiken för första klass samt dagligen håller koncert omväxlande på första och andra klass.

Uppassning, snygghet och ordning äro mönstergilla på denna båt. Det högre tjänstfolket består av tyskar, det lägre av kineser, och man blir betjänad med en precision och ett älskvärdt

tillmötesgående som för den anspråksfullaste resande inte lämnar något övrigt att önska. Däcken skötas av matroser, och hur perfekt rena de hållas syns bäst på familjernas babies, som hela dagarna krypa omkring där vitklädda på alla fyra.

Den 3 jan. steg man upp kl. 5, och kl. 6 inlöpte vi, ännu i mörker, i hamnen i Port Said, där alla passagerare vid ankomsten skulle vara färdiga och samlade och underkastas »läkarbesiktning»; d. v. s. de ropades upp och passerade revy, vilket föreföll som en sällskapslek och av de flesta uppfattades mera som en sådan. På stora promenaddäcket stodo besättningen och betjäningen — 270 man — uppställda till besiktning, tyskarna på ena sidan och kineserna på andra som ett par krigshärar mot varandra. Det är en väldig massa invånare som denna flytande stad rymmer, bortåt tusen personer med första, andra, tredje klass samt mellandäckspassagerare och manskap och allt.

Knappt hade trappan fällts ner till vattenytan, förrän en massa skrikande folk myllrade ombord: Port Saids befolkning, denna besynnerliga och brokiga provkarta av alla upptänkliga raser och folkslag från djupaste svart till ljusaste nyans av nordeuropé, en blandning av mänskligt avfall från Afrika, Asien och Europa. Besättningen hade plockat undan vilstolar och övriga föremål från däcken och låst alla hytter. Som flugsvärmar slogo infödingarna ner med sina knyten och bördor, som de packade upp; och medan det dagades, förvandlades däcken till basarer för deras skräp, som de skrika ut på olika språk och språkkompositioner — vykort och broderier, egyptiska draperier, långschalar, orientaliska smycken och skarabéer — och det mesta förefaller mycket »made in Germany».

Under tiden ser man på fartygets andra sida kolbärarnas silhuetter myllra upp och ner, ut och in på långa magra ben och med säckar över huvud och axlar.

Vi ligga ett godt stycke från kajen, och omkring oss trängas under skrän och oväsen massor av roddbåtar, somliga erbjudande sig att föra passagerarna i land, andra med mandolinspelande och vissjungande italienare alldeles som i Neapels hamn. Och mellan båtarna simma människor i olika bruna nyanser och göra

konstycken i vattnet och dyka ner efter sjunkande slantar, som kastas till dem. Man ror i land, medan de simmande figurerna omkretsa roddbåten och sträcka sina mörka armar efter slantar, som de stoppa i munnen — de ha ju ingen annanstans att göra av dem.

Fem timmar ha vi att ströva omkring i den smutsiga staden, varje främling med en eskort av ett dussin »guider», gatuförsäljare, spåkarlar, de flesta enögda eller angripna av ögonsjukdomar. Den lilla staden är i dag fylld av passagerare från »Prinz Eitel Friedrich»; man möter varandra, sluter sig samman i större grupper, köper tropik-hattar, betraktar basarer och ormtjusare, tittar in i moskéer med de obligatoriska halmtofflorna på fötterna och in i de redan på förmiddagen livliga arabiska kaféerna; och först och sist tittar man på folklivet.

Till lunchtid är man åter ombord; och eftermiddagens färd genom Suezkanalen förlöper enformigt mellan två ökenliknande landsträckor, den ena alldeles utan och den andra med något litet vegetation, samt förbi stora saltsjöar, där ibland någon grupp flamingos står och speglar sig på långa ben. Och så möter man en karavan — en riktigt ordentlig traditionell karavan på 10 kameler, just som en sådan skall se ut, och det fastän det finns järnväg som går parallellt med oss utmed kanalen.

Strax efter solnedgången möta vi i en utvidgning av kanalen, där kolosserna ändå nätt och jämnt komma förbi varandra, en syskonbåt, en annan Lloydångare på återväg, och man utbyter jublande hälsningar, skrik och sång och musik. Medan alla stå uppradade utefter relingen och titta över till varandra, hör jag mitt namn ropas, och från den andra båten viftar en gammal bekant, en globe-trotter, med vilken jag har många minnen gemensamma från förr, fastän vi sedan alldeles förlorat spåret av varandra. Där stå vi nu midt emot varandra igen och titta och hälsa och vifta. Jag hör något tillropas mig, men vi ha glidit förbi och jag kan inte mera urskilja orden genom det allmänna ropandet och hurrandet. Så bokstavligt som möjligt »ships that pass in the night».

Sedan vi morgonen därpå passerat Sinai, som ligger där strålande solbelyst och väcker gammaltestamentliga föreställningar,

komma vi ut i Röda havet, och så ser man inte land mer på någon tid. Utan man sträcker lättjefullt ut sig i sin däcksstol i solen, mellan djupblå himmel och djupblått vatten, och tittar på flygfiskar och delfiner och en och annan mera sällsynt havssköldpadda. Aldrig har jag sett så vackra solnedgångar som på Röda havet — är det från dem det fått sitt namn? Sådana obeskrivliga färger och underliga molnformationer!

Den 5 jan. passerade vi 23:e breddgraden, vilkens överskridande anses förflytta oss inom tropikernas område. Jag vet inte om det var en tillfällighet eller om detta streck på kartan verkligen har praktisk betydelse, men i och med detsamma inställde sig en tropisk hetta. Termometern i min hytt sprang under det dygnet upp från 19 till 28 grader Celsius och har sen dess fortsatt att stiga långsamt och småningom. Hela armén av stewardar uppträder från och med det strecket i vita linnekostymer i stället för sina förra mörkblåa uniformer. Endast kineserna se alltid likadana ut och förakta temperaturväxlingar. Under de timmar bagagerummet är tillgängligt för passagerarna äro nu alla i färd med att begrava sina varma kläder i koffertarna och plocka fram sin tropikutrustning — och sen dess ser man bara och uteslutande vitt ombord. Och mänskligheten är ojämförligt mycket mer sympatisk i vitt. Kanske är det därför som alla tyckas trivas så bra i varandras sällskap. De förståndigare ha lagt bort bruket av strumpor och skor och gå med nakna fötter och sandaler. Herrarna nästan bilda kö vid barberarsalongen och uppträda sedan vid table-d'hôten så »kortklippta», att de äro fullkomligt skalliga — en allt annat än estetisk anblick! Vad skulle samma herrar säga, om det fölle damerna in att lika hänsynslöst hålla på sin egen bekvämlighet och uppträda med rakade huvuden?

I stället för frack uppträda nu herrarna till dinern i de små korta vita linnerockar av särskild snitt (påminnande om sjökadettjackor), vilka engelsmännen infört som ersättningsplagg för fracken i tropikerna. Den allmänna aptiten, som hittills varit utomordentligt stor, koncentrerar sig nu på glassen och frukten; och mellan måltiderna bjuds islemonad omkring gratis. Överallt äro elektriska avkylningsapparater i flitig rörelse.

Mänskligheten har tydligen ännu inte lärt att inställa sin hjärnapparat efter olika värmeförhållanden; ty hur dåligt den funktionerar vid en dylik temperaturväxling, det märktes de första dagarna på bords- och däckskonversationen, vilken plötsligt blev fullkomligt idiotisk och först småningom åter blev värdig normala kulturmänniskor. Jag upptecknade efter verkligheten några dyrbara tropik-konversationsprov från de första dagarna, men diskretionen bjuder mig att njuta dem ensam.

Det är beundransvärdt, hur det på Lloydbåtarna inom tropikerna, ehuru man inte varit i land på många dagar, dock lyckas medels utmärkta avkylningssystem och mycken noggrannhet att hålla all maten fullkomligt frisk och aptitlig; fisk, mjölk, frukt etc., allt har hela tiden varit så oklanderligt, som om det nyss köpts på torget.

Den 7 jan. vid 10-tiden på kvällen anlände vi till Aden, blevo liggande långt ute från land och stannade endast ett par timmar för att intaga kol. Inga passagerare fingo tillåtelse att ro i land. Men när inte bärget kom till profeten, så kom profeten till bärget. Inom några ögonblick hade vi omkring oss ett lika så livligt infödingsliv som det vi kunnat finna i land. Över vattenytan hördes skrik och skrän, som kom allt närmare, och i månskenet — ty vi ha grannt månsken om kvällarna, fastän månskäran här inte sitter lodrätt, som vi äro vana vid i Europa, utan hänger horisontalt som en hängmatta på himmelen — i månskenet närmade sig hastigt fullt med roddbåtar med Somalinegrer, nakna pojkar och män i vita och brokiga skynken. Till de senare hade även enstaka plagg ur européers gaderober, eller ännu mer undergarderober, förirrat sig men påsatts på svartingarnas eget vis. Några båtar innehöllo araber, turkar eller egyptier med röda fezer. Fler och fler småbåtar döko alltjämt fram ur natten, och medan fartyget tog in kol på ena sidan, så hade vi utmed hela andra sidan — bjärt belyst från båten — en rolig teater att titta på. Alla hade varor att sälja och skreko över varandra i ett öronbedövande oväsen, och alla talade engelska. De hade strutsfjädrar och marabufjädrar, plymsolfjädrar av alla storlekar, strutsägg, antilophorn, vackra leo-

pardfällar, sågfisksvärd, collierer och allehanda prydnader av snäckor och massor av pärlband, av vilka hela lagret satt exponeradt på deras egna svarta decolletés.

Men de släpptes ej ombord; dels är det omöjligt att hindra dessa infödingar från att stjäla, dels föra de pest och all slags infektion med sig. Landningstrappan fälldes ner till vattenytan, och post togs ombord och skickades av. Men sedan stodo där matroser på vakt mot den myllrande och skränande hopen, som försökte klänga sig fast med sina båtshakar och krångla sig ombord. Handeln fick tillgå så, att bastrep slungades ombord, och midt på dem sutto korgar fastsatta, vilka virades upp och ner med varor och pengar, sedan man först kommit överens om priset. Strutsfjädrar och sådana ömtåliga ting togo matroserna emot och transporterade upp. Man betalade hälften à tredjedelen av vad de först begärde, och det tycktes ändå vara mer än rikligt. Om det inte varit ett alltför besvärligt bagage, så skulle jag helst ha tagit med mig någon av de små magra roddarpojkarna, som aldrig fördärvats av kläder och skodon. Deras smidiga lemmar rörde sig fritt och graciöst, tänder och vitögon blänkte i ljuset, och när de skreko, stucko gapen färgrikt av mot sin svarta bakgrund. Detta myllrande, skrikande, gestikulerande, köpande och säljande varade till kl. 1 på natten, då vi lättade ankar och fortsatte vår väg. Dessförinnan hade en del av infödingarna, vilka väl ej äro vana att vara vakna om natten, ringlat ihop sig och somnat i båtarna, låtande de mera energiska fortsätta handeln.

Efter Aden var en vecka kvar till Colombo, och sedan vi passerat ön Sokotra intet land mer i sikte på hela tiden. Bara den mest oklanderligt lugna sjö och soligt väder och sakta tilltagande hetta. Livet ombord blir nu mondänt, tiden utfylls med sällskapsliv och fester, och damerna lägga an på att göra toalett och uppvisa vad som fått rum i deras cabin-trunks. Mellan Aden och Colombo ställs det alltid till med en traditionell kostymbal. En del personer som rest samma väg förut ha beredt sig därpå och försett sig med medförda fantasikostymer, andra visa sig uppfinningsrika med att få ihop sådana, och resultatet är

lika bra som en motsvarande tillställning i vilken storstad som helst. Nu komma alla tyger och grannlåter till pass, som man köpt av infödingar i Port Said och Aden. Den kvällen påminner förresten om Port Said vad beträffar den brokiga röran av de mest olika slags figurer och dräkter. Under ett par dagar är det en livlig trafik mellan hytterna, då många låna ihop av varandra vad de behöva, försökande på samma gång bevara sina hemligheter. Och av dem, som inte kunnat hitta på eller få ihop något bättre, uppträda åtminstone herrarna som damer och tvärtom.

De som på denna kostymbal voro uppsluppnast och hittade på de bästa skämten och de barockaste upptågen voro inte ungdomen, utan de äldre — i synnerhet några grånade amerikanare och engelsmän, vilka representerade den lyckade anglosaxiska humorn. En engelsk general från Indien t. ex. spelade rollen av en ung dam, och en engelsk guvernör för någon besittning någonstans därborta agerade som en född komiker hennes barska chaperon. Några belgare, som äro på väg till Ceylon för att jaga elefanter och sedan ämna fortsätta till Kina och där genomfara landet per automobil (och som föra automobilen med sig ombord här), voro svärtade Afrika-infödingar och negresser och återgåvo mycket naturtroget infödingarnas sätt att klä sig i litet eget och litet europeiskt, som de applicera galet, samt tala litet infödingsspråk blandadt med litet »europeiska», vilket ytterligare består av 90 procent engelska med iblandad tyska och franska.

Man såg väl ett hundratal kvickt och fantasirikt hopkomna figurer, och pris utdelades till de bästa. Tonen är ledig och otvungen, som den blir i sällskap, där de mest olika element förts samman. Och som var och en vet att man ännu har någon tid kvar att tillbringa i varandras sällskap inom ett begränsadt område, så undviks allt som kan verka stötande eller störa den goda samvaron.

Av passagerarna är en stor del holländska familjer på väg till Java och övriga holländska besittningar, med eller utan svart eller brunt tjänstfolk, samt engelska officersfamiljer stationerade

i Indien. De senare föredra ofta Norddeutscher Lloyd framför sina egna fartyg såsom i många avseenden bättre. Även funnos bland passagerarna många unga män från Java, Filippinerna, Japan och Kina på återväg från Europa, där de studerat eller kompletterat sin uppfostran. — En engelsk biskop håller om söndagarna engelsk gudstjänst ombord. Och tysk gudstjänst hålls av en tysk missionär på väg till Indien.

Naturligtvis spelar cronique scandaleuse sin roll ombord. Huvudpersonen i denna är en medelålders rumänisk prinsessa — av en gammal mycket god furstefamilj —, vilken reser med sin egyptiske »sekreterare». Sekreteraren är inte ens skrivkunnig. Han är en av de otaliga guider som antasta främlingar på Kairos gator. Biskopen och flera andra ombord ha snäst av honom där. Men hos prinsessan gjorde han större lycka med sina svarta ögon och sitt bruna skinn, ty hon inte bara tog honom till sin guide i Kairo utan också till Port Said och med till Colombo. De övriga passagerarna demonstrera sitt ogillande av det omaka paret genom att fullständigt ignorera dem och aldrig utbyta ett ord med stackars Madame la Princesse, som har gräsligt tråkigt — ty det intellektuella utbytet av hennes utvalde är nog ej särdeles stort. Hon reser med juveler och äkta smycken till ett värde av flera hundra tusen, och hennes enda nöje är att plocka på sig dem till kvällarna och överblixtra de elegantaste amerikanskor. Att den mörke ynglingen vid första tillfälle kommer att ge sig i väg med alla hennes dyrbarheter, det äro alla ense om.

Den 14 januari komma vi fram till Colombo, och där går man en tillvaro till mötes, som blir mindre lättjefull och mera innehållsrik än dessa två veckors.

Ceylon.

När jag efter några veckors strövtåg på Ceylon sluter ögonen och försöker göra mig en syntetisk minnesbild av landet, så blir det bara en brokig mångfald av de mest olika slags landskap från de typiskt tropiska nere i låglandet till de vildt storslagna uppe bland bärgen, vilka tillsammans bilda ett paradis, där varje olika smakriktning kan välja ut åt sig den bit man drömt som sin lycksalighets ö. Men ännu mer än av landskap ta intrycken gestalt av märkvärdiga detaljer och enstaka underbara former, som komma en att glömma helhetsverkan. Någon medpassagerare, som jag träffade åter efter några dagar, sade med besviken ton: »På Ceylon finnas inga landskap; det finns bara vegetation.» Det var riktigt sagdt — men det är bara inte »bara»! Naturen har här varit så uppfinningsrik i skapandet av fantastiska former, att man frestas att bara fördjupa sig i detaljer. Det första man har att göra är att inställa sitt öga efter annan måttstock och andra proportioner, än dem man vant sig vid i Europa: smått är stort och stort är smått, högt och lågt ha bytt roller och egenskaper.

Och så det intensiva ljuset! När jag rest från södra till norra Europa och kommit till Sverige, då sommarsolen där är som starkast, så har den i jämförelse med södra Europas ljus alltid tyckts mig vara bara skymning. Och hur solen där än ansträngер sig att göra sitt bästa, ja, håller på i många timmars övertid, så blir resultatet ändå bara ett matt, misslyckadt ljus med ett iblandadt mörker, som verkar tungsint och nedstämmande. Men kommer man så till Ceylon, då blir t. o. m. Siciliens

solljus bara till en matt skymning vid jämförelsen. Och dock gör det aldrig ondt i ögonen, därför att det kommer ovanifrån och inte från sidan som i norden. Först här lockas soldyrkaren till extas; här känner man sig nära ljuskällan och känner solstrålarna tränga tvärs igenom hela sin varelse. Färgerna ha en våldsam intensitet, som stimulerar ett njutningslystet öga, så att det upptäcker nya färghemligheter, som det aldrig anat i Europas halvdager.

Elegant dam med sin baby.

På tal om Ceylons skönheter komma i första rummet dess infödingar. Singaleserna utgöra öns aristokrati, så komma tamilerna, litet malajer samt en del underhaltiga bastardfolk, »burglars» (av holländare och infödingar), »eurasians» och allt vad engelsmännen kalla dem. Singaleserna äro en nyans ljusare än de nästan svarta tamilerna, äro mycket långa och smärta till växten med ytterligt rasförfinade former som de ädlaste kapplöpningshästar — ett folk, varmed i fråga om kroppsskönhet intet folk i Europa kan jämföras. D. v. s. vad beträffar männen; kvinnorna bli i allmänhet klumpiga, så snart de äro fullväxta.

Till singalesernas skönhet höra deras beundransvärdt graciösa rörelser, deras otroliga vighet och smidighet och de vackra ställningar, som deras långsträckta kroppar inta både i rörelse och

i vila. De äro magra utan att se knotiga och beniga ut, och de behålla sina ynglingagestalter livet igenom. Jag har inte på Ceylon sett mer än en enda korpulent gestalt bland infödingarna, och det var en Buddhapräst som satt i ett Buddhatempel i Co-

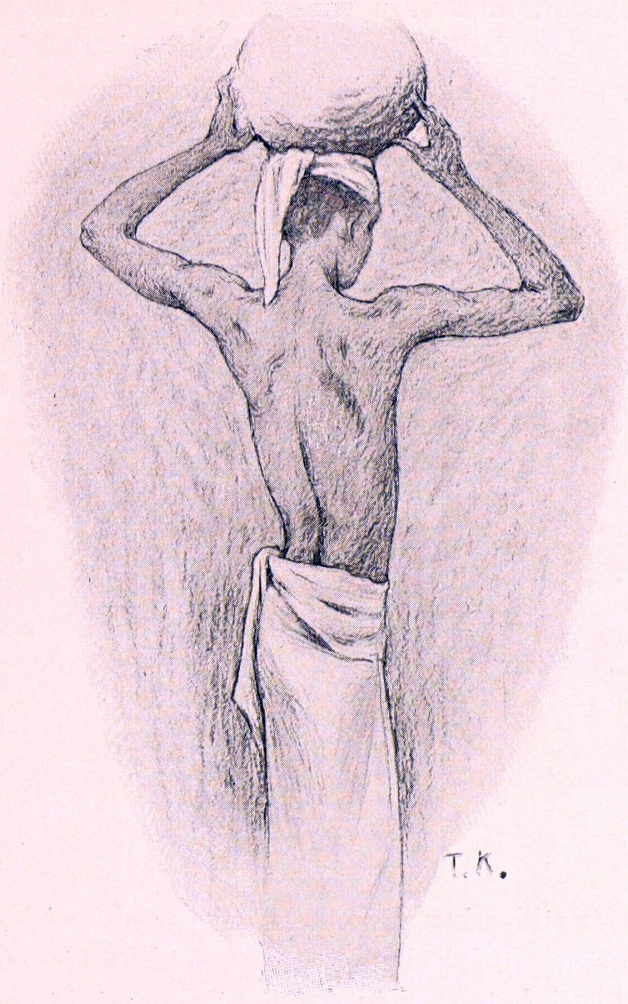

Singalesisk vattenbärare. (*Skissboksblad*).

lombo. Icke desto mindre satt han med benen korslagda på samma sätt som en Buddhabild, d. v. s. med vardera foten upplagd på det motsatta knät (gör efter det den som kan!). — Bland singaleserna ser man inte heller till atletfigurer med grovt ske-

lett och överdrivna muskler — såsom t. ex. bland negrer och germaner. De lära inte nå högre ålder än 50 år, vilket dock bör vara svårt att fastställa, då de själva inte föra något slags tidräkning utan leva lyckligt obekymrade om klocka, almanack och ålder. Förresten en utmärkt idé, som européer borde ta efter, det att leva i bara 50 år, men vara vacker och frisk så länge man lever.

Den ytterliga smärthet om midjan och övriga flickaktigt slanka former, som bruka utmärka indiska gudar och fetischer, hade jag

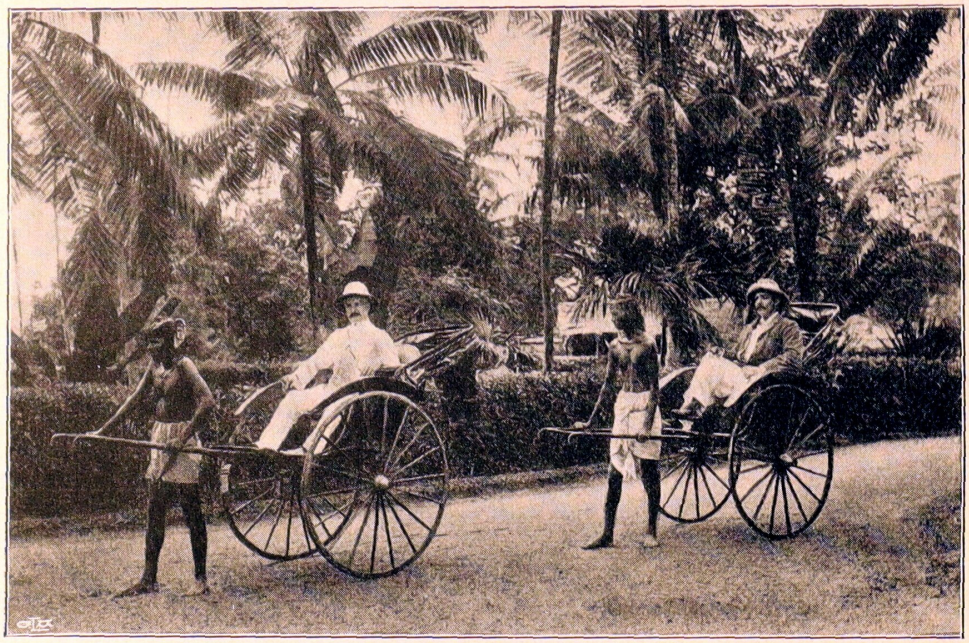

Rikshaws. Colombo.

hittills tagit för stilisering, för en avsiktlig symbolisk sammansmältning av det manliga och kvinnliga elementet hos den perfekta, allomfattande gudomligheten. Men det första jag märkte efter landstigningen i Colombo under min första färd i rikshaw — en lätt, tvåhjulig vagn för en person, dragen av en springande inföding — var att de svarta tvåbenta dragarnas nakna överkroppar — liksom övriga infödingars — äro de exakta förebilderna till de indiska gudarna och statyerna. De äro breda över axlarna med egendomligt rörliga axelleder och smalna sedan tvärt av till en

Ett banyanträd.

2—111990. *Kleen, Strövtåg i Orienten.*

frånvaro av kropp, som slutar i mycket långa, fint formade ben. De tugga bethel — en blandning av gröna, friska bethelblad, kalk och arekanöt — som smakar starkt som peppar och som färgar deras läppar och tungor eldröda — en klädsam färgeffekt mot den svartbruna hyn.

Singalesmännen ha långt hår, svart och slätt, uppsatt i en knut i nacken; och låglandsbefolkningen bär dessutom runda hornkammar som kronor på huvudena. De ha mjuka röster och mildt väsen, äro snälla mot barn och djur samt välvilliga och tjänstaktiga.

Jag hade väntat att få se ett folk hatfullt och hämndlystet mot allt vad européer heter, dessa vita tyranner som orättfärdigt bemäktigat sig deras land och behandla dess ursprungliga besittare som underlägsna varelser. Men tvärtom — så vidt man kan se råder ett utomordentligt godt förhållande mellan svarta och vita. De senare se vördnadsfullt upp till de förra som till högre väsen, dem de godvilligt underordna sig, och de hållas i sträng disciplin men bli väl behandlade. En europeisk dam t. ex. reser här mer ogeneradt säker än någonstädes i Europa Vilken skillnad, när man jämför med hur fransmännen i det avseendet uppfostrat Nordafrikas svarta! Ceylons infödingar av alla klasser hålla sig alltid på vördnadsfullt avstånd, äro tillhands så snart de kunna bevisa någon tjänst och dra sig sedan diskret och underdånigt tillbaka. Till en del är det ju engelmännens uppfostran, som strängt bestraffar om de besvära någon europé; men det beror nog också på deras gamla kastväsen, som gått dem i blodet, även sedan det nu är avskaffadt på Ceylon, och mest kanske på deras egen milda, godmodiga natur. Alla tala mer eller mindre engelska. De svarta säga aldrig »you» till de vita utan upprepa »lady» eller »master» alldeles som svenskarna.

En annan sympatisk egenskap hos folket är deras renlighet och snygga vanor. Varje kväll i solnedgången ser man dem bada och tvätta sig utmed havsstranden och i floder och dammar samt borsta sina bländvita tänder med elastiska barkstycken av något slags träd. Och utanför deras hyddor är det alltid rent och snyggt — i motsats till förhållandet hos Sydeuropas infödingar!

De fattiga äta bara en gång om dagen. Till tallrik ha de ett stycke av den lätta glatta barken nederst på bambustammarna; av en risförsäljare på gatan få de för 10 öre en portion ris på den samt ur en annan gryta curry-sås därtill. Och så äta de ett par bananer ovanpå och äro nöjda och belåtna. Där är ju en av hemligheterna till deras fulländade gestalter.

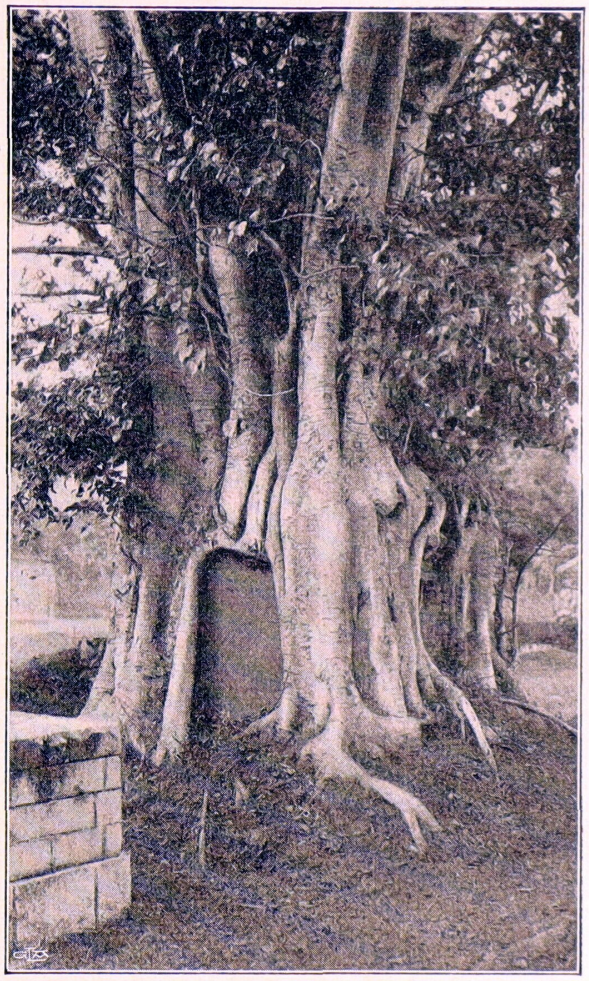

Pipulträd.

Tjänstfolket är uteslutande manligt — kvinnligt sådant existerar inte —, och varje hem har en massa infödingstjänare, som ljudlöst glida omkring överallt likt svarta katter på mjuka tassar. De äro i allmänhet väl dresserade, och enda olägenheten med dem är att man måste låsa in allting med nycklar — deras dåliga rykte i det avseendet har jag också haft upprepade tillfällen att bekräfta.

Exempel på en engelsk privat familje-bungalow vid Colombo: lågt envåningshus, vitrappadt ut- och invändigt. Tunnt sluttande tak av bruna träskivor vilande på tvärslåar. Under taket skuggiga verandor samt därinnanför ett par stora rum, vart och ett ytterligare uppdeladt i flera rum genom ljusa, lätta förhängen. Några privata angelägenheter kan man således inte ha i en bungalow, inga dörrar att stänga, och tjänare som

tassa omkring som skuggor i varenda vrå. Fönsterna äro låga och släppa in föga ljus, stå alltid öppna eller ha alls intet glas samt äro försedda med järngaller. Taket räcker långt ner utöver ytterväggarna, så att aldrig en solglimt kommer in. I allmänhet äro bungalows inredda utan alla smaklösa och skrymmande onödigheter med trevliga enkla trämöbler och stora järnsängar med vita myggnät — vilka dock i praktiken tyckas ha till ändamål att hålla myggorna instängda hos sitt offer innanför nätet.

Bambu i Peradeniya Gardens.

Infödingarnas nötkreatur, av vilka de ha många olika sorter, stora och små, vita och svarta, med eller utan ryggpucklar, med utåtböjda eller uppåtstående horn, färgas och tatueras högst elegant och mycket varierande. Ibland äro ornament inklippta och målade i bjärta färger i deras vita hud; hornen äro färgade eldröda eller högblå, gula, gröna eller förgyllda, och ibland båda hornen av olika färg och med metallbeslagna spetsar. Och dessutom bär oxen eller kossan kring pannan ett diadem av granna pärlor eller stenar.

Näst infödingarna är det växter och träd som tilltala skönhetssinnet. Man vet inte hur träd skola se ut, förrän man sett Ceylons träd; och bland dem är det det väldiga banyanträdet (Ficus indica), som tar skönhetspriset med sina många olikfor-

miga stammar vridna om varandra till en tjock midtelstam. Och så luftrötter som alla grenar sända ner, tills de nå marken och slå rot i den. När banyanträdet blir gammalt, promenerar man under det som i en skog eller ett pelartempel — och det är alltjämt samma träd med en gemensam krona och en massa luftrötter, vilka blivit till tjocka stammar. Om Ceylon inte hade andra lockelser, så vore det dock värdt att besöka bara för banyanträdens skull! Och så Assamgummi-trädet (Ficus elastica) med sina väldiga reptil-liknande rötter, ringlande sig ovan jord.

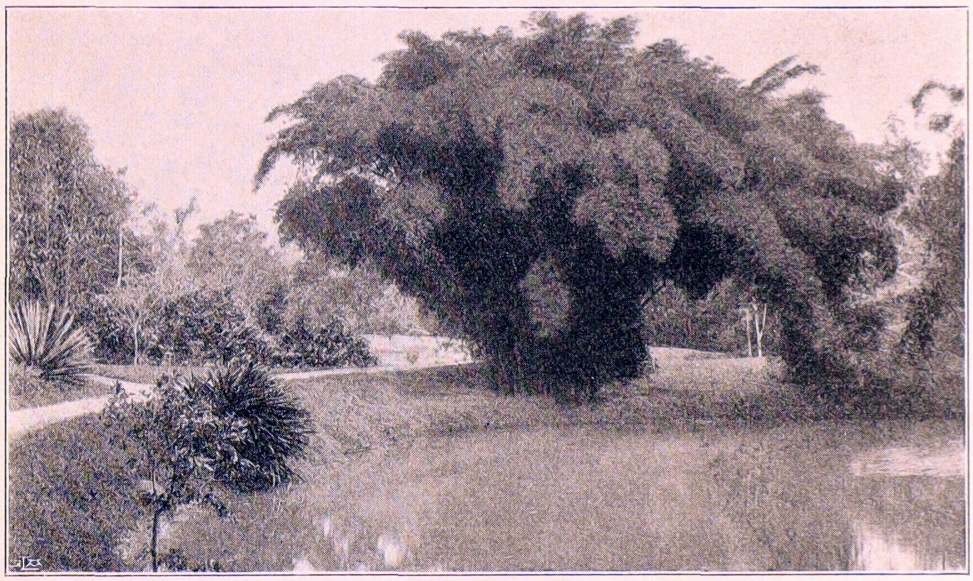

Peradeniya Gardens.

Och Pandanus — »the screw-pine» -- med egendomliga stammar lika skruvar och rötter ovan jord och lysande eldröda frukter, som aporna äta. Och jättelika klungor av bambu — högre än de högsta europeiska träd och fullhängda med något som ser ut som svarta päron —, men när man skrämmer upp dem, flyga de därifrån, och då är det flygrävar (Pteropus medius), fladermöss stora som små hundar. Och så — men jag överlämnar åt botanisterna att tala om växterna — de äro en alltför överväldigande mångfald för att kunna välja ibland. Bara orkidé-

erna skulle fordra ett särskildt kapitel. Här finnas utmärkta botaniska trädgårdar. Den bästa av allesammans äro de vidsträckta Peradeniya Gardens, ett par stationer från Kandy — en av de bästa botaniska trädgårdar i världen och antagligen den mest sagolikt praktfulla. I en del därav finnas alla Ceylons kryddväxter, som vi sedan köpa i speceribodarna i oigenkännlig form — vanilj, muskot, kardemumma, kamfer, peppar, cacao, kolanöten etc., etc., etc. Jag skulle dock råda dem som fara dit att

Cacao-skörd.

undersöka den delen av trädgården bara med synsinnet — jag höll nämligen i över en timme på med att avsmaka alla möjliga kryddor i deras färska tillstånd direkt från växten för att pröva skillnaden med deras torkade, exporterade tillstånd — med den påföljd att jag för det dygnet blev oförmögen att glädja mig åt tillvaron. Min förare, en singalesisk trädgårdsmästare, som hörde dit och som älskade varenda planta på ett rörande sätt, uppmanade mig också så energiskt och generöst att grundligt avsmaka alla hans kryddor. Han var så artig, att han för att

föra mig omkring gick och satte en europeisk överrock direkt på sitt svarta skinn, midt i middagshettan, en uppmärksamhet som jag ur estetisk synpunkt inte alls uppskattade.

En annan mycket sevärd och intressant botanisk trädgård finns i Nuwara Eliya uppe i de höga bärgstrakterna; och Cinnamon gardens i Colombo är en underbart vacker park. Jämförda med Ceylons trädgårdar i fråga om växtprakt bli alla yppiga palmträdgårdar på Medelhavs-Rivieran till bara skräp.

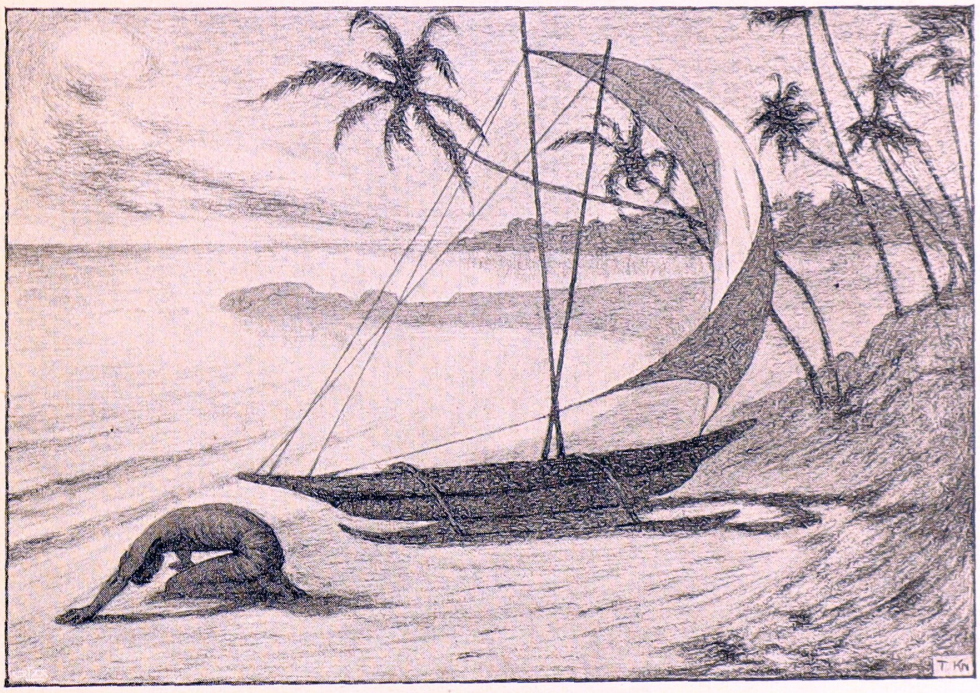

Soldyrkare nära Colombo. (Teckning.)

Några landskapsbilder:

Från stranden mellan Colombo och till Mount Lavinia:

Ovanför sandstranden — mot solnedgången med badande infödingars silhuetter som staffage — är marken röd, innehållande rödockra, samt bevuxen med ett kort fett gräs av intensivt djupgrön färg, som här och där låter jorden lysa igenom, så att terrängen skiftar i rödt och grönt. Ändlöst höga, smärta kokospalmer slänga sina nakna stammar mot höjden beskrivande gra-

ciösa linjer genom luften. Deras avlägsna kronor däruppe susa med ett för dem egendomligt, starkt ljud, då alla bladflikarna rassla mot varandra, vilket tillsammans med rödockramarkens doft bildar Colombotraktens strandstämning.

De bära inte vanliga kokosnötter med hårda skal utan en mjuk brandgul sort av samma storlek. Nakna infödingar ströva omkring under träden och samla ihop frukterna i högar för att mala sönder dem och blanda i sitt curry till riset. Nötterna se

Infödingshydda vid stranden.

aptitliga ut, men öppnar man dem, så är saften varm och kvalmig och nöten träaktig och bitter som hästkastanjer. En grupp Buddhapräster, draperade i bjärt gula skynken, vandrar mellan de glesa stammarna bort till ett Buddhatempel nära en infödingsby. Byn består av en rad låga, palmbladstäckta hyddor på vardera sidan om en väg, hyddor utan fönster och med ett eller två rum. Männen hälsa genom att stryka med handen över ansiktet, kvinnorna grina vänligt och visa sina svarta ungar, klädda endast i metallringar om fot- och handleder.

Utsikt från järnvägen Colombo—Kandy, första biten genom låglandet:

Speglande träsksjöar och översvämmade ängar, ur vilka bufflar och infödingar sticka upp, samt fulla av en slösande rikedom av lotus och Victoria regia i alla färgskiftningar från vitt till blodrödt. Innefattade av terrassformiga risfält av en bjärt gröngul färg. Djungler med en trängsel av alla möjliga tropiska träd och plantarter i olika färger och olika dimensioner, somliga

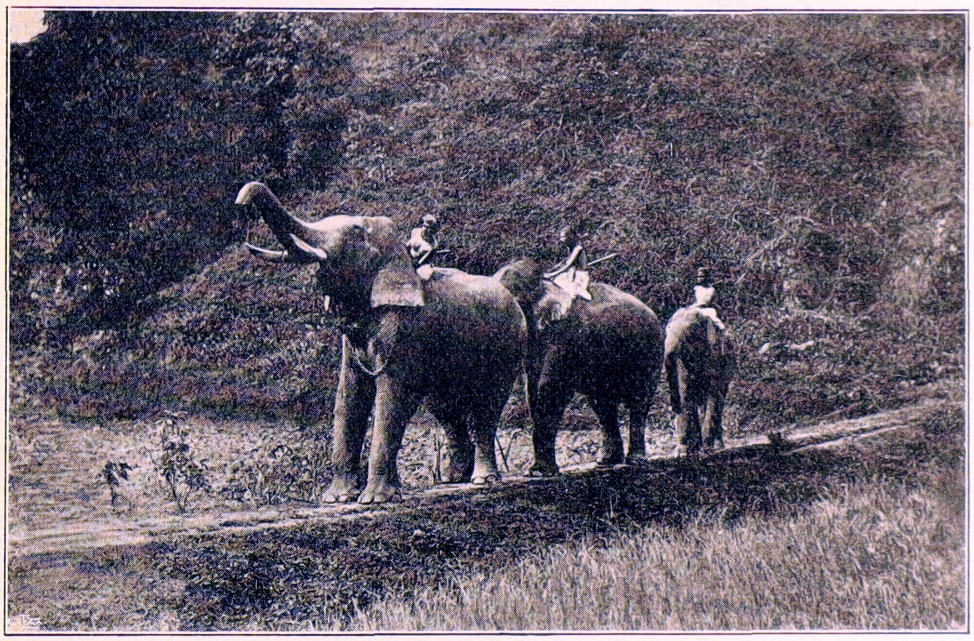

Arbetselefanter i djungeln.

helt täckta med jättelika röda, gula eller vita blommor. Ibland skär en röd landsväg genom djungeln, och på den går någon timmerbärande elefant, en brun eller mörkgrå koloss, riden av en infödings smärta silhuett.

Här och där mellan djungler och speglande sjöar tittar en idyllisk bungalow fram ur grönskan, omgiven av bananträd med väldiga blad, där frukten hänger inbjudande i stora knippor. Bananerna här på platsen ha en helt annan smak än de kvalmiga exporterade, en frisk, syrlig smak och en stark arom som de sedan förlora.

Närmare Kandy blir terrängen mera kuperad, och trädbevuxna kullar spegla sig i sjöarna. Vägarna äro fortfarande av rödockra och kantade med det höga röda bomullsträdet (Bombax malabaricum), som denna årstid inte har några blad, utan vars ljusgråa grenar äro klädda med idel stora röda, köttiga blommor, som de strö som en lysande röd matta över marken.

Kandy, Ceylons förra huvudstad:

En sjö mellan berg och kullar. Halvvägs mellan järnvägsstationen och sjön ligger native-town med bodar, där man köper månstenar, kattögonstenar och övriga Ceylon-ädelstenar. Rundt kring sjön på ungefär lika avstånd från varandra ligga Kandy's tre förstaklasshotell för vita resande, Queen's, Florence och Fir's Hotel, inbäddade i grönska och med yppiga trädgårdar omkring.

De omgivande kullarna och dalarna äro bevuxna med ogenomträngliga djungler, och genom dem gå upphöjda promenadvägar, som ha namn efter olika engelska damer, emedan guvernörer låtit göra dem åt sina fruar. Den vackraste är »Lady Horton's walk». En morgon for jag dit i rikshaw, väljande den vackraste dragaren av den smärta, långbenta sorten — ty ett vackert tropiskt landskap fordrar staffage i stil därmed — och lät honom dra mig de slingrande vägarna uppför sluttningarna genom typisk djungelnatur. Denna är ett brokigt virrvarr av de mest fantastiska växtformer: träd av jättedimensioner med patetiskt vridna stammar och nedhängande luftrötter; blommande klängväxter och parasiter, som klä stammar och grenar med en obeskrivlig färgprakt, allt sammanvävdt till täta snår, genom vilka endast tropikernas ljus förmår sila ner till marken. Var denna finns kan man inte gissa sig till, ty den är gömd av busk- och krypväxter samt hemvist för en rikhaltig mängd ormarter.

En fågel kommer flygande mellan snåren — nej, det är en jättefjäril, som kommer med tunga långsamma vingslag, högblå och gul med svarta ornamenter; de äro en hel mängd, stora som sparvar, glänsande blåa eller svarta och eldröda, och de uppföra sin dans mellan de ormande slingerväxterna. Jag tänker tillbaka på den ålder, då man samlade växter och insekter,

Djungel-interiör.

då man råkade i extas över något okändt och sällsynt vackert exemplar och inte hade någon ro, förrän man fick det i sin samling, inrangeradt i dess klass och ordning. Nu var det mig likgiltigt vad de hette och vart de hörde — jag bara fröjdade mig med dem åt att vara till i en sådan omgivning och åt den färgorgie de firade i solljuset.

»Jag skaffa Lady fjärilar från native-town», säger rikshaw-ynglingen, som märker mitt intresse för dem. Och samma eftermiddag kom mycket riktigt till hotellet en inföding, som var professionell fjärilsfångare, väntade tåligt utanför trädgården, tills han fann tillfälle att genskjuta mig och fick sälja en praktfull samling Ceylon-fjärilar, ganska bra preparerade. Men dessa döda djur ge ingen föreställning om hur de te sig lekande i solskenet. Det är i synnerhet en mängd olika Papilio-arter som Ceylon vimlar av — i svart med ljusblått, ljusgult eller blodrödt; och även Nymphalidaearter i svart, vitt och färger är det fullt av överallt.

Mellan den mörkt blåaktiga grönskan sticker ibland ett lysande gulgrönt träd av; eller man kommer in under valv av träd med bara stora eldröda blad (Poenzettia), så att man blir rödbelyst som av bengaliska eldar; den svarte dragaren, som är naken så när som på ett rödt skynke kring midjan och ett viradt kring huvudet, ser ut som en rödglödgad indisk bronsgud.

»I shaw Lady» — han stannar vid en buske och sticker handen bland dess gröna blad, somliga av bladen äro levande — det är en stor insekt, Pulchriphyllium crurifolium, som är så fullkomligt lik bladen, att man även vid helt nära betraktande ej kan se någon skillnad. Och efter litet sökande visar mig infödingen en phasmid, en långsmal insekt som är ett facsimile av de gråa kvistar den sitter bland. Och åter andra djur äro en kombination av blad- och kvist-insekten och se ut som förgrenade kvistar med blad i alla ändar.

Här tycks naturen ofta roa sig med att leka växter med djur och tvärtom. På en klängväxtslinga hänger en rad monstruösa odjur stora som barnhuvuden, till formen påminnande om havspolyper, till färgen gulgröna med mörkt blodröda ådror. Det

är knopparna till flugätaren, Aristolochia. Nederst, inflätade i snåren, sitta de utslagna blommorna, kolossalt stora, svartröda invändigt och med en vidrig rovdjurslukt. River man sönder dem, äro de invändigt fulla med döda insekter, som de fångat och hålla på att digerera.

En typisk djungel-krypväxt är the snake-creeper, som vilseledande likt en orm slingrar sig uppefter trädstammarna och utefter grenarna, hjälper till att sammanbinda träd med träd och trasslar in sig till outredliga ormhärvor.

Djungeln genljuder av fåglars och syrsors sång, och en stark doft utströmmar från olika aromatiska plantor. »Lady *see* the smell», säga alltid infödingarna, när de bryta sönder några av deras blad, varvid hela luften fylls av doften.

Jag skickar den otroligt vige och smidige rikshaw-kulin efter djur och blommor, varvid han har att klättra uppför hala bambustammar, kila sig genom snår, hänga i slingerväxter och hoppa som en apa från gren till gren — allt för att njuta anblicken av hur detta ursprungliga praktexemplar av Homo sapiens rör sig i sin miljö, där det går alldeles i stil. Alla dessa för civilisationsmänniskor — med undantag av akrobater — omöjliga rörelser och ställningar äro för honom fullt naturliga och bekväma.

Vilda apor, vilka ge liv åt nordöstra Ceylons djungler, saknar man här alldeles — i denna trakt ser man endast tama apor i trädgårdarna. Inte heller får man denna månad tillfälle att se djunglerna klädda i sin vilda orkidéprakt, ty den börjar först i maj; och nu får man nöja sig med den mera banala anblicken av Ceylon-orkidéer i de botaniska trädgårdarna.

På vägen möter jag ett par andra rikshaws med europeiska turister i. Och jag tittar bort för att slippa att midt i denna omgivning i solens hemland se något så stillöst som dessa urartade skuggvarelser, som genom århundradens liv utan sol blivit färglösa som växter uppdragna i källare; som genom lika långa tiders släpande på skodon och kläder uppnått en naturlig tröghet och klumpighet, som inte kan maskeras genom gymnastik och sport; och som med sin instinktiva eller genom upp-

fostran bibragta ras-chauvinism så vant sig att associera allehanda intellektuella och moraliska överlägsenhetsbegrepp med sin vita hudfärg och sina europeiska kläder, att de anse dessa två saker utgöra kriterium på ett högre människovärde.

På eftermiddagen for jag åter i rikshaw till floden Mahawili-Gange, en halvtimmes väg från Kandy, där tama elefanter ha sin badtimme strax före solnedgången. Vägen var idel slingrande utförsbackar mellan samma tropiska vegetation, emellanåt avbruten av små infödingsbyar. Där vägen tog slut, stod en

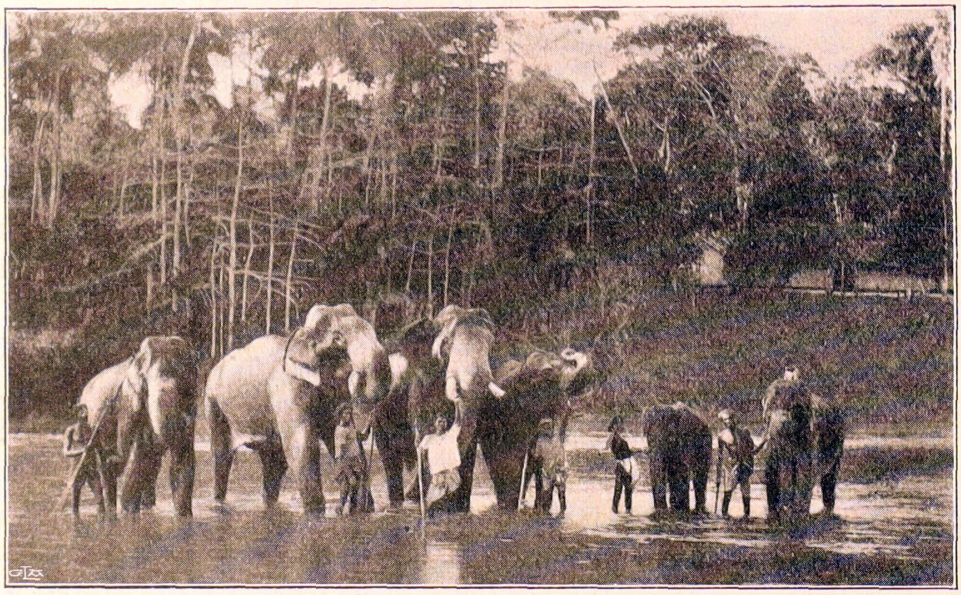

Badande tempelelefanter.

rad automobiler och rikshaws, och vid flodstranden fann jag en hel del Europa församladt, däribland många reskamrater från Prinz Eitel Friedrich, för att titta på elefanternas badning. På kommando marscherade kolosserna ut i floden, lade sig ner och rullade sig i den bruna gyttjan; och så kommenderades de längre ut i vattnet, där infödingar klättrade upp och ner på dem, gnidande dem rena med ett slags pumpliknande frukter som tjäna till elefanttvål. De frusta och trumpeta av välbehag, dra in flodvatten i snablarna och spruta det lekfullt i höga ka-

skader mot varandra och infödingarna. Och så på stranden rulla de sig på gräsmattan och förevisa sina konster för främlingarna och bli applåderade och matade — ty att klappa dem på deras elefanthud är rent bortkastadt. De göra bugningar, hälsa med framfoten och hälsa med bakfoten, slå snabeln om livet på infödingarna och slänga den genom luften upp på sin rygg eller lägga dem tvärs över sina betar, när inte dessa äro avsågade; och när någon av dem har slutat sin repertoar, böjer han knä

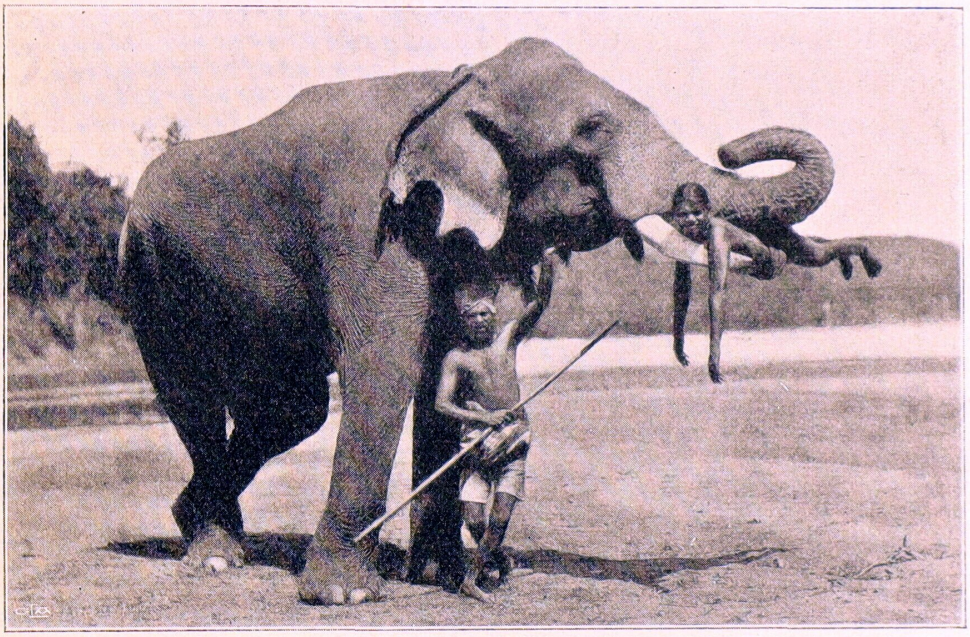

Elefantkonster.

för åskådarna och sträcker tiggande sin snabel mot dem för att få sin belöning samt ger dem smeksamt en liten knuff på axeln, när den inte kommer nog fort. Svarta ungar springa omkring och sälja bananer till elefantbakschisch. Så rörande klumpiga och disgraciösa fortsätta de att leka med infödingarna med en godmodig och välvillig humor och visa på alla sätt hur roade de själva äro av leken. Och om de bara ville, skulle de som ett intet kunna trampa ihjäl oss alla närvarande på en minut.

Ju mer jag ser på elefanternas kloka lek, desto mer sanning finner jag i anti-feministernas påstående att intelligens hör samman med fysisk styrka.

Återkommen till mitt hotell råkar jag sedan vid dinern på samma belgiska elefantjägare, som varit mina medpassagerare på Prinz Eitel Friedrich och som nu också anländt till Kandy, och de föreslå till kvällen en gemensam åktur vid fullmåne. Men tanken på salongs-européer, som resa tvärs över vår planet för att ofreda de kloka och fredliga djuren i deras eget land, är mig så osympatisk, att jag inte vill ha ens så mycket som en vagn gemensam med dem. Om jag sedan får höra att de blivit nedtrampade av sina tilltänkta offer, så skall jag ta emot underrättelsen med samma likgiltighet, som när man läser notisen om att en förbrytare fått sitt straff.

Jag föredrar att sedan promenera rundt kring sjön, som i klart månsken speglar sin lilla fyrkantiga ö, Buddhatemplet Dalada Maligawa eller The Temple of the tooth, samt ljusen från Kandy's tre hotell.

I närheten av ett av dessa fladdrar något vitt bland de mörka buskarna. Det är en ung vetenskapsman — alltjämt en reskamrat från Prinz Eitel Friedrich —, som är ute och samlar nattfjärilar, och några unga damer från samma hotell ha följt med för att hjälpa honom med infångandet. Han har med sig håvar och provrör med kloroform och har redan fått en vacker fångst av nattfjärilar, stora som småfåglar och med underbara färger och teckningar. En imponerande Attacus atlas t. ex. samt andra Attacus-arter.

Även av eldflugor vimlar det överallt, idel blågröna små lampor som tända och släcka sig och sväva omkring, illuminerande den mörka grönskan.

Innan jag lämnar Kandy dagen därpå, måste jag förstås titta in i Dalada Maligawa, den heliga Buddhatandens tempel. Det är omgivet av en löpgrav, i vilken simma fullt med heliga Buddhasköldpaddor, och för att komma över den måste man köpa sköldpaddsmat av guldraperade tempeltjänare att mata dem med. Inuti är templet fylldt av en stark, söt doft, som kommer

från låga korgfat med avplockade heliga Buddhablommor. Dessa äro av två slag, stora gula samt köttiga vita, båda sorterna starkt doftande. I pelargångarna rundt omkring sitta med korslagda ben musikanter, som trumma på tamtam-instrumenter samt blåsa i trumpeter. Det låter som ackompanjemanget till tempeldans; men någon sådan får jag inte se: för bara ett par dagar sedan slutade tempeldans-säsongen på Ceylon och börjar inte igen förrän i augusti.

Guldraperad Buddhapräst.

Inne i templet fanns dessutom ett bibliotek med sanskritlitteratur samt en konstutställning. Den senare var av en rysk målarinna, Sofia Egoroff, med vilken jag förr varit bekant. Nu överraskades jag på detta sätt av att hon sen dess hamnat i Kandy, där hon målar Buddhatavlor, av vilka hon arrangerar separat utställning midt inne i själva den heliga tandens tempel.

Innerst inne i det allraheligaste, bakom ett förhänge som dras åt sidan mot extra-bakschisch, finns den heliga Buddhatanden infattad i guld och växande fram ur en lotusblomma. Det är en bit av en elefanttand, många gånger större än den största människobete. Varje besökande främling gör samma fråga — hur Buddha kunde ha plats för elefanttänder i sin mun

— och får samma otillfredsställande svar. Det kan visserligen vanligt människoförstånd inte fatta, men man måste böja sig för faktum, att detta är en av Buddhas tänder. Det är nu så, därför att det är så. Buddhaprästers sätt att resonera skiljer sig således inte från andra prästers i den övriga världen.

Från Kandy fortsatte jag 7 timmars järnväg genom bärglandskap av en egendomlig skönhet, som bättre återges med fotografier än med beskrivning, längre uppåt höjderna, söderut till stationen Talawakele. Där hämtades jag i automobil av mr Harding, intendent på teplantagen New Preston, tillhörande familjen Seton på Ekolsund. Vi hade 2 ½ svenska mils färd mellan kullar, bevuxna med tebuskar — bara idel te, te, te —, och mellan kullarna byar och forsande bäckar. På New Preston stannade jag ett par ofantligt angenäma dagar som gäst hos mr Harding och hans fru, som är svenska, född Braunerhielm. En egendomlighet under hela vägen var att se svenska rödfärgade trästugor överallt. Den svenska rödfärgen hade införts på det Setonska godset och befunnits så praktisk och bra, att hela denna trakt av Ceylon lagt sig till med den.

På New Preston njöt jag, som sagdt, av en utsökt gästfrihet i familjen Hardings hemtrevliga bungalow, som med alla Ceylons behag förenar europeisk komfort. Huset var fullt av gäster — eller rättare husen, ty på bungalow-vis är det flera envåningshus förenade med taktäckta gångar.

Så långt man kan se i omnejden, är marken bevuxen med tebuskar, som räcka de plockande infödingarna halvvägs upp på benen. Det är mest kvinnorna som plocka — det enda arbete jag sett kvinnor utföra på Ceylon med undantag av spetsknyppling; de ta de översta späda bladen, och de plocka så fort, att man ej hinner följa med deras handrörelser. Så komma bladen i fabriken, där de gå igenom två torkningsprocesser och en jäsningsprocess, tills de bli te och förpackas i exportlådor. Det mesta Preston-teet går till Australien. Mr Harding beklagade att ha så liten marknad i Sverige. Kammarherre Rålamb köper de kungligas te direkt från honom; men för övrigt går det te han skickar till Sverige med tyska båtar samt genom

mellanhänder, som ta 400 procents provision. Ju högre upp man kommer ovan havsytan, desto finare bli bladen och sålunda även teet. Preston ligger mycket högt uppe bland bärgen, och man kände en stor temperaturskillnad mot nere i låglandet.

Några minuters promenad från tefabriken för till de med teberedningen arbetande infödingarnas bostäder, en rad sammanhängande låga hyddor utmed en gata. Där leva de i omedvetenhetens och sorglöshetens paradis utan pretentioner och utan något som helst slag av — socialism. I varje hydda finns ett rum utan fönster, där familjens medlemmar om natten sova huller om buller på golvet; de ha en eldstad, där de koka sitt ris, och en stenkvarn, där de av alla möjliga ingredienser mala ihop sitt curry till riset. Kläder behöva de så godt som inga, och allt vad de begära till sitt enkla hushåll skaffar godset dem hem till deras dörrar. En svart arbetare förtjänar i genomsnitt en tredjedels rupie om dagen (40 öre). Det beräknas att en Ceylon-införing av arbetarklassen i allmänhet lever på 5 rupies i månaden. Som de inte ha något annat att använda den övriga förtjänsten till, omsättes denna i smycken åt kvinnorna, och för varje unge som kommer till världen får dess mamma guld och ädelstenar. Hur mycket en man lagt ihop, kan man se på hur fullhängd hans hustru är med fint arbetade guldkedjor och guldringar om hals, armar, fingrar, fotleder och tår. Örsnibbarna äro itukluvna och halvorna genom tunga guldhängen förlängda, så att de räcka långt ner på halsen. Näsvingarna äro genom borrade och guld- och stensmycken inskruvade även på vardera sidan av näsan. På detta gebit av elegansen, eller vad beträffar konsten att applicera smycken på mesta möjliga håll, kunna inte ens syd-europeiska societetsdamer mäta sig med dem. Vi hälsade på en gammal rik gumma, som var den mest guldbehängda av allesammans, och hon hade dessutom samlat ett kapital av ett tusen rupies. De se upp till intendenten med oinskränkt underdånighet och auktoritetstro. Dock är deras ställning långt ifrån slavliknande. Förekommer på en plantage något som rubbar deras tro på sin herres rättvisa och faderliga beskydd, så flytta de till ett annat ställe.

De som kommit närmare in i förhållandena ha den erfarenheten, att missionsverksamheten, som vill tvinga europeisk civilisation på infödingarna, gör mera skada än gagn. Den blandar bort begreppen och förstör deras gamla traditioner. Infödingarna skicka sina barn i missionskolorna, emedan de där få undervisning gratis; så snart de slutat skolan, återvända dock de flesta till sina gamla gudar och gamla seder och bruk, men de äro då varken det ena eller det andra. De ha kanske lagt sig till med några vanställande europeiska klädesplagg och den för dem onaturliga vanan att sitta på stolar.

Talar man vid missionärer, skall man i många fall finna att de anse traditionen — även den mest meningslösa, som inte har med själarnas frälsning att skaffa — för något heligt och oantastligt, så snart det är fråga om deras egna lokaltraditioner. Men så snart det gäller andra folks för dem lika heliga traditioner, så behöver man inte alls ha någon aktning för dem; de äro bara löjliga och onödiga, och man för utrotningskrig mot dem, för att ersätta dem med sina egna, som inte alls passa dit.

Mr Harding har på sina underhavandes begäran låtit bygga ett tempel åt dem, där de emellanåt kunna offra en höna åt sina gudar för att hålla onda inflytanden på avstånd. Och så äro de lyckliga och belåtna med tillvaron och arbeta bra och behöva inte bry sina hjärnor med några nymodiga teologiska spörsmål eller få sina religiösa känslor omstörtade.

En bild av plantageägarliv och plantageägartyper fick jag en eftermiddag på en tennisklubb ett stycke automobilfärd från Preston, där traktens vita societet, d. v. s. idel teplantagefamiljer, samlas en gång i veckan, och dit varje familj i tur och ordning då har med sig te och kakor för hela sällskapet.

Från Preston fortsatte jag med järnväg ännu högre upp bland bärgen till Nuwara Eliya, dit alla resa, och som jag hört beprisas som bland det naturskönaste och mest lockande Ceylon har. Min erfarenhet blev motsatsen. Naturen var hård och karg och tycktes ännu mera osympatisk därigenom, att det oavbrutet regnade de par dagar jag stannade där. När man gick ut,

befann man sig midt inuti moln. Man frös förtvivladt, och mitt hotell var miserabelt. För att frysa reser man inte till tropikerna, och med Ceylons orimligt höga hotellpriser kan man ha pretention på att slippa slita ondt. Infödingarna gingo där draperade i grova skynken över huvud och axlar, men aldrig någon ben- eller fotbeklädnad. Under ett par timmars promenad upp till berget Pedros topp lär man känna karaktären av de

Teplantage.
(Stugor målade med svensk rödfärg.)

kalla regionernas vegetation, mest låga, förvridna träd, rikligt bevuxna med grön hängande mossa, samt stor rikedom på blommor. Rödblommande rododendron och eucalyptus och det pinie-liknande Keena-trädet (Calophyllum tomentosum). De sumpiga ställena voro alldeles vita av en oändlig massa Callablommor, desamma som man är van att se i krukor framför matsalsfönster, bara av större dimensioner. Här såg jag ännu ett exempel på den »skyddande förklädnad», som naturen särskildt ofta roar sig med på Ceylon. När jag en stund suttit och vilat

på en granitliknande klippa, började en bit av densamma att röra på sig: det var en jättestor ödla, så fullkomligt lik stenen, att man även på närmaste håll inte kunde urskilja henne, och det var en ren tur för ödlan, att jag inte satte mig just på henne (då hade inte förklädnaden varit skyddande längre), i synnerhet som hon var så flegmatisk, att man kunde ta henne med blotta händerna. Det ser ut, som om hos alla dessa olika förklädnadsdjur hela självbevarelsedriften blivit förlagd i förklädna-

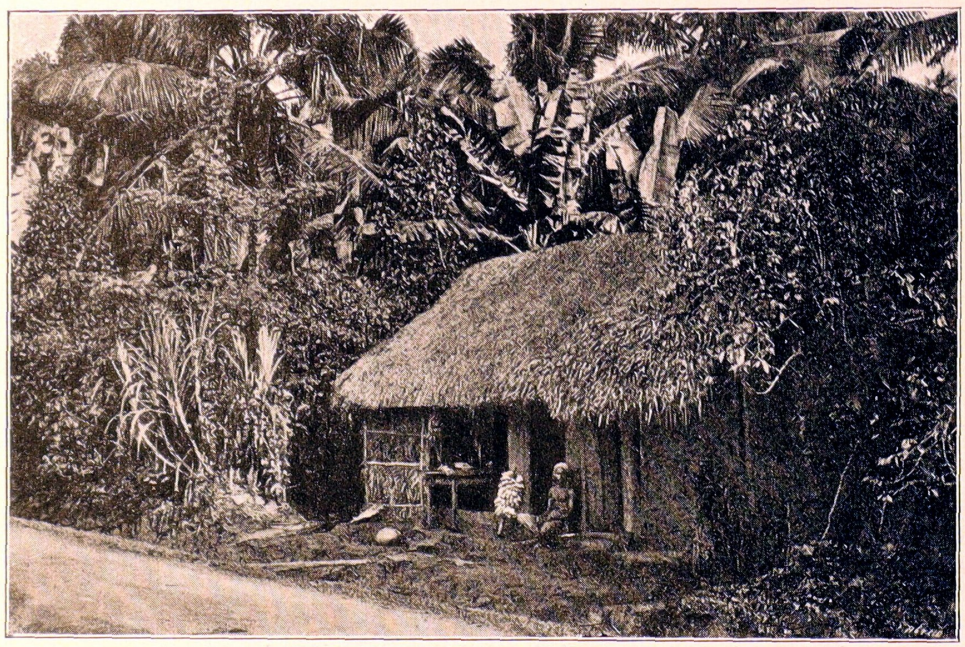

Infödingshydda i djungel.

den, så att intet därav blir över till rädsla; ty de kila aldrig undan, utan låta likgiltigt ta sig av dem, som bara lyckats upptäcka vad de verkligen äro.

Jag var glad att lämna Nuwara Eliya och i ett sträck fara den tio timmar långa järnvägsfärden direkt tillbaka till Colombo. Efter ett par timmar befann jag mig åter under den livgivande solgudens direkta strålar, som om det inte funnes någon molnhimmel, i världen, och hade hela dagen att fröjda min själ åt

ideligen växlande tavlor av den yppigaste, praktfullaste vegetation och de mest bländande färger.

Några dagar använde jag sedan för att nere i låglandet ströva omkring bland djunglerna och att i de ur vägen liggande infödingsbyarna stifta bekantskap och vänskap med dess svarta invånare, vilka äro de älskvärdaste människor i världen. Dessa byar bestodo av långt från varandra liggande bungalows samt

Singalesisk gosse.

hyddor av bambu och torra, hopflätade palmblad, ibland med en eller annan uppmurad vägg av lera. De ligga inbäddade i den yppigaste grönska och omgivna av höga träd, nästan idel fruktträd, fullhängda med de aptitligaste frukter som en paradisets lustgård — kokospalmer, bananplantor, brödfrukt, jakfrukt, papaya, mango, etc. Det gör intryck av förmöget välstånd. Svälta kommer inte i fråga, då hela landet är en enda fruktträdgård; och här nere på slätten förtjänar en infödning med arbete på ris-

fälten 2—4 rupies om dagen. Därav äter en hel familj kanske upp för en halv rupie om dagen. Också förefaller folket lika lyckligt som vackert, och de äro allesammans som snälla och vänliga barn.

En gång kom jag förbi en hydda, där en särdeles talrik familj satt så trevligt tillsammans på farstukvisten — taken, upp-

Gumma.

burna av bambustänger, skjuta vanligen långt utanför den egentliga hyddan, bildande en slags skuggig veranda — och idkade dolce far niente. De voro en bild av lyckligt familjeliv från gamle farfarsgubben, iklädd endast och allenast ett par glasögon — ty den civilisationsprodukten har förirrat sig även hit —, till de yngsta telningarna i samma kostym minus glasögonen. Jag stannade

för att rita av idyllen i en medförd skissbok. Alla blevo mycket intresserade och roade och angelägna om att komma med, och sedan bjödo de mig att komma in och vila i deras hydda. En pojke skickades bort och återkom snart med en stol, lånad från någon luxuösare bungalow, åt den vita damen. Ty för sig själva krångla de inte till livet med sådana besynnerliga föremål. Min skissbok roade dem oerhördt, de pekade och kände igen och skrattade. Grannar kommo till och ökade samlingen, och alla voro lika förtjusta. Ingen kunde ett ord engelska, men vi hade lika roligt tillsammans ändå. Barnungarna kommo och bjödo mig på frukter, däribland en grön sådan, som jag inte vet vad den heter och aldrig hade sett förut. Jag fällde upp en kniv för att skära den; ungarna tjöto av skratt, och alla de vita tänderna lyste i svarta ansikten, de hoppade högt i luften av förtjusning och klappade i händerna, och de stora skrattade med. Frukten kunde nämligen inte skäras utan hade hårdt skal som en mussla. En av familjen knäckte den mellan två stenar och räckte mig halvorna, med en gest förklarande, att nu kunde jag äta ur dem med min kniv. Den hade ett saftigt rödgult innehåll med en söt och kryddad smak. Därmed hade barnen upptäckt en källa till roliga skämt; och nu klättrade de som apor uppför stammen av ett jakträd, där de höggröna, avlånga frukterna, stora som pumpor, växa direkt fram ur stammen och hänga utefter denna, samt kommo och bjödo mig på en sådan

Tamilyngling.

med gester som uttryckte att det var förfärligt godt. Nu visste jag händelsevis att dessa frukter bara ätas kokade som grönsaker; men för att i min tur ha roligt åt deras förtjusning låtsades jag aldrig ha sett jakfrukter förr, angrep den begärligt med tänderna och blev förbluffad över att innehållet var onjutbart. Driften godtgjordes strax godmodigt med att de kommo igen med mycket njutbara mangofrukter, men då kunde de inte låta bli att först försöka inbilla mig att det smakade illa. Allesammans hade så oerhördt roligt, och jag hade inte mindre roligt av dem, ty dessa av kläder och civilisation ofördärvade människors rörelser och gester äro uttrycksfullare än den bäste skådespelares och just så mycket mera estetiskt njutbara, som varje äkta sak är det mera än en eftergjord. Deras mimik är inte förlagd till bara ansiktet, utan hela kroppen är lika full av liv och uttryck; och till den konversation vi förde med varandra behövdes inte alls något annat språk. Dessa rörliga och livliga bybarn tycktes aldrig använd sitt övermått av vitalitet till att vara obehagliga eller ställa till rackartyg t. o. m. när jag ibland hade dem kring mig i timtal. Väluppfostrade kan man knappast kalla dem, ty de uppfostras ju inte alls utan växa upp som svampar och leva som apor bland träden; utan det är väl lyckliga förhållanden och ett ofördärvadt levnadssätt, som ge dem den naturliga godmodigheten.

Det hade kommit till så många grannar, att de trängdes långt ut på vägen, och alla deltogo i den allmänna munterheten. Slutligen kom en singalesisk gentleman och banade sig väg fram till mig. Hans övre halva var klädd som europé och den andra halvan som inföding, och han talade engelska och bad mig komma med till hans bungalow, som var byggd av sten, och vila och svalka mig i den. Jag hade ingen särskild lust att byta plats, men mannen var så enträgen. Det var hos honom man kommit och lånat stolen åt europeiskan att sitta på, och nu ville hans hustru bjuda europeiskan själv på te hos dem. Vi äro kristna, sade han för att riktigt övertala mig. Jag gick med för att se hur det ser ut i en singalesisk by-gentlemans bungalow, men först ville jag ge en slant till den älskvärda familjen, vars gästfrihet jag

åtnjutit. I Colombo och närmast kring städerna är folket omättligt på bakschisch; men dessa hade inte haft någon tanke ditåt. Bara den minsta babyn tog emot den med framsträckta händer, som den skulle ha tagit emot varje annat blänkande föremål.

Det blev ett ordbyte mellan min nye värd och min förre, då jag gick min väg med den förstnämnde. — »Han var ond på mig», sade den elegante gentlemannen till mig, »för att jag tog er därifrån, ty de hade just skickat efter te att bjuda er på. Men inte kan ni dricka te hos sådant folk.» Hans hustru uppträdde också till hälften europeiskt klädd, fastän hos henne var i stället övre halvan singalesisk, och sedan hade hon ett slags europeisk kjol med långt släp, antagligen påsatt av artighet mot mig. Jag bjöds på ett underligt te, som såg ut som spenatsoppa, och som jag måste låtsa vara mycket godt. Familjens klenoder plockades fram och förevisades, allehanda prov på singalesiskt handarbete i ebenhols och elfenben, halmflätning, inläggningar med piggsvinspiggar etc., och jag fick inte komma iväg därifrån, förrän jag lovat att komma igen. Jag kom också igenom samma by en annan dag på väg till ett längre bort beläget, sevärdt Buddhatempel, och då åkte jag i ett förhistoriskt ekipage, draget av springande zebu-oxar, där man sitter med korslagda ben på ett bräde med ett välvdt palmbladstak över sig. Alla mina vänner kommo då utspringande ur sina olika hyddor och bungalows och hälsade salaam! salaam! och kastade frukter upp i vagnen.

Sedan en tempeltjänare visat mig hela Buddhatemplet, skickade jag på hans förslag bort zebu-ekipaget och lät honom till fots visa mig vägen till en annan station, varifrån jag hunde ta järnväg hem. Mannen var även buddhistisk skollärare; under en lärorik konversation om buddhism och om förhållandena på Ceylon, då och då avbruten av förevisanden och visiter i hyddor och hem, hade vi promenerat ett par timmar utan att komma till någon järnvägsstation, då Buddhatjänaren erkände, att det inte fanns någon sådan åt det hållet, utan att han bara velat begagna tillfället att öva sig i engelska och tala religions-filosofi. Däremot föreslog han mig att färdas neråt floden i en urholkad trädstam, ännu mer förhistorisk än förmiddagens zebu-kärra.

Det var inte heller någon dålig idé, fastän man kunde ha suttit bekvämare. Vid en tilläggsplats skildes jag från Buddhas tjänare och steg i en lång, väldig trädstam med en djup skåra i midten, just lagom för singaleserna att sticka ner sina smala ben i, medan man satt och balanserade på ett stycke bambustör spikadt tvärs över trädstammen. En mindre dylik trädstam, förenad med den större genom träbågar, höll uppe jämvikten, så att man ej stjälpte i vattnet. Farkosten paddlades fram av ett par roddare, och om det visserligen inte gick fort undan, så var det dock väl använd tid, ty stränderna voro härligt vackra, i synnerhet nu mot aftonen, då de voro fulla av vackra, badande infödingar från alla byarna utmed floden. Och sent omsider kom jag på den vägen nära en järnvägsstation, varifrån jag reste till Colombo igen.

Mina medpassagerare från Prinz Eitel Friedrich äro allestädes närvarande. Uppe i Nuwara Eliya fanns det fullt av dem, och den förste som mötte mig vid återkomsten till Colombo var den tyske professorn, halvdöd av solvärmen. Han hade inte ord nog att beklaga sig över hur förtvivladt olycklig han kände sig i det tropiska klimatet och tänkte nu avstå från hela sin tillämnade resa genom Indien samt återvända med första lägenhet för att komma undan med livet. Han gick klädd i vinterkostym, och på min fråga varför han då inte som alla andra skaffade sig linnekläder och inskränkte plaggens antal till ett minimum, eftersom han led så svårt av värmen, fick jag till svar, att då skulle han — förkyla sig. Då gav jag honom rätt i att det bästa han kunde företa var att med första lägenhet vända om hem till sin studerkammare och där lära sig Ceylon ur böcker i stället.

Han påminde om stockholmaren, när det någon gång händer att det kommer en glimt sommarvärme till Sverige. Då skrives i tidningarna om den outhärdliga hettan, om hur mycket läskedrycker som konsumeras, om alla långsökta medel man skall hitta på för att skydda sig mot sommarvärmens lidanden. Men det allra naturligaste och närmast till hands liggande faller aldrig ett ögonblick stockholmaren in — det att lägga av

ytterplaggen. Allt under sitt högljudda klagande gå herrarna klädda i ytterrockar och svarta vinterhattar och damerna i kappor och jackor. Precis som den tyske professorn i Colombo.

Strax efteråt råkade jag även på några kvinnliga medpassagerare, nästan lika förtvivlade som tysken. De hade på denna tid i Colombo fått alla sina kläder förstörda genom att lämna dem till dhobies. Det är tvättarna, tillhörande en av infödingarnas lägsta kaster. Man ser dem överallt i floder och sjöar ut-

»*Dhobies*» (*tvättare*).

övande sitt yrke genom att obarmhärtigt slå kläderna mot stenarna, tills de anse att de äro rena. Vi skulle i stället anse dem vara söndertrasade. Något annat sätt att få sina saker tvättade existerar varken på Ceylon eller i Indien, såvida man inte gör det själv. Till på köpet finnas inga användbara kläder att köpa i hela Colombo. Samma sorgliga erfarenhet hade vi förresten gjort allesammans. Dhobies avleverera en tvätt på mindre än en dag och ta endast 6 öre per styck, vare sig det är en näsduk eller en spetsklädning, men vad de ett par gånger

haft hand om, är blott oigenkännliga trasor. Söker man ett par timmar bland Colombos bodar, så kanske man hittar en blus, en sådan som begagnades i Europa för tio år sedan, och kanske efter ytterligare några timmar en linnekjol, som man aldrig sett maken till förr, och vill man inte gå vinterklädd som tyska professorer, så får man leka zigenare med av någon lycklig slump åtkomna klädespersedlar. Det rationellaste och för klimatet lämpligaste vore ju att som infödingarna nöja sig med ett

Sötsaksförsäljare. (Skissboksblad.)

större eller mindre stycke tyg, som draperas efter vars och ens smak eller kast. Det vore enklaste lösningen på det ceylonska toalettproblemet, men vi vita ha ju en passion för att i alla avseenden onödigt krångla till livet för oss själva och varandra.

Endast hattfrågan är här enkel, ty det används inte annat än tropik-hattar (topee-solar-hats), som finnas att köpa överallt och av vilka det bara finns en form för damer och en för herrar. Det är en ytterst lätt och angenäm dubbelhatt av kork med luftrum emellan, klädd utvändigt med vitt tyg och under brättet med grönt för ögonens skyddande. På hotellen hänger

man den om aftnarna utanför dörren — liksom man ställer ut skorna — för att få den uppkritad.

Men höjden av elegans och distinktion anses dock alltid ligga i att tillhöra den vita rasen. Bristen på pigmentering av ens hud gör att man överallt bemöts som en furstlig person både av svarta och av vita — ett oförtjänt privilegium i synnerhet för dem, som inte sätta ett spår värde på att tillhöra den urblekta rasen eller att nolens-volens hela livet gå omkring med dess kännetecken.

Indien.

Från Colombo reste jag med båt till Tuticorin för att göra en rundtur genom Indien. Även där insuper man så mycken skönhet, man njuter människor och natur, arkitektur och gammal konst — allt harmoniskt sammansmält med vartannat — så intensivt, att man villigt och i det längsta överser med de besvärligheter och umbäranden, som en Indienfärd innebär. För såvida man inte, som rika amerikanare göra, kan hyra sin egen järnvägsvagn för hela resan, själv möblera den med all slags komfort för att ha den till sitt hotell, där man bor bekvämt och med eget tjänstfolk.

Men en vanlig människa måste för att njuta av Indien vara utrustad med en uppövad anpassningsförmåga. Jag har alltid hört att Indiens hotellväsen är miserabelt, men verkligheten överträffade ändå förväntningarna. För det första finnes inte i hela Indien, inte ens i de största städerna, vad man i Europa förstår med ett hotell, d. v. s. där man kan få ett rum och vara oberoende för måltiderna. Utan det finns bara pensioner, där man är tvungen att betala fem måltider om dagen, antingen man deltar i dem eller ej, och där man på bestämda tider sitter tillsammans med alla hotellets övriga gäster vid ett gemensamt familjebord. Priset varierar mellan 5 och 12 rupies om dagen. För motsvarande pris — eller t. ex. 15 francs — får man överallt i Europa förstklassig pension med allsköns komfort. I Indien har man för det ett vitrappadt rum, så väl skyddadt mot solvärmen, att det liknar en källare utan dagsljus, och vars dörrar ej ha några lås, kanske i bästa fall en träbom att lägga på

till natten. Det kan hända att det inte ens har fyra väggar — det första som man på europeiska förstår under begreppet »rum» — utan bara genomskinliga glasdörrar åt alla håll eller en gallervägg öppen mot en loggia, så att rummets invånare är exponerad som ett menageridjur i sin bur; eller också skiljas rummen endast genom avbalkningar av väv uppspänd på träribbor. I bägge fallen förlorar man känslan av att längre vara en privatperson. Till varje sovrum hör ett primitivt badrum. Ett indiskt hotellrums inredning består av en stol, ett toalettbord samt en säng. Men en säng här är bara en träskiva eller en botten av träribbor på fyra fötter, i bästa fall en botten av flätade band, och på den ett tunnt föremål, som mera liknar en mattbit eller ett gammalt täcke än en madrass. När man stiger upp om morgnarna, känns det snarare som om det vore från ett tortyrinstrument än från ett viloläger. Lakan, kudde och filt samt helst även madrass får man föra med sig själv, ty sådan lyx bestås inte alls.

Till de tre huvudmåltiderna får man visserligen många rätter, men allt av sämsta kvalitet och mest bestående av varmt te, heta soppor och en mängd onjutbara kötträtter.

På orter, som bara ha ett enda hotell för »européer» — som alla vita kallas, om de också råka vara från Amerika eller andra världsdelar — och det sålunda inte finns något annat val än att ta in där, äro dessa sämst och dyrast. Där två hotell finnas, lyckas dessa ännu hålla mycket dåligt till orimliga priser. Men så snart det finns fler än två, bli hotellen ojämförligt bättre och hälften så dyra, ja, man kan då t. o. m. få tag på dörrar med lås och en säng med elastisk ståltrådsbotten. I de största städerna, där hotellen äro många, är ordningen nästan europeisk, och man har ingenting att klaga över.

På avlägsna och ofta just mycket intressanta småorter finnas inga hotell alls utan bara rest-houses eller »dak-bungalows» att ta in på. Och på orter, där även detta saknas, finns i stationshuset ett antal »retiring-rooms», vilka dock i praktiken ej kunna telegrafiskt reserveras, fastän det står i resehandböckerna, utan vid ankomsten rusar man så fort som möjligt, innan de medresande hunnit före, och löser en biljett, som berättigar till

bostad för 12 eller 24 timmar. Halvannan à 2 rupies för ett dygn (1 rupie = svenskt kr. 1,25). I Europa är man van att anse som sin heligaste rättighet att ha sina privata angelägenheter för sig själv — när det gäller hotellrum om inte annars —, men den uppfattningen får man ändra på i Indien. Några retiring-rooms för en person existera så godt som aldrig, utan man riskerar att liksom i sovkupéer och ångbåtshytter bli hopplacerad med en främmande person inom samma fyra väggar. Det har händt, att när jag uttröttad installerat mig i den ena sängen, med själen fylld av de härligheter jag sett och som jag i ro vill digerera, så avbryts nattens stillhet — om man skall kunna tala om någon sådan i ett stationshus — av ett »awfully sorry, but there is no other room», och någon annan resande vit dam gör sig hemmastadd i min närhet. Efter 24 timmar får man lösa ny dygnbiljett och stanna endast i det fall att inga nya resande göra anspråk på platsen, ty då måste man fortsätta sin väg, om man också har aldrig så mycket kvar att se. När retiring-rooms äro fullbesatta och inga hotell existera på orten, så får man bo i väntsalarna, varför dessa äro försedda med rottingsdivaner och angränsande badrum.

Dagligen avundas jag mer och mer infödingarna deras oberoende av all sovkomfort. De behöva inga bäddar, knappast ens så mycket som en bastmatta att sova på; de svepa helt in sig i ett skynke till skydd mot damm och insekter och ringla ihop sig varhelst de befinna sig samt finna en lika vilande och stärkande sömn på ett hårdt stengolv som i den mjukaste bädd. Kommer man t. ex. mot aftonen in i ett hindutempel, så finner man pelargårdarnas stengolv fullagda med orörliga figurer, helt insvepta i vita skynken. Första gången jag såg det, trodde jag det var lik, som voro där för några slags begravningsceremonier; men det var helt enkelt folk som gått och lagt sig. På samma sätt sova de överallt på gator och trappor; och hotellens betjäning sover på verandorna utanför gästernas rum.

Till ersättning för bristen på fysisk komfort åtnjuter man i stället i Indien en oantastbar personlig säkerhet och en sorglös trygghet, som inte har någon motsvarighet i Europa. Där

hör man ofta den uppfattningen, att Indien par excellence är de många lurande farornas land. Jag har funnit alldeles motsatsen. Tigrar och övriga människoätare har jag bara råkat i burar i städernas offentliga parker. Av de farliga cobra-ormarna, vilka alltid som ett oumbärligt moment i indiska berättelser dyka fram ur någon vrå av den resandes sovrum och slå honom med skräck och fasa, har jag bara sett lydiga och väluppfostrade exemplar tillsammans med fakirer och ormtjusare. Nu under den torra årstiden är man fri från alla bekymmer om vädret, ty detta är bara ett: ständigt samma strålande sol från blå himmel utan minsta molnfläck. Man behöver aldrig vidta några försiktighetsmått mot förkylning, vad man än har lust att företa sig, eller tänka på att ta med ytterplagg; och att jag någon gång ägt ett så fult och besvärligt föremål som ett paraply, hade jag längesedan glömt bort.

Om man också ibland fryser om nätterna, så har man dock under den solheta dagens lopp magasinerat tillräckligt med kroppsvärme att leva av under de kalla timmarna, så att dessa ej hinna göra en någon skada. Man är visserligen mycket utsatt för infektion. Men i gengäld har man fri och obegränsad tillgång till världens bästa, naturligaste och mest beprövade desinfektionsmedel, solen. Att européer äro så utsatta för all slags infektion i Indien är deras eget fel, då de göra allt för att utestänga och undfly detta livselexir.

Inte heller behöver man — som i Europa! — vidta försiktighetsmått för att ens person skall respekteras. Hinduerna stjäla visserligen ens tillhörigheter, så snart man själv vänder ryggen till, men de hålla sig under alla omständigheter på vördnadsfullt avstånd från en vit. Utan minsta risk av överfall eller bristande aktning från deras sida kan man ogeneradt ströva eller rida genom djungler, bärgstrakter, byar eller övergivna ruinstäder vid vad tider av dygnet som helst, i solsken eller i månsken, med eller utan förare. Muhammedanska trakter äro dock inte fullt så säkra som hinduiska. Men de enda ting, som jag i Indien funnit aggressiva och besvärliga, äro myggor och européer; men dessa äro ju inga specialiteter för Indien.

Det är inte för glasögonormar eller infödingar eller skorpioner, inte för pest eller tropiskt solljus, som jag här i landet är rädd, utan det är för de vita européer som befolka järnvägar, rest-houses och hotell, och med vilka man på de sistnämnda trängs vid samma måltidsbord. Vilken ändlös massa passagerare vi voro på »Prinz Eitel Friedrich» under hitresan, det märker jag nu bäst därpå, att vart jag sedan kommer, återfinner jag medresande därifrån på samma hotell. I synnerhet i början av rundresan; sedan glesna de alltmer. De flesta ha från Cooks byrå fått ungefär samma route för sin Indientur med bara små variationer efter vars och ens personliga intressen. Så snart de mötas i de färgade människornas länder, så tyckas de ofärgade anse sig såsom systrar och bröder och bli utan vidare bekanta och familjära. Mångas konversation rör sig nästan enbart om hur de tåla eller inte tåla klimatet. Det är en vanlig uppfattning, att de som tåla mindre än man själv äro föraktliga veklingar, som skola övertygas därom, och de som tåla mera än man själv äro antingen dårar som skola tas om hand eller också okänsliga elefanthudsvarelser. Och med den mest universellt mänskliga tendens som finns — den att vilja skapa om andra efter modell av sig själv — anse sig de välvilliga människorna förpliktade att energiskt varna andra för vad de själva inte tåla. Särskildt nitiska och övertalande i detta avseende äro missionärer, till vilkas yrke det ju redan oskiljaktigt hör att lägga sig i folks privatsaker och reformera andra till likhet med sig själva.

En nordbo anser det för något snarlikt ett karaktärsfel, om en frisk människa inte tål köld och regn och inte vill utsätta sig därför. Men när de duktiga nordborna komma till dessa trakter, där det är mycket mera normalt för människosläktet att leva, då glömma de alldeles bort vilken veklig skam det är att klaga över temperatur och klimat; och då kan det inte ens stå rätt till, att någon annan mår bra av solvärmen. Därför att någon bekant till dem träffats av solsting, så komma de och vilja sticka parasoller i ens händer eller fälla med våld upp solskärmen på ens rikshaw och förfölja en med sin despotiska

solskräck. Och därför att de själva nyss låtit vaccinera sig samt livnära sig med att äta kinin och dricka tonic water, så vilja de tvinga samma smörja i dem, vars konstitution är i fullkomlig överensstämmelse med det tropiska klimatet. De komma och försöka slå whisky i ens sodavatten, under förevändning, att det är ett nödvändigt preservativ mot livsfarliga febrar — medan det i själva verket är febrarna, som äro en förevändning för deras whisky. När jag får se en vit turist, gör jag korstecknet; och med själen fylld av den svartaste otacksamhet, instämmer jag med den som suckade: »Gud bevare mig för mina vänner. Mot mina fiender bevarar jag mig själv.»

Men för rättvisans skull måste jag även säga några tacksamhetens ord om de i Indien anställda eller eljes bosatta engelsmän jag kommit i beröring med — järnvägsmän, ingenjörer, officerare —, de tyckas anse det som sin plikt och sitt största nöje att stå till sina ras-likars disposition med alla möjliga verkliga tjänster. Utan att jag någonsin haft för avsikt att besvära dem, ha de överallt dykt fram och erbjudit sina tjänster, varit tolkar och givit nyttiga upplysningar; och innan jag vetat ordet av, har jag haft rum och vagnar beställda, priser uppgjorda etc., allt på fint och taktfullt och aldrig besvärligt sätt. Något mera utsökt tjänstaktigt än den engelske gentlemannen i Indien kan man inte leta upp — inte ens den engelske gentlemannen i England.

Järnvägsbiljetterna i Indien äro mycket billiga. Särskilda sovkupéer finnas inte, men i stället berättigar varje vanlig biljett till en hel soffa för natten. Särskilda damkupéer finnas inte heller, men i stället står det överallt anslaget att det är 100 rupies böter och 6 månaders fängelse (!) för varje manlig individ, som utan lov tar plats i en kupé, där damer installerat sig och som inte ögonblickligen avlägsnar sig på deras tillsägelse. Kupéerna se mera ut som rymliga boningsrum med stora golv ytor, dit folk ta med sig hela sina stora koffertar.

Det anses i allmänhet omöjligt att resa i Indien utan att vara försedd med en »boy», d. v. s. en indisk resetjänare; och Cook's tillhandahålla pålitliga, engelsktalande sådana samt äro angeläg-

na att låta en boy följa med varje rundresebiljett de sälja. Jag har funnit att det går utmärkt bra att vara utan en sådan, och jag har råkat andra, som haft mera besvär och obehag än nytta av sina. Det kan ju vara klädsamt att ha en mörkbrun tjänare med vita tänder och vit turban, som står bakom ens stol vid hotellmiddagarna. Han tjänstgör även som tolk, utdelar dricks-pengarna samt bäddar med de sängkläder, som de resande själva föra med sig. Men en sådan boy kan inte bära småbagaget, inte ens så mycket som en liten väska, emedan han vanligen tillhör en högre kast än den, för vilken det går an att bära andras bördor.

Av kastväsendet finns det mycket kvar i Indien, och detta är orsaken till den massa tjänare, som varje hushåll är försedt med. Ty varje tjänare kan endast förrätta en syssla, den som passar till hans kast. Således kan den som bäddar sängen inte bära in vatten, och den som bär in vatten kan inte förrätta den ännu lägre sysslan att rengöra badkaret etc. undan för undan. Således har man en hel rad olika tjänare, som passera genom ens sovrum på olika tider av dagen, och när de äro så många, så kan naturligtvis ingen göras ansvarig för vad som stjäls. I motsats till Ceylon, där befolkningen i allmänhet talar mer eller mindre engelska, är det i Indien endast de högst bildade eller de som särskildt ha med främlingar att göra, som förstå någon engelska alls.

Tempelstäder i Södra Indien.

Utmed hela vägen mellan Tuticorin och Madras finns fullt med imponerande gammal arkitektur, palatser och tempel, i synnerhet det senare. Jag stannade över en eller ett par dagar här och där; längst i Madura, Trichinopolis och Tanjore, där de märkvärdigaste templen finnas. Vad som först tilltalar, är harmonien mellan templen och det omgivande landskapet. De äro alltid byggda precis där de passa och se ut som om naturen själv reserverat platsen åt dem och hjälpt till att bilda dem. I hela Indien ser man nästan aldrig vare sig arkitektur eller människor (n. b. infödingar förstås), som inte harmoniera med sin omgivning, både vad beträffar färg, linjer och proportioner, och detaljerna passa till det hela.

På Ceylon är folket till största delen buddhister; men här har Buddha så godt som inga anhängare, utan folket bekänner sig till hinduismen, som är en avkomling av bramanismen. Den tycks — beroende på anhängarnas olika bildningsgrad — kombinera de största ytterligheter, från den råaste fetichism, när folket slår sina grannt målade trägudar, om dessa inte ge dem vad de begära, till en sådan religionsfilosofi som t. ex. i en Ramà Prasàds »Nature's finer forces». Eller i en Swami Vivekanandas på engelska utgivna böcker, i vilka han ger en exposé av yoga i dess högsta former, vid vars läsande vi västerlänningar — för så vidt vi alls äro tillgängliga för någon annan tankegång än den man lär i våra skolor — måste känna Västerlandets underderlägsenhet. Såsom symbolistisk konst betraktad — som de synliga uttrycksformerna för det abstrakta som skall framställas — äro dessa hindutempel någonting fullkomligt. Ty i deras arkitektur och skulptur kan man precis leta ut motsvarig-

heter till alla de olika momenterna i hinduismen: från de groteskaste karikatyrer utan ett spår allvar i; genom massor av anatomiskt monstruösa uppfinningar, av vilka var och en har sin bestämda symbolik, och som i hundratusental trängas på de höga

Detalj från tempelarkitektur, Södra Indien.

tempeltaken; till hänförande vackra konstformer och väl avvägda proportioner, inspirerande eftertanke och allvar och värdiga de hinduiska religionsfilosofer, som en del av det bildade England nu som bäst söker lära av och införliva med sin moderna teosofilitteratur.

Ibland är ett sådant hindutempel, som t. ex. det största i Madura, som en hel by för sig. Först går man igenom förgårdar med hela gator av bara basarer, där religiösa föremål säljas. Gudabilder och radband, tempelblommor och färdigbundna girlander därav, allehanda symboliska föremål av grannt måladt trä etc. etc. — så mycket heligt tempeljoks, att de romersk-katolska kunna bli avundsjuka — och stora högar färger i pulverform — anilin, högrödt, vitt, gult — för de respektive gudarnas anhängare

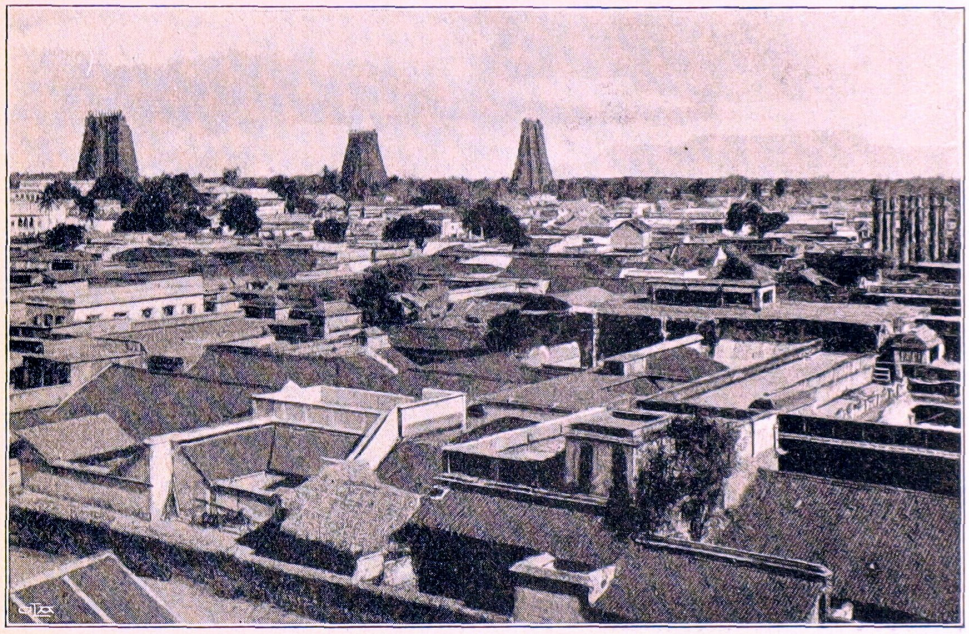

Madura.

att måla deras vapen på sina pannor med. De olika gudarna kunna räknas i hundratal. Bland dem vars bilder man mest ser i templen äro Shiva och hans fru Parvati (förstörelsens gudinna), Ganesch med elefanthuvud samt Hanuman, som är bastard av apa och gudomlighet, Saraswati som rider på en påfågel och har fyra armar, Kartikkeya som har många par armar och många ansikten, Durga och Kali som se ut som djävlar och ibland äro identifierade med varandra, etc. etc. i oändlighet.

När man hunnit igenom basarerna med sitt rörliga, brokiga liv, kommer man in på förgårdar, där gudarnas husdjur promenera

omkring, heliga kor och påfåglar samt tempelelefanter, vilka senare inte förakta att sträcka sin snabel efter bananer ur våra profana händer. Ett djur, som inte är heligt men självt valt tempeltaken till sin vistelseort, är den indiska ekorren, Sciurus tristriatus, han är grågrön med mörka och ljusa streck längs ryggen. I tusental kila de omkring bland takens och kapitälernas skulpturer och ge liv åt dem, och de äro oskiljaktiga från alla hindu-

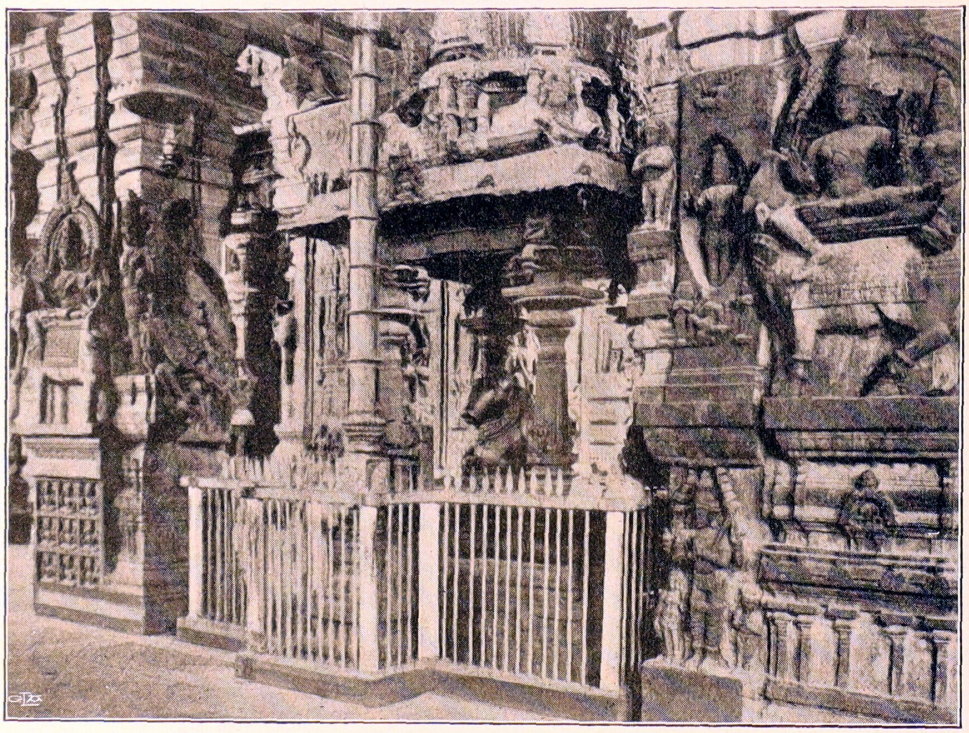

Shivas heliga tjur, Madura.

tempel. Gårdarna äro labyrinter med en massa småtempel för bilder av gudar eller liggande kor av marmor, basalt eller ädla metaller. Somliga tempel få ej beträdas av andra än hinduer; muhammedanska och kristna nyfikna få stå utanför och titta in så godt de kunna. Midt i cirkeln ligger själva huvudtemplet, som invändigt är det praktfullaste av alltsammans. Till Maduratemplet hör även en »de tusen pelarnas hall», en skog av 997 vackert mejslade pelare. Till detta hör även en av pelar-

arkader och marmortrappsteg infattad damm, som heter Swarnapushpakarini, d. ä. »de gyllne liljornas damm». Varje hindutempel har alltid en sådan större eller mindre damm med helgadt vatten och omgiven på alla sidor av marmortrappsteg, som leda ner i vattnet. Mot solnedgången befolkas dessa av människor, som två av sig sina synder däri. Deras bruna gestalter i den röda belysningen och i denna omgivning inta plastiska ställningar, som man ej kan se sig mätt på och som speglas i dammen.

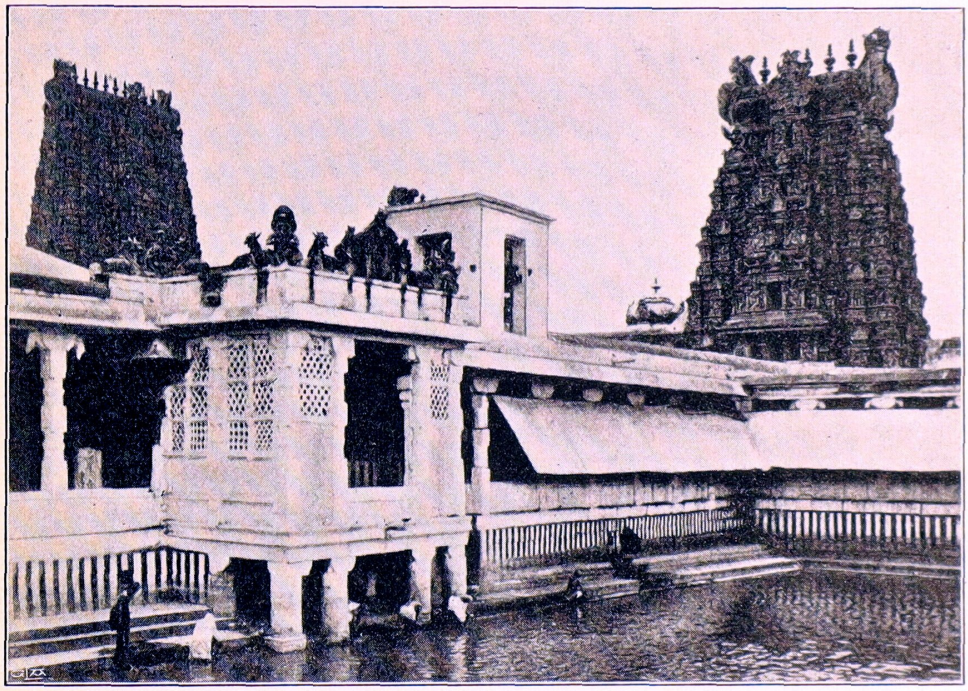

De gyllene liljornas damm, Madura.

Den sydindiska genomsnittstypen är mycket lång, mager, vig, böjlig och mycket graciös i rörelserna. Ofta äro männen till ytterlighet magra, så att skelettet syns igenom överallt. Här äro de ännu nästan svarta; sedan bli de allt ljusare bruna, ju längre man kommer norr- och västerut. I pannan ha de tecken som utmärka vilken gud de dyrka; dessa äro streck och figurer målade i eldrödt och vitt på den svarta huden. Det vanligaste är Shivamärket, vilket är ett lodrätt rödt streck från hårfästet till

näsroten, inramadt av ett par lyrformiga vita streck. De olika kasterna kännas igen på deras olika sätt att bära eller raka av sig håret. Vad beträffar koaffyrer, ha de stor uppfinningsförmåga och fantasi, och de måtte visst dagligen anlita barberaren; ty i hela Indien måste man ständigt och överallt gå ur vägen för barberare och deras kunder, som placera sig var som helst och klippa och raka av håret. Här några modeller för manliga koaffyrer i södra Indien: de låta håret växa långt och sätta upp

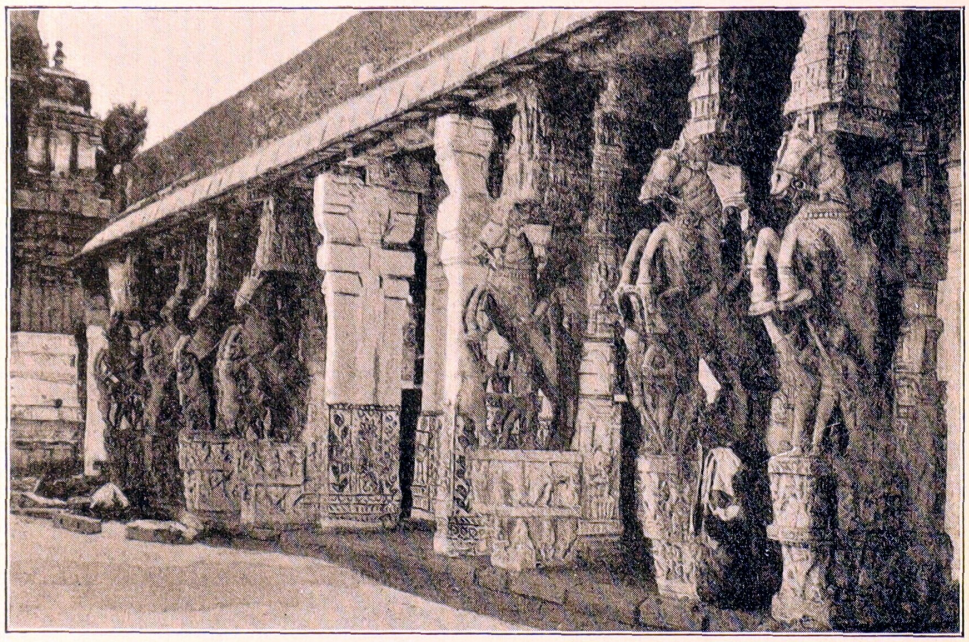

Från Sri Rangam-templet i Trichinopolis.

det i en knut i nacken; de raka huvudet så när som på en kalott kortklippt hår, vilken varierar till storlek och omfång alltefter kasterna; de raka huvudet så när som på en kalott med en stor hästsvans eller med en smal råttsvans; etc. etc. Väster- och norrut begagnas däremot mera turbaner.

Uti denna trakt besökte jag småorter och byar, där intet spår syntes av europeiskt inflytande. Folket bodde i hyddor, uppmurade av markens lera och som skulle ha sett ut som terrängformationer, om de inte haft halmtak. Det yrke som

företrädesvis utövades tycktes vara krukmakarens, och hans teknik är densamma nu som för tusentals år sedan. På den gulgråa lermarken utanför den likadana hyddan sitter den mörkbrune mannen, iklädd endast ett smalt, rödt eller vitt skynke om höfterna, vid sitt stenhjul, som ser ut som en liten kvarnsten utan hål. Han slänger en knådad lerklump i dess midt och sätter hjulet i gång med en käpp. När det snurrar fort nog, sätter sig mannen bredvid, mjukt hopfälld med hakan mot knäna,

De »tusen pelarnas hall», Madura.

ryggen beskrivande en vacker båglinje och armarna, rörliga som ormar, utsträckta mot lerklumpen, som han på ett par sekunder formar till en kruka av klassiskt indisk form, sådana deras krukor sett ut i tusentals år.

Det ser så lätt och enkelt ut, som om ett treårs barn skulle kunna leka fram dessa krukor. Jag placerar mig vid hjulet och försöker göra efter; men det blir ingenting alls, och krukmakaren skrattar, så att tänderna lysa bländvita i solskenet. Kastväsendet, som gör att sonen ärvt faderns yrke sekel efter sekel, har

till följd, att de redan födas yrkesskickliga var och en till sitt arbete. Rundt omkring honom är marken full av krukor i stora högar, röda, svarta och i markens gulgråa lerfärg — klotrunda som bäras i handen, andra med platta för att kunna ställas, andra att bäras på huvudet, öppna krukfat att gå och göra uppköp i och stora flata fat, som curryhandlarna ha sina kryddvaror upplagda på i basarerna.

Och nästa gård är också en krukmakares; och på den nästa sitter åter en vid sitt snurrande hjul mellan bärg av tusentals färdiga krukor — hela gatan är det bara krukmakare, och var och en vinkar och gör »salaam»-gesten med händerna i en spetsbåge framför pannan och bjuder mig att komma och titta på hur de arbeta.

Litet längre bort arbetar en kvarn, som dras av människor förspända för en träbom, och som antagligen är likadan som den Simson en gång spändes för, sedan fienderna klippt hans hår kort och stuckit ut hans ögon.

Vattenpumpningen för fältens bevattning går så till, att 3 eller 4 eller 5 män balansera i rad från den ena ändan till den andra av en väldig pumpstång uppe i luften; man ser deras graciösa silhuetter mot himmelen gående fram och tillbaka som lindansare, medan stången går upp och ned av deras tyngd.

Jag följs av en eskort nakna, stojande och lekfulla, men aldrig oförskämda ungar, som kanske aldrig sett en europé förr. Här möter jag inte heller skymten av någon sådan eller av något europeiskt klädesplagg; och här skall det nog dröja åtminstone några generationer till, innan missionärerna hunnit någon vart med sitt förstörelseverk och förfulat folket med Europa-imitation.

En i ögonen fallande skillnad mellan Ceylon och Indien är det förras ständigt yppiga grönska på grund av det fuktiga klimatet, varemot Indiens vegetation presenterar sig i sin prakt endast strax efter regnperioden, vilken är juni, juli och augusti. Nu är allting borttorkadt; marken är hårdnad som sten och gräset bortbrändt. Det som trivs bäst är kaktusen, som i höga häckar inramar fält och gårdar, densamma som i Italien har stora vattenfyllda blad, vilka bli allt tjockare och saftigare ju längre söderut

man kommer, tills de i norra Afrika bli jättehöga. Här äro däremot bladen små och tunna och torra, men i stället växer ibland själva plantan till träd med höga, förvridna stammar.

Kring Madura var ett stycke ökennatur med ökenfärger. Klippor av underliga former reste sig tvärt ur marken. En som kallas Elefantklippan har skepnad, färg och yta som en elefant och har inbyggda tempel i sina naturliga nischer och skrevor. Klipptempel ser man fullt av i denna trakt.

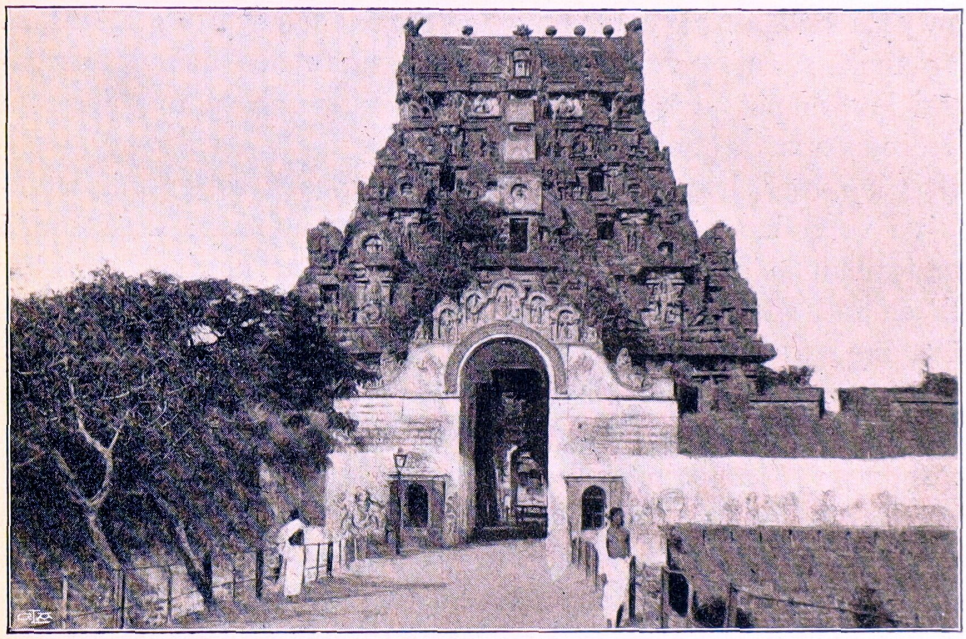

Tempel i Tanjore.

Ibland kan man knappast skilja på klippor och gudabilder. Ty de förra kunna ha de mest fantastiska former; och de senare äro ibland uppbyggda kolossalt stora och sedan förvittrade.

Vid Tanjore var hela landskapet rödt. Marken där innehåller liksom på Ceylon rödockra; och då det röda dammet lagt sig tjockt på alla träd, buskar och tak, så ter sig landskapet som sedt genom en gulröd glasskiva. De infödingar man mötte på vägarna gingo ofta med uppåtsträckta armar, hållande över sitt huvud ett lätt rödt skynke, som fladdrade i luften och tjänst-

gjorde som parasoll. Förresten är Tanjore en silverstad. Utmed gatorna såg man den ena silverbasaren invid den andra, där människorna sutto uppkrupna och utförde fina silverarbeten. Kvinnorna voro fullhängda med silversmycken, och barnungarna hade silverringar om hand- och fotleder samt om magen en silverkedja med ett hängande silverhjärta till fikonalöv.

En av de bidragande orsakerna till Orientens färgskönhet är frånvaron av svart. Inga svarta kläder, inga rent svarta föremål med undantag av människornas hår och ögon, inga svarta skuggor. En del järnvägsvagnar äro försedda med svarta glasfönster. När man ser ut genom dessa, så har himmelen och det solbelysta landskapet utanför precis samma färg och samma ljus som i Nordeuropa en molnfri julidag.

Jag kommer hem till mitt retiring-room och sätter mig utanför på verandan och skriver. En gammal gubbe, ett skelett med litet torkadt skinn på, sitter på golvet med ett knyte silversaker och en rad små bronsgudar. Han skulle så innerligt gärna vilja sälja, men törs inte besvära gästerna med någon enträgenhet, ty då riskerar han att bli bortkörd. Sakta och småningom har han kommit krypande över golvet fram till mig; han ser ut som en gräshoppa; hans nakna, knotiga ben och knän ha samma ställning som en dylik, och mellan sina uppstående knän är han dubbelviken med huvudet framstupa mot golvet. Bronsgudarnas rad har också under tiden marscherat fram till min fot i hopp att jag, medan jag skriver, skall stöta till den främsta, så att hela raden ramlar och ådrar sig min uppmärksamhet. Jag känner mig också förpliktad — efter sådant rörande tålamod — att sparka till den främsta guden med åsyftad följd och så titta upp från papperet. Gubben ser förtjust ut och sätter upp händerna i en spetsbåge framför ansiktet: Salaam! Och jag måste lägga mig till med en liten Shiva som det kan göras ett sigill av. Uppmuntrad av framgången, kommer gräshoppan fram med sina silversaker. En något litet engelsktalande stationstjänare kommer och sätter sig bredvid på golvet och fördriver tiden med att vara tolk, vilket tydligen roar honom.

»Lady köpa vackra silverringar till fötterna.»

»Vi européer begagna aldrig ringar på tårna. Det är inte brukligt ibland oss.»

»Lady wear them in room — nobody see.»

Sedan vill han sälja näsringar. Very beautiful, översätter tolken.

»Vi begagna inte näsringar heller.»

»Lady wear them in room — nobody see», upprepar tolken.

Gräshoppans underdånigt krypande ställning på golvet gick inte i stil med hans pretentioner: nu skulle jag för hans silverringars skull borra hål genom mina näsvingar och ha dem på mig när ingen såg det!

Madras.

Efter att hela vägen dit ha levat på hindutempel dag ut och dag in, kom jag till Madras. Det har elektriska spårvägar och beboeliga hotell; men däremot — med undantag av Mount Road, där de europeiska bodarna ligga — ingen som helst gatubelysning efter solnedgången, utan då får var och en gå med sin egen lilla lykta i handen eller också treva sig fram i kolmörkret. Det har en botanisk trädgård, som är en provkarta på landets intressantaste träd- och övriga växtvärld samt vackra dammar fulla av Victoria regia. Det har ett fint akvarium med traktens underhavsvärld. Och det har ett väl ordnadt museum för södra Indien, utmärkt för resande, som vilja veta vad det är som de sett, naturhistoriskt, etnografiskt, arkeologiskt — vad som blivit kvar, sedan engelsmännen tagit det bästa till British Museum —, samt med tillhörande bibliotek, där allt vad som skrivits om Madras och om Indien finns tillgängligt.

Madras har också sin »Marina», en fashionabel promenad utmed havsstranden, kantad med de underligaste banyanträd, vars väldiga grenar med flätverk av luftrötter bilda en skuggig tunnel med grön dager; genom denna åker Madras' vita societet strax före solnedgången i sina hästekipager eller rikshaws, dragna av infödingar, till stranden, där de sträcka ut sig i den mjuka sanden och idka sällskapsliv.

Det har liksom de flesta indiska städer kolossala avstånd mellan sina olika stadsdelar, med fält och marker emellan. Man märker snart, att det inte går att som i vanliga städer orientera sig med karta; skalan är en helt annan än vad man är van vid. Vad som enligt kartan tycks ligga tätt intill vartannat får man

åka många kilometer emellan, och i de europeiska stadsdelarna ligger varje hus långt skildt från det andra. Infödingsstadsdelarna äro däremot så tätt hopgyttrade, att namnen på de olika gatorna inte kunna få plats på kartan.

Pagoder utanför Madras.

Vid Adyar utanför Madras ligger en teosofisk koloni, Olcott House, som Annie Besant grundat, och där hon numera bosatt sig — om man kan kalla det så, då hon fortfarande mest lever på resor. Däremot residerar där året om ett ungt teosofpar, prins Ruspoli och hans engelska fru, som för några år sedan träffades mycket i Roms sällskapsliv. Nu leva de, avskilda från världen, i Adyar, nöjda och belåtna.

Hyderabad.

På vägen mellan Madras och Bombay kom jag sedan genom lydriket Hyderabad, som har över elva millioner invånare. Dessa äro muhammedaner och regeras av en nizam, som heter Hans Höghet Asaf Jah Nizam-ul-Mulk Nawab Mir Sir Mahbub Ali Khan. (Nästa hund jag skaffar mig, skall jag uppkalla efter honom, för att det skall gå lätt att ropa.) Man stiger av vid stationen Wadi, där nizams rike börjar, och far några timmars järnväg till huvudstaden Hyderabad. I denna huvudstad i ett rike på över elva millioner — och förresten i hela riket — finns bara ett enda hotell.

På vägen från Madras hade pestsmittade orter passerats, och med anledning härav blev det bråk vid gränsen till Hyderabad. Där kommo färgbrokiga och beväpnade myndigheter och förhörde varje resande och skrevo upp hans eller hennes namn och nationalitet, ålder, yrke, religion, samhällsställning, familjeförhållanden och utgångspunkten, slutmålet, ändamålet med resan och övriga privatsaker en person kan ha. Och så försågs man med papper, med vilka man inom 24 timmar skulle infinna sig på en byrå i staden Hyderabad och få dem undertecknade med intyg att man inte var pestsmittad eller pestspridande. Och vid varenda station kommo nya uniformerade figurer för att kontrollera, att man var försedd med dessa blanketter, samt underrättade om att det var 50 rupies böter, om man underlät att låta besiktiga sig, men bara 3 rupies avgift att låta göra det. Ett föga angenämt sätt att ta emot landets gäster. Dagen efter infann jag mig på den föreskrivna byrån under de föreskrivna timmarna och fann ingen där mer än en sovande pojke, som visserligen gick att till hälften väcka, men som inte begrep ett ord engelska. Då fingo

myndigheterna skylla sig själva; jag gjorde ingenting mer vid saken, men betalade heller inga böter. Och när sedan samma pestkomedi upprepades på flera håll i Indien, visste jag vad roll jag skulle spela i den.

Mellan Wadi och Hyderabad befann jag mig i en kupé, vilken liksom oftast i Indien var ett stort kvadratformigt rum med skinnsoffor rundt kring väggarna och fri golvyta, som man skulle kunna dansa på, om inte folk fyllde upp den med sina stora koffertar.

I de självständiga rikena hållas inte svarta och vita åtskilda som överallt i engelska Indien. Så snart en vit där tagit plats i en kupé, så kommer det genast upp en skylt »For europeans», och ingen inföding har lov att ta plats i densamma, om han också har biljett till samma klass. Men att det här var nizams rike märktes genast därav, att två av landets mörka skönheter, mycket eleganta, installerades i min kupé av sin gemensamme herre och man jämte deras bagage av väldiga metallkistor och snidade och målade träkistor, vattenkruka och korgar av underliga former. Herrn åkte någon annanstans men kom varje gång tåget höll och såg efter sina fruar. De voro goshor, d. v. s. förnäma kvinnor, som ingen annan man än deras egen får lov att se, varför de framför ansiktena buro tjocka förhängen med ett par små titthål för ögonen. Men knappt hade tåget satt sig i rörelse, förrän ansiktsmaskerna kommo bort samt även det mesta av de slöjor och skynken de voro insvepta i. Därinunder voro de klädda i brokiga siden- och brokadstycken, guldtyg, broderier samt en massa skramlande smycken i näsor och öron, på tår, ben och armar och över hela gestalten. Högljudt sladdrande sutto de på en soffa med benen korslagda eller uppdragna under sig och mellan sig ett öppet metallskrin, fullt av besynnerliga anrättningar, mest kryddor och sötsaker, som de åto från samma tallrik och vartill de drucko ur samma kruka. Efter maten kom det fram ett rödt guldbroderadt fodral i bladform, och i det lågo friska bethelblad, som preparerades med kalk och arekanöt samt tuggades med övertygelse och allvar, till dess munnarna blevo eldröda. Haremsdamer äro visst inte så lata som de beskyllas

för: efter bethelbestyret lyftes ett annat metallskrin upp på soffan mellan dem, och där sutto de upphukade på vardera sidan därom och sminkade sig, målade sig svarta kring ögonen och parfymerade sig, och sedan följde manicure och pedicure med lika så mycket olika verktyg och kosmetiquer som hos någon parisiska.

Det var ett långsamt tåg, som stannade någon halvtimme här och där vid stationerna. Vid en sådan hade en gubbe installerat sig på perrongen på en utbredd röd matta. Han hade stort vitt skägg och glasögon, var klädd i en röd turban och ett rödt skynke om benen samt höll på att packa upp röda knyten med piller och pulver och flaskor och burkar. Jag trodde först att det var en av de vanliga fakirerna och väntade att få se honom uppföra sina konster och hokuspokus. Men den artige och engelsktalande stationsinspektoren, som var babu — en babu är en européklädd indier, helst med någon iblandning av europeisk ras — och kom utsläpande med en stol åt mig, förklarade att det var traktens läkare, som bereder medicin av örter och ger behandling gratis. Den ena patienten efter den andra kom och satte sig i nerhukad ställning hos läkaren, bildande cirkel kring honom, och utanför denna trängdes åskådarna, bland vilka stationsinspektoren, som inte tycktes ha annat att göra, och jag sutto främst på stolar som i kunglig loge. Läkarbehandlingen av de respektive patienterna tillgick på det mest ogenerade sätt på perrongen och ackompanjerades av den humoristiske gubbens kvickheter, som belönades med skratt från åskådarna. Den tjocke babun skakade varje gång upp och ned som på stålfjädrar samt översatte kvickheterna för mig, så snart han återfått talförmågan.

Hyderabad är tigrarnas hemland och tigerjägarnas paradis; men jag fick aldrig se något av de imponerande kattdjuren i deras fria tillstånd. På stationsperrongerna promenerade däremot gaseller och antiloper omkring, kommo in i refreshment-rooms och lade nosen i de resandes tallrikar samt blevo alltför familjära, om man matade dem.

Stora gröna och brokiga papegojor flögo överallt vilda omkring. Det verkar nästan överraskande att se att dessa fåglar,

som tyckas så enkom gjorda för burar, verkligen existera i fritt, naturligt tillstånd.

Även aporna äro här vilda, en långsvansad grå sort med svarta ansikten och vita whiskers, och som sitta och snattra i träden och göra narr av människorna.

I nizams rike är man förflyttad in i en österländsk saga långt tillbaka i tiden eller utanför all tidräkning. Det är just som Orienten skall se ut enligt traditionella begrepp. Folket har en helt annan typ än i de hinduiska länderna, är kraftigt byggdt och mycket ljusare brunt än de nästan svarta hinduerna. I stället för att de sistnämnda för det mesta gå nästan nakna, begagnar även det lägre folket i Hyderabad kläder. De ha färgbrokiga kläder, spetsiga uppåtböjda skinntofflor och på huvudet höga, virade turbaner i alla färger, men företrädesvis vita eller bjärt gräsgröna. Männen gå omkring beväpnade med underliga sablar och andra slags vapen, sådana som begagnades för tusentals år sedan, som man inte väntar att få se annat än i illustrerade sagor och som försätta resande antikvitetsamatörer och bråtesamlare i hänryckning. Kvinnorna bära sina småbarn ridande över ena axeln, olikt hinduerna, som ha dem ridande på ena höften. Deras kläder variera i snitt och utseende; en kostym, som förekommer ofta, är ett slags mycket åtsittande långbyxor, använda av både kvinnor och män, samt över dessa en lång skjortliknande rock med bredt skärp om livet. Därför är det också som Hyderabadborna, när de skola göra sig till och klä sig som européer, även då bära skjortan ovanpå pantalongerna. Det faller inte i ögonen i gatuvimlet och med vita kostymer. Men på en middagsbjudning hos en engelsk familj råkade jag en högt uppsatt införding, som velat visa sitt europeiska värdfolk den uppmärksamheten att infinna sig i en eljes korrekt svart frackkostym, vid vars påsättande han dock begått ovannämnda lilla misstag, vilket gjorde det svårt att först ta mannen på allvar, hur djupsinnig hans konversation än var.

Med etiketten i Hyderabad är det förresten mycket noga. Av en där bosatt engelsk familj, till vilken jag hade rekommen-

dation, blev jag medtagen på ett besök i ett harem eller, som det här kallas, zenana. Herrn själv tog emot oss, man talade om opersonliga ämnen, och man satt på stolar, som enkom anskaffats till vår ära. Sen försvann herrn diskret, och vi fördes av en liten pojke till en annan salong med de fyra hustrurna samt i bakgrunden några tjänarinnor. Det skulle vara högst opassande, om en fin och förnäm man visade sig tillsammans med sina hustrur eller med någon av dem; och det duger rakt inte att fråga en man efter hans hustrur och barn eller låtsa om att han har något så intimt. Först när sönerna äro stora, får man tala om dessa med fadern.

Kvinnorna tyckas med jämnmod finna sig i att vara så opassande föremål, att man ej ens kan tala om dem. Dessa fruar, varav en var bara 13 år, togo mycket vänligt emot oss, men förstodo naturligtvis intet annat än sitt eget språk, varför jag var utanför konversationen. De voro klädda i åtsittande röda långbyxor och små korta liv i brokiga färger med broderier och allt möjligt glitter på samt långschalar av guldtyg. Smycken naturligtvis överallt: hela tunga lass därav, fasthängda vid kluvna och onaturligt förlängda öronsnibbar, som räckte långt ner på halsen, samt kolossala ringar genom ena näsvingen. Samtalsämnet tycks vara ständigt detsamma i alla harem eller zenanas, vare sig det är i Turkiet, norra Afrika eller Indien — vad skall man också tala om annars? — de plockade fram och visade sina kläder, smycken, tyger och bibeloter; tjänarinnorna buro in stora högar därav, och fruarna plockade på och av sig samt sågo förtjusta ut, när vi på alla vis demonstrerade vår beundran. En av de parfymer de mycket begagna är huttha, en karakteristiskt orientalisk doft. Jag lyckades inte få reda på vad den framställs av. De bruna damerna gnedo in mina händer med en droppe därav, och som doften gick fullkomligt i stil med hela zenanamiljön, lät jag dem hållas och tyckte den var bra. Men sen jag väl efteråt kommit ur den övriga zenana-atmosfären, föreföll huttha vidrigt, och då kunde jag trots alla ansträngningar inte mera bli det kvitt, utan den ingnidna droppen förföljde mig långa tider. En annan mycket anlitad doft är sandelträ, varmed damerna

gnida sig, även för att göra hudfärgen ljusare; ty det är fint att vara så ljust brun som möjligt och skilja sig från de svarta hinduerna.

När vi sedan kommit ut i vagnen för att fara vår väg, kom husets herre ut till oss igen och höll på en underlig engelska ett tal om vilken stor ära vi gjort honom genom vårt besök, låtsande som om detta gällt honom och ingen annan.

Det berättades mig att en europeisk dam, som försummat att ta reda på vad som är korrekt eller ej i Hyderabad, var inbjuden till en bankett, där hon vid bordet satt bredvid nizam själv. I brist på andra samtalsämnen — ty nizam har enligt västerländska begrepp ingen bildning och inga intressen — frågade hon: »Hur många barn har Ers Höghet?» Nizam låtsades inte höra frågan, och andra gäster voro förtvivladt generade. Damen märkte ingenting utan upprepade efter en stund frågan med samma resultat. När hon sagt om den för tredje gången, ropade nizam på en tjänare och tillsade denne: »Gå och tag reda på hur många barn jag har.» Tjänaren kom tillbaka med svaret: »97, Ers Höghet.» Detta är visserligen inte mycket för den som har 370 hustrur, men den europeiska damen var skandaliserad över nizam — och han ändå mer över henne.

Alla kvinnor av god härkomst äro »gosha», d. v. s. få inte bli sedda av någon man med undantag för nizam och hans äldste son, kronprinsen, ty inför dem är ingen kvinna gosha. Nizam har rättighet att fritt cirkulera i alla sina undersåtars harem; och inte nog därmed, utan även att ur dem välja vad han behagar och flytta rovet över i sitt zenana, om det faller honom in.

Man visade mig ett torn, där en förskjuten hustru till nizam sitter fången sedan 20 år tillbaka utan att någonsin få titta utom porten eller ens få ta emot ett besök. Vid 12 år var hon en vanlig danserska, som nizam blev förälskad i och gifte sig med, och då var det en tid hon, som regerade både nizam och riket. Men en morgon hade hon till de vanliga målade prickarna och strecken i sin panna tillagt en ny punkt, och då var någon intrigant person framme och sade åt nizam, att denna nya prick i hans älsklingshustrus panna betydde olycka för honom. Detta

förbytte hans kärlek i hat, och han inspärrade henne i livstids fängelse. Det finns således även bland våra samtida lika grymma orientaliska furstar som i forntiden; bara de ädla riddarna, som våga livet för att befria fångna prinsessor, äro utdöda.

Nere vid floden Musi nära nizams palats stodo hans 50 elefanter, de största och praktfullaste, som kunnat uppdrivas i hans rike, och dessutom en mängd kameler. Kameler, som man aldrig ser till i södra Indien, begagnas förresten mycket i Hyderabad och norr därom.

Den engelska fru, jag hade rekommendation till, är med. doktor och anställd som läkare vid nizams zenana. Jag hade önskat följa med henne och se detsamma, men det var omöjligt; hon får inte alls smuggla besökande med sig dit. Däremot visade hon mig ett goshahospital, där hon även är praktiserande läkare. Goshor kunde ju inte få någon läkarvård alls, så länge det bara fanns manliga doktorer; men så grundade drottning Victoria detta mycket stora goshahospital, där aldrig en man får komma inom ingångsportarna. Assistenter, sköterskor och tjänare äro allesammans kvinnliga och de flesta engelskor. Det upptas till allra största delen av barnbördsavdelningen, där ett oändligt antal salar voro fulla av mödrar med sina nyfödda babies. Dessa indierbarn, födda i normal tid, se ett par månader yngre ut än motsvarande europeiska. Förfärligt små och magra, med armar och ben av ett lillfingers tjocklek, se de alldeles ofullbordade ut. Doktorn sade att detta ligger i rasen samt antagligen beror på, att kvinnorna sedan urminnes tider alltid gift sig redan vid 11 à 12 år. Men i stället går barnens utveckling genast mycket fort, och efter några månader ha de hunnit fatt europeiska babies vid samma ålder.

Att man kommit bland muhammedaner märker man även av bristen på den bland hinduerna så utpräglade vördnaden för de vita samt bristen på snygghet. Renlighet ingår som ett element i hinduernas religion, men den muhammedanska läran måtte visst påbjuda motsatsen; snyggheten i Hyderabad är inte bättre än i Port Said eller Alger. Hinduerna äro vegetarianer, deras matbasarer se alltid aptitliga ut och bestå av gryn och kryddor,

vackert upplagda i flata skålar och korgar, frukter, bakverk och sötsaker; muhammedanerna däremot, som äro köttätare, ha överallt slaktarbodar med i värmen uthängda djurkroppar, alldeles övertäckta av insekter och alla slags smådjur.

Själva City eller infödingsstaden i Hyderabad är en trapetsformig areal inom höga stadsmurar med vackra gamla portar, och därinnanför gator med basarer av äkta orientalisk karaktär. Här ha handlande från alla delar av Indien slagit upp sina bodar, den ena intill den andra, i tusental. Bodarna äro öppna nischer något högre än gatan och med förhängen, som räcka långt ner och skydda varorna mot solen. Köparen gör sig smal och kryper in under förhänget, sätter sig med korslagda ben på utbredda mattor och dynor och låter säljarna breda ut sina varor. När det lider fram på eftermiddagen och den ena sidan av gatan har skugga, ser man basarerna helt öppna med säljarna sittande i hopkrupna ställningar på sina dynor framme i förgrunden mot en färgrik bakgrund av det utbredda lagret siden- eller bomullstyger, indiska silver-, koppar- eller mässingssaker eller glittergrannlåt, ringar och pärlor eller krukmakeri. På de trånga gatorna mellan basarerna vimlar ett brokigt folkliv; och på varje större plats trängas åskådarna kring ormtjusare eller apcirkus eller någon fakir eller dervisch med alla hans trollkonster, och varenda trollgubbe har en olika repertoar. Somliga ha en säck med mungo-djur — ett djur med huvud som en igelkott och kropp som en vessla — och en annan med cobraormar samt förevisa, hur mungon, trots att han är mindre och svagare, biter nacken av cobran.

Somliga dagar — jag tror det är då en fastetid upphör — pågå tigerdanser och påfågeldanser på gatorna. Det är nakna män, insmorda med olja och aska och målade somliga som tigrar och andra som påfåglar. Iklädda ansiktsmasker, somliga med påsatta påfågelsfjädrar, uppföra de tjutande vilda danser med ackompanjemang av tamtam-musik. Jag såg dem en sådan dag från min vagn, som lyckligtvis hade stängbara solskärmar rundt om, och dessa kommo väl till pass, ty tigerdansarna äro påflugna och obehagliga djur.

Talar man sedan om för européer att man varit omkring i infödingsstaden, så korsa de sig och sky en som pesten, vilken de äro övertygade om att man fått med sig. Pest eller spetälska eller smittkoppor. Men skulle man undvika alla möjligheter till smitta, så finge man en gång för alla avstå från att se något av österländskt folkliv.

På hotellet, Hyderabads enda bostadsmöjlighet, bodde även en fransk aviatiker, som kommit dit med sitt aeroplan — vilken anakronism! — och låg och väntade på myndigheternas tillåtelse för att flyga till Bombay. Där tänkte han — men det var naturligtvis en hemlighet — flyga över Tystnadens torn, där parsernas lik läggas för att uppätas av gamar, och dit ingen dödlig, med undantag av likbärarna, någonsin fått titta in, inte ens prästerna. Och där tänkte han uppifrån ta fotografier av den makabra skådeplatsen.

Aviatikern hade upptäckt, att Hyderabad hade en teater, där det spelades mellan klockan 10 och 2 på natten, och en afton gjorde alla hotellets gäster sällskap dit. Det var ett stort skjul med pelare och stöttor av bambu och andra stammar, uppbärande tak och väggar av uppspända bastmattor. Jag trodde att man i denna avkrok av världen, oberoende av europeiskt inflytande, skulle få se äkta indisk scenkonst och indiska danser. Men med undantag av musiken, vilken bestod av en tamtam och en gonggong, som flitigt och entonigt bearbetades hela tiden, var det hela bara den ömkligaste imitation av europeisk teater. Alla de uppträdande, uteslutande infödingar och uteslutande män, voro sminkade ljusa i européfärg och med håret kortklippt och kammadt på europeiskt vis. Gester och uppträdande voro ett ömkligt efterhärmande från samma håll, och dansen skulle föreställa en balett, vilket inte ett spår gick ihop med deras egna naturliga rörelser. När detta folk, som självt är så ojämförligt mycket bättre i plastiken, så mycket graciösare och uttrycksfullare i rörelserna och självt har de vackraste danser i världen, hittar på att imitera européer, så blir resultatet så osympatiskt som möjligt, frånsedt om de äro förstklassiga eller underhaltiga skådespelare.

Till ett besök i Hyderabad hör en utflykt till Golkonda, diamanternas stad och den forna huvudstaden i den muhammedanska dynastin Kutab Shahis rike. För hundratals år sen övergavs den småningom, därför att den saknade vatten, samt blev till ruiner. Hela marken är full av ruiner av palats och tempel och alla slags byggnader och anläggningar, och vid varje steg man tar, berätta de sina gamla sagor. Ruinstäder finns det godt om i alla gamla kulturbygder, men inte många ha så mycken poesi som Golkonda — även för det sätt, varpå det smälte samman med det

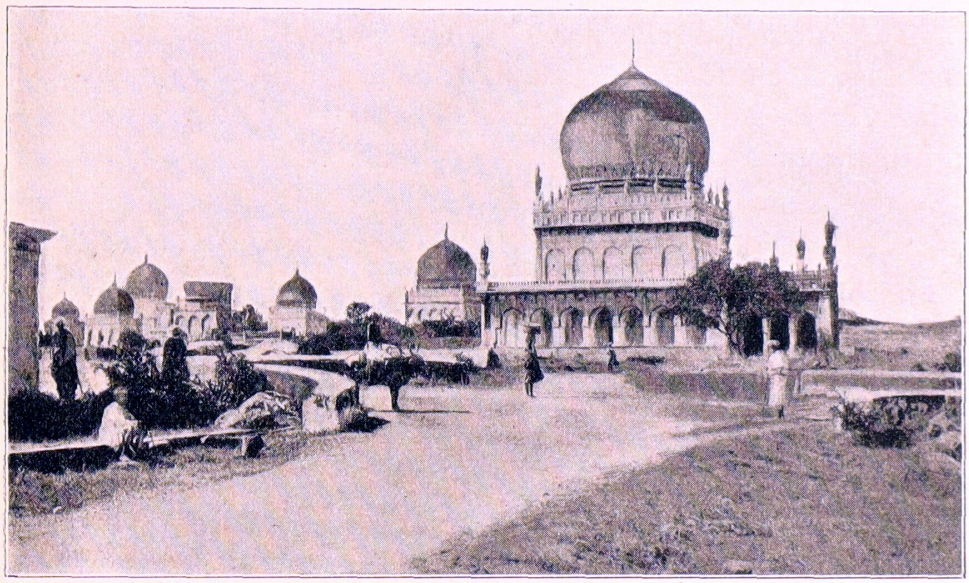

Kungagravar utmed vägen till Golkonda.

övriga landskapet, så att det är svårt att skilja på vad som ursprungligen gjorts av vår Herre och vad människor satt dit eller vilkendera parten som haft mest konstnärlig fantasi.

Enligt en folksägen skulle det vara så, att när Gud var färdig med att skapa världen, kastade han det överblivna materialet i Golkonda, och det blev dess underliga terrängformationer, som likna fästningar och torn, och som nu bilda fortsättning på ruinstaden och se ut att vara så besläktade med den.

Vad som dock mycket tydligt är resultat av människoarbete, är Golkondas gamla väldiga fästning, som inte tidens tand förmått

något emot, lika litet som fiender och vilda elefanter. De sistnämnda bruka finna stort nöje i att plocka sönder och riva ner vad människor byggt upp, när dessa inte se efter det. Från fästningens tinnar ser man långt ut över landskapet, vilket numera är öken: stenar och klippor av de mest fantastiska formationer, men inte ett spår vegetation. Även hela trakten närmast Hyderabad, som man färdas igenom på järnvägen, består av dylika stenformationer, mest klotrunda klippor som kanonkulor av alla storlekar, upptornade på varandra till hela byggnader, så att man undrar hur de kunna ligga och balansera ovanpå varandra utan att rulla ner. Förklaringen till dessa rundslipade klippblock och deras egendomliga ställningar är, att trakten i forntiden var en stor sjö som uttorkade, så att sjöbottnens vidunderligheter kommo i dagen.

Europeiska stadsdelen, Bombay.

Bombay.

Från Hyderabad reste jag vidare till Bombay. Sista biten dit var en nattresa, under vilken jag var hjälplöst prisgiven åt en köld, som man inte väntar sig i Indien och som det inte fanns några anstalter för att möta. Järnvägsvagnarna äro också byggda för att få så mycket drag som möjligt, vilket är eftersträvansvärdt i normal temperatur. I Bombay talades det också om de gångna dagarnas ovanliga vinterköld, och man hade måst lägga sig till med ytterplagg för dagen och filtar till natten. Termometern hade dock inte varit lägre än + 19° Celsius, och »kölden» varade bara ett par dagar. Lyckliga land, där detta är den värsta vinterköld man känner till!

Bombay lär vara den brokigaste och mångfaldigaste sammansättning av olika folkslag, av skilda raser och typer, som någon stad i världen har att uppvisa. Detta är också vad som först och

mest faller i ögonen. London har sin Londontyp, New York har sin lokaltyp och Konstantinopel sin, liksom vartenda Trosa har sin lokaltyp; men ingen kan tala om någon Bombaytyp. Man tycker sig förflyttad till någon framtidens idealstad, då mänskligheten slutat upp att reproducera typer och bara frambringar idel orginalindivider, den ena oberoende av den andra. Och vad dräkterna beträffar, te sig Bombays gator som en enda stor maskeradfest. Dräkter, dräktblandningar och huvudbonader från alla länder och alla tider figurera här, och Bombays million invånare tycks knappast räcka till att uppvisa dess variationer. Man skulle kunna ta på sig vad som helst för hopplockade rester från kostymfester och promenera omkring med i Bombay utan att väcka uppseende.

I infödingsstaden med dess tusentals bodar och basarer, indiska, kinesiska, persiska etc., och brokigt orientaliska gatuliv kan man driva omkring i dagar och veckor och ständigt bara se nya gator och platser och underhållande skådespel och episoder; varemot den europeiska delen av staden vad gator och byggnader beträffar lika väl kunde vara en bit London eller Antwerpen eller Dresden. Mellan dessa gator och västra stranden ligger en vidsträckt park med kort gräs, ett stycke ditflyttad Hyde Park. Där åker varje eftermiddag den europeiska Bombaysocieteten omkring i sina ekipager med grannt klädda infödingar som kuskar och lakejer. Om dagarna hålla sig damerna instängda av omsorg om sin dyrbara vita hudfärg, deras ras- och adelsmärke; men fram mot solnedgången komma de hit, och herrar och damer stiga ur och promenera omkring och idka sällskapsliv. Det är ett europeiskt garden-party från 1890-talet, som varje eftermiddag figurerar på Bombays maskerad. Här återfinner man dess damer med snörda getingmidjor och spetsiga skor och övrig snitt, som man inte sett på årtionden; och de flesta vita människorna ha den allmänna habitus, som engelsmännen bruka sammanfatta i uttrycket »colonial type». Med det åskådningsmaterial jag under vägen genom Indien haft av det här bosatta och ännu mer det här födda och uppväxta England, vet jag nu precis vad det är som i London menas med

att en person »looks colonial», vilket är en ännu värre förbrytelse än att »look provincial». Tävlan i att se elegant och distinguerad ut är här så liten, att de småningom lagt bort att soignera sina personer på samma sätt som i Europa (där det ju inte är något särskildt distingueradt att tillhöra vita rasen) eller att iaktta de tusen bordsregler och andra småvanor, som i Europa i allmänhet och i England i synnerhet anses skilja en lady eller gentleman från en vem som helst.

Taboot-procession, Bombay.

Västerut från parken ligger havet med sin breda sandstrand, och här samlas fullt med parser till solnedgången. De utgöra en stor del av Bombays befolkning och den rikaste, mest bildade delen, stadens överklass näst européerna. De äro av persiskt ursprung och bruna till hudfärgen, något ljusare än araber eller sicilianare. Och de sticka av mot de fint byggda, slanka och obeskrivligt smidiga och mjuka hinduerna genom sin grova, klumpiga kroppsbyggnad och ibland plussiga fetma. De likna européer, vilken likhet de också kultivera, och kläda sig i en

variation av den europeiska kostymen, med undantag av huvudbonaden. Denna växlar mycket; men den vanligaste parserhatten är av blank svart vaxduk och till formen en avkortad mitra.

Deras religion är sol- och eldsdyrkan, härstammande från Zoroasters lära. Jag förlät dem snart deras fula och ointressanta figurer under åskådandet av deras vackra andaktsövningar på den öppna soldyrkarstranden.

Denna är parsernas tempel eller kyrka; och aldrig har Kölnerdomen eller Notre Dame, Westminster Abbey eller San Pietro någonsin ingivit mig sådan andakt som denna. En timme före solnedgången börjar stranden så långt man kan se att befolkas av parser, som hålla sin aftonandakt inför solguden — i stället för inför altaren med krucifixer eller madonnabilder — samt med vågbruset i stället för orgelmusik. En del ha böcker med, varur de läsa sina böner högt, alltjämt vända mot solen; somliga bedja på radband eller ta av sig ett slags bönesnören, som de bära virade om livet, och dra dem genom händerna, medan de säga sina böner. En del vada ut i vattnet i riktning mot solen och sträcka armarna mot den; andra bli stående eller sittande på stranden eller breda ut mattor, på vilka de sitta och emellanåt lägga sig framstupa och beröra marken med pannan. Alla gå till vattenbrynet, beröra vågen med handflatorna och stryka därmed över ansiktet; allt under det eldklotet — så strålande som det endast kan vara i tropikerna — långsamt sjunker mot horisonten och försvinner i havet.

Några hinduiska ynglingar och pojkar ha under tiden badat och kila nu viga och graciösa omkring mellan de bedjande parserna under springlekar och brottning; somliga ha långt hår uppsatt i nacken, och vid lekarna faller det ner och fladdrar som hästmanar kring dem. Parserna låta inte störa sig av dem, lika litet som av alla strand- och sjöfåglar, som också skrikande omge dem. Allesammans äro ju soldyrkare på sitt vis.

För parserna äro alla elementerna heliga, jord och vatten såväl som eld. Intet av dem får därför profaneras genom beröringen med mänskliga lik, varför dessa få uppätas av gamar. Parsernas

»begravningsplats» ligger på Bombays högsta och vackraste punkt, nämligen på Malabar Hill, vid havsstranden nordväst om staden. Man åker en vacker väg mellan träd och planteringar uppför kullen till en port, från vilken man sedan vandrar till fots mellan vita murar uppför långa, låga trappor. Där högst upp ligga, omgivna av en vacker trädgård, Tystnadens torn, fem till antalet. Av dessa användas numera endast två, ett för självmördare och ett för alla övriga parser. Rundt kring deras kanter samt överallt i träden i närheten sitta otaliga gamar, stora, tjocka, välfödda. I midten av tornet är en brunn, och från den utgå strålformigt och amfiteatraliskt likplatserna i 3 cirklar: den innersta med de minsta platserna för barn, den därnäst för kvinnor och den yttersta för män. Ingen människa utom likbärarna får någonsin komma inuti tornet, inte ens begravningsprästerna som höra till Tystnadens torn. Besökande få bara se en avbildning i litet format av interiören, vilken står uppställd i trädgården. Efter klockan 5 om aftnarna bli inga besökande mer insläppta i trädgården, ty då anlända de döda med sina anhöriga. Först föras de till ett tempel, där de skiljas åt. Och så fortsätta bärarna ensamma in i tornet med den döda, som nedlägges i en av de därför avpassade fördjupningarna.

Knappt ha bärarna avlägsnat sig, förrän gamarna, som otåligt väntande suttit uppradade kring tornets kant, slå ner på bytet; och på ett par timmar ha de ätit upp alltsammans så när som på de renskrapade skelettdelarna. Dessa få ligga kvar i den brännande solen, till dess de äro fullständigt torkade, varefter likbärarna samla ihop dem och kasta dem i brunnen. Det är med avsikt och med religiös mening, som alla parsers ben, fattigas och rikas, skola blandas om varandra. Under den regniga årstiden (juni till september) sköljes alltsammans ner i en underjordisk gång, varefter regnvattnet går igenom filtrar.

I ett litet sällskap européer, som anländt strax efter mig samt visades omkring på samma gång som jag, var en, som ej hade ord nog att lovprisa parsernas begravningssätt som det snyggaste, det mest praktiska, hygieniska och rationella i världen. Fåglar överföra, som bekant, ingen smitta. En dam

tillhörande samma sällskap tyckte däremot att det var ett osympatiskt och upprörande sätt att behandla de döda. Under det man mellan de enformigt vita murarna vandrade vägen tillbaka till de väntande vagnarna, diskuterades ämnet hela tiden, och de flesta hörde till masksystemets försvarare. Gamsystemets beundrare hänförde detta till vanans och traditionens allsmäktiga herravälde över förstånd och känsla: därför att vi »äro så vana vid» att under veckor och månader tjäna till föda åt hungriga maskar under jorden, finna vi detta så mycket hemtrevligare och mera estetiskt tilltalande än att på ett par timmar ätas upp av hungriga gamar, innan vi hunnit undergå någon förvandling.

Nedanför Tystnadens torn upptas Malabar Hill och omnejd av en fashionabel villastad, där Bombays rikaste parser ha sina bungalows. Inte långt därifrån, i Walkeshwar, finns ett hindutempel, som byggdes år 1000 och vars fyrkantiga damm är särskildt vacker, fastän ej stor, omgiven som vanligt av marmortrappsteg ledande ner i vattnet. Ur marmorn framväxa på något sätt de underligaste gamla träd, som sträcka sig ut över vattnet och spegla sig i detta samt ge skugga åt de badande, som ständigt äro i färd med att rentvå sig från sina synder i det heliga tempelvattnet.

Jag besökte i Bombay ett par hinduiska djurhospital, något som inte fattas i någon större stad i Indien. Enligt hinduernas religion får ju intet djur dödas under några omständigheter, och därför ha de alla dessa sjukhus och ålderdomsasyler för obrukbara djur. Det största av djursjukhusen, beläget strax utanför staden, liknade till sin anordning en zoologisk trädgård och var fullt av trevliga stall, paviljonger och burar, strödda i en park. En länga upptogs av bara farliga rabieshundar, var och en i sin bur. Det hela verkade väl hållet och vetenskapligt skött. En bildad och distinguerad hinduveterinär visade mig omkring. Där funnos byggnader med snygga laboratorier, apotek, operationssalar etc., allt modernt inrättadt.

Ett alldeles motsatt intryck hade jag av besöket vid Pinjra-Pol, ålderdomshemmet för djur. Det ligger midt i Native City's ruskigaste kvarter. Gatan som ledde dit var det smutsigaste jag

sett i Indien och den var kantad med mänsklighetens eländigaste avskrap; spetälska, pestsmittade och de monstruösaste krymplingar sutto eller lågo var på sin mattbit och sträckte tiggande ut händerna under klagande läten. Det eländigaste av alltsammans var ett litet svartbrunt föremål, som likt en skorpion fortskaffade sig över gatan, genom rörelser med skulderbladen, för att komma och tiggande slå huvudet mot min fot. Det var en bit av en människa, absolut saknande både armar och ben, men

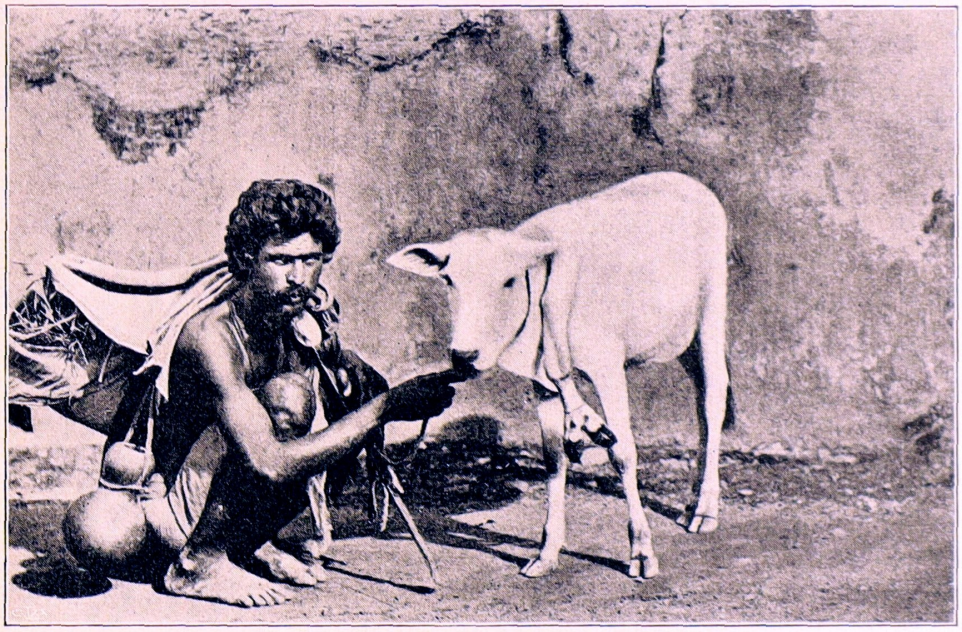

Bild från en djurasyl.

som beundransvärdt nog kunde leva och fortskaffa sig med bara huvud och bål, även dessa av förkrympta dimensioner. Just vid denna gata, befolkad av asyllösa mänskliga stackare, låg djurasylen. Där funnos hopfösta, under bar himmel samt i usla burar, stall och inhägnader, massor av obrukbara djur av olika slag, lemlästade, obotligt sjuka, alltför gamla. Kreatur som inte längre mjölkade eller drogo eller som bara hade tre eller till och med bara två ben i behåll; ålderdomsslöa apor av alla storlekar, som mistat hår och tänder och i sin nakenhet mer än

någonsin voro karikatyrer av skapelsens herrar; papegojor, som genom hudsjukdom blivit av med sina fjädrar; katter, hundar, svin, piggsvin, marsvin samt varelser, som voro så skalliga och vanställda, att man inte alls kunde gissa vad för slags djur de varit. Det var på samma gång ett monstruositetsmuseum, där födda missfoster av fantastisk skapnad höllos vid liv, »siamesiska tvillingar», kreatur med flera ben än de skulle ha eller med flera par klövar på samma ben. En zebu-ko, som livet igenom släpade på bakdelen av ett syskondjur, som växte fram ur puckeln på dess rygg; en häst, som hade tre normala ben samt ett fjärde dubbelt så långt, vilket vikit sig utefter marken och slutade i en oändligt förlängd hov. Etc. etc. På en gård stod en vagn full med döda patienter, lagda i halm. Alltsammans var så illa hållet som möjligt och var en eländets tragedi.

Det är samma humana folk, som under inga omständigheter dödar ett djur, men bränner sina änkor levande. Det är först nyligen, som engelsmännen med energi och takt lyckats avskaffa denna sed eller rättare osed. Nu fortfar den att utövas endast på sådana avsidesliggande orter, dit inga européer komma för att kontrollera eller skvallra om vad som sker.

En morgon hade jag varit ute tidigt för att vid soluppgången delta i mina trosbröders och meningsfränders, soldyrkarnas, morgonandakt på stadens östra strand — Bombay är en udde som sticker ut i havet rätt åt söder. Sedan följde jag utmed stranden till en landningsbrygga, från vilken jag skulle fara med en liten ångbåt till ön Elefanta på en av Cook's byrå anordnad tur. Det var ännu för tidigt, och medan jag väntade, omringades jag av en mängd infödingsskeppare, som alla ville segla mig dit, och de underbjödo ivrigt varandra i pris, tills de voro nere till fjärdedelen av vad Cooksturen kostade. Jag fann det mera tilltalande att segla dit samt gav mig i väg i en båt med en skeppare och fem svarta matroser. Snart ångrade jag det; ty för ditfärden, som går på halvannan timme med ångbåt och som skepparen på heder och ära lovat skulle gå på högst tre timmar med hans båt, behövde vi halva dagen, fastän matroserna rodde allt vad de orkade. Och fram på middagen, då jag ännu ej

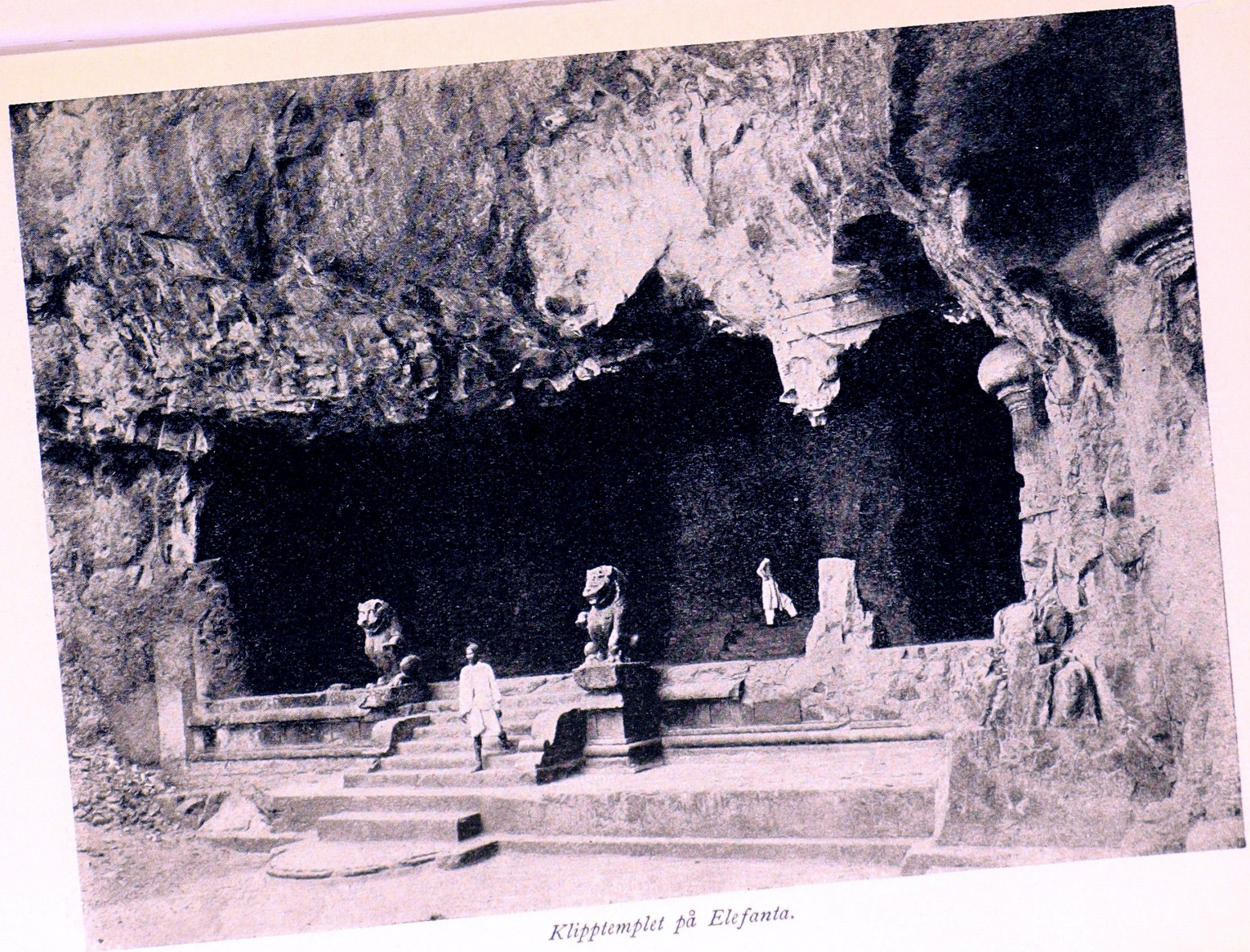

Klipptemplet på Elefanta.

hunnit fram, mötte jag på avstånd Cook's lilla ångbåt, som redan gick hem igen efter uppehållet på ön. Att bli ond och gräla hade inte gjort situationen bättre; det fanns ingenting annat att göra än resignera, fastän min tid i Bombay var knappt tillmätt, avstå från eftermiddagens och aftonens program samt sträcka ut mig i solgasset på båtens kuddar och titta på glittret på vattnet och solröken över den tropiska vegetationen på öarna och uddarna. Sent omsider framkommen fick jag dock belöning för de många förlorade timmarna. Redan från båten var ön en vacker syn, med sin yppiga växtlighet påminnande om Ceylon. Den består av två långsträckta, höga kullar med en dal emellan; och stranden är mest bevuxen med låga corindabuskar, över vilka resa sig palmer av den höga slanka sorten. För att komma i land måste man en lång sträcka balansera från det ena fyrkantiga stenblocket till det andra, där de sticka upp ovan vattnet — en originell landstigningsbrygga! Väl i land förföljs man ett stycke av infödingar med bärstolar, vilka äro alldeles onödiga, då vägen upp till öns sevärdhet — ett klipptempel — är försedd med låga, bekväma trappsteg och utgör en lagom promenad. Dessa trappsteg ha en gång anlagts av en rik inföding och kostat 12,000 rupies. Engelsmännen ha givit ön dess namn, därför att där fanns en klippa, som naturen halvvägs givit formen av en elefant och människor retuscherat till en färdighuggen sådan. För hundra år sedan föll det förvittrade huvudet av, och den övriga elefantkroppsklippan fördes till Victoria Gardens i Bombay och ställdes upp där.

Eljes heter ön på infödingsspråket Garapuri, vilket betyder klippstaden. Det man far dit för är som sagdt ett grottempel, uthugget direkt ur klippan och daterande sig — efter vad man tror — från åttonde århundradet. I den väldiga klippväggen, överskuggad av nedåt och utåt växande träd, fanns redan av naturen en djup och vid grotta med sidogrottor och naturliga pelare. Denna har så vidare huggits ut till ett tempel inuti bärget med konstnärligt mejslade pelare, altaren, reliefer, fristående figurer, allt framskapadt direkt ur klippan. Några trappsteg leda upp i detsamma, och på dess sidor stå Dwarpals, d. v. s. skulp-

terade tempeldörrvaktare. Därinne är en rikedom av stenskulptur framställande hindugudar, mest Shiva i sina olika inkarnationer och olika egenskaper. Som Trimurti, då han har tre ansikten vilka representera skaparen, bibehållaren och förstöraren. Som Ardhanishwar, den fullkomliga människan, med högra halvan manlig och den vänstra kvinnlig. Som skaparen är han identisk med Brahma och har här fyra ansikten och en lotus i handen samt sitter på en lotustron, uppburen av fyra gäss. Bakgrunderna i relief äro för det mesta ett om vartannat krälande vimmel av små underklassgudar; bland dem har Indra främsta rollen, himlavalvets gud, ridande på en elefant.

Ett par fristående jättebilder föreställa Shiva och hans hustru Parvati, och en relief i närheten Shiva dansande den heliga tandavadansen; en annan bild är Shiva som asket, vilken är precis lik en Buddhabild. En relief föreställer Kapalabrit, förstörelsens gud, med en cobra med utspänd glasögonskärm på sitt huvud samt ett radband av dödskallar kring sin hals och med alla sina åtta armar, upptagna med att slå ihjäl människor. Alltsammans uthugget direkt ur bärget.

På senare tid ha några pelare börjat falla sönder, och nu voro arbetare just sysselsatta med att mura upp och forma ut delar därav, imiterande de ursprungliga, och rappa över dem med samma gulgråa färg som den naturliga stenen har.

Några mindre tempelhålor på andra sidan av samma bärg upprepa ungefär samma motiv.

Bland de många hindutempel jag sett har intet varit så vackert som detta klipptempel på Elefanta, dess färger, dagrar, proportioner, läge och omgivningar på den härliga ön. Det är en plats, där man frestas att stanna för att aldrig mer lämna den.

Men jag lämnade den för att återkomma till Bombay sent på kvällen och resa därifrån tidigt påföljande morgon. Det sista jag såg av Bombay, då jag åkte vägen till stationen, som ett stycke gick utmed havet, var soldyrkarna, vilka från sandstranden hälsade den uppstigande solgudens ansikte.

Utsikt från kupéfönstret.

Ahmedabad.

Sedan gick färden till Ahmedabad. I Indien med dess avstånd satte jag mig sällan i en järnvägskupé utan att stanna där och bebo den för minst ett eller ett par dygn, och hela länder med dess växt- och djurvärld såg jag bara flyktigt från fönsterna. På denna väg vimlade de gulbrända markerna av antiloper och gaseller; stora sumpmarker voro fulla av tusentals långväxta, ljusgråa tranor med röda huvuden, samt andra stora vattenfåglar som stodo och speglade sig. I skogarna syntes apor, och de vilda papegojornas mängd blev överväldigande och satte färg bland det myckna gulgråa. Det är tilltalande för både öga och känsla att se länder, där så godt som inga djur dödas; ty den skada som muhammedaner och kristna anställa bland dem är inte så stor i hinduiskt befolkade länder. Där en djurart över huvud förekommer, uppträder den i massor, som man aldrig före-

ställt sig. När det gäller de hest kraxande svarta kråkornas millioner i somliga städer, särskildt Colombo, där deras skrik är bedövande och staden är kråkornas mer än människornas, så skulle man vilja skicka dit en armé ungdomar med salongsgevär. Men här ute i skogar och på slätter är ingenting vackrare än att se dem befolkade av sina rättmätiga invånare, som leva

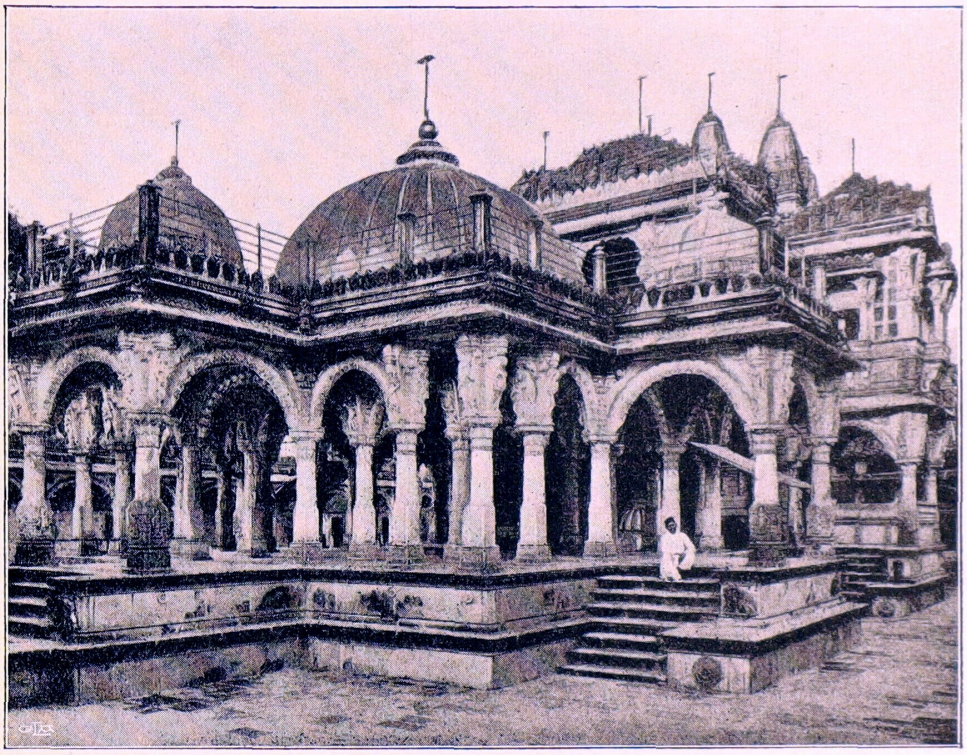

Huthi Singhs grav, Ahmedabad.

i fred med människan liksom i paradiset och få föröka sig obegränsadt.

Jag kom som sagdt till Ahmedabad. Det var en vacker gammal stad från början av 1400-talet, intressant egentligen för sin arkitektur. Allting där är monumentalt och dekorativt, från de väl proportionerade och fint utskurna fågelhusen, som man ser överallt på gatorna och där mat lägges åt de vilda fåglarna, till de likaså med ahmedabadska träsniderier dekorerade husfasaderna och de vackert byggda dammarna och vattenreser-

voarerna, stadsmuren med sina 12 intressanta portar, ståtliga gravar, mausoléer och palatser och först och sist de otaliga moskéerna. Hela staden är full av moskéer med sina höga minareter. Man kan en hel dag hålla på att bara fara från den ena moskén till den andra utan att ändå hinna med att se dem alla, tills huvudet är så fullt av komplicerade ornamenter och överdrivet fint arbete, utskärningar och inläggningar, att man ej orkar följa med längre. Ahmedabad är ornamenternas stad.

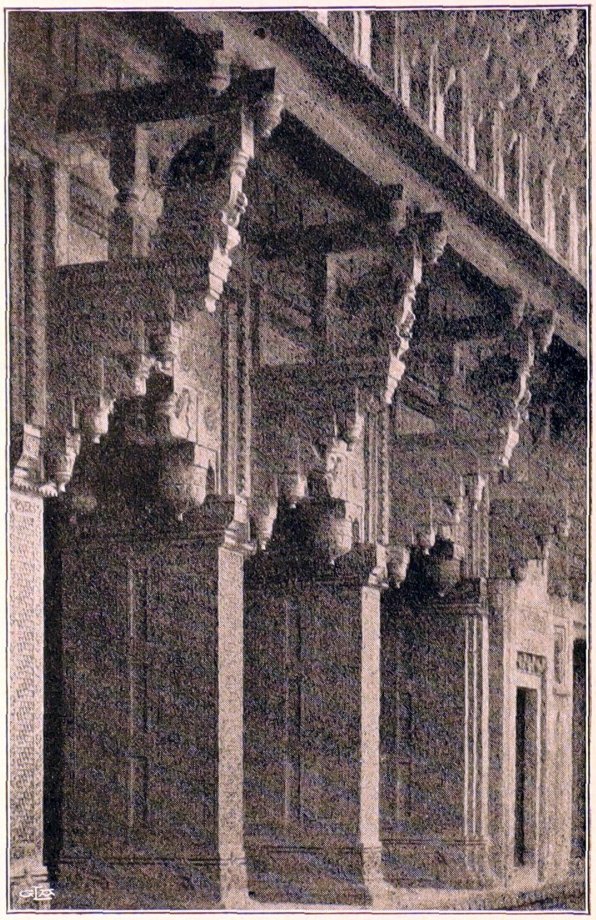

Arkitekturdetalj. Ahmedabad.

Moskéer få inte beträdas med skor. Men som resande européer inte äro beredda att ta av sig skorna, så få de i stället ta något utanpå dem. Denna moskéutrustning tillhandahålles och påsättes mot bakschisch av en enkom därför anställd man samt äro vanligen gamla utgångna linne- och tennisskor. De flesta resande begagna själva vita linneskor av samma sort och begripa inte, varför deras snygga skodon skulle profanera de heliga golvens mosaiker mera än de osnygga och trasiga, som de skola hasa omkring med utanpå sina egna; men de spela lydigt sin roll i komedien och skratta åt varandra.

Förresten har Ahmedabad en liten svart sjö med svarta änder i. Svarta klippor, vilka liksom ofta i Indien ha former som likna skulpturer och utkast till grupper, kanta sjön och spegla sig i den. Och ut ur klipporna växa urgamla svarta träd med underliga vridna stammar, vilka hjälpa till att göra landskapet intressant. På lagom avstånd stå uppradade palmer som lämp-

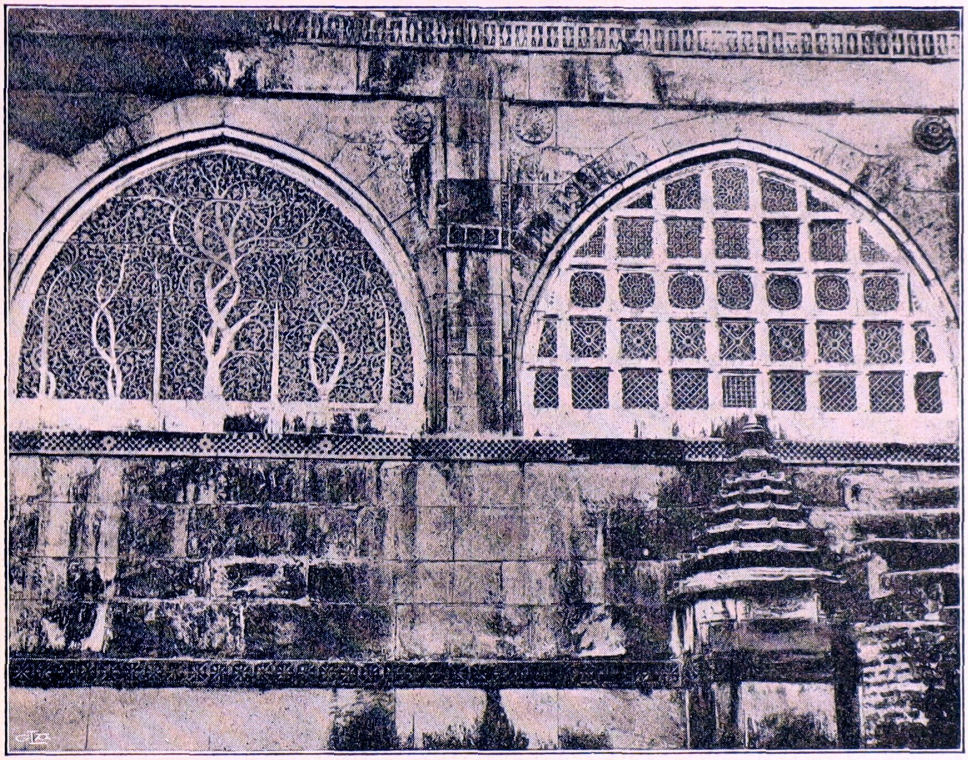

Utsirade marmorfönster, Ahmedabaa.

lig avslutning och bakgrund. Folket är flitigt, ty basarerna äro fulla av alstren av deras industri: den finaste guldsmedskonst i Indien, koppar- och mässingsarbeten, snideri i trä och elfenben, »kinkab», ett slags brokad, brokiga mattor och förövrigt allting, där ornamenter kunna användas; ty i Ahmedabad finns inte ett föremål, från det största till det minsta, som inte är prydt med ornamenter.

Mount Abu.

Med själen överfylld och trött av moskéinteriörers sönderkrafsade arkitektur och filigransarbeten i marmor, for jag att rekreera den i ett klippland, där naturen själv varit arkitekt för de underligaste fantasikonstruktioner i svart sten.

Kl. 7 på morgonen anlände jag till Abu Road station, varifrån man färdas uppåt bergen till det 16 engelska mil avlägsna målet, Mount Abu, i ett förhistoriskt tvåhjuligt åkdon som heter tonga. Jag hade försummat att telegrafiskt beställa ett sådant, och nu hade nästan alla befintliga tongor begivit sig upp till Mount Abu dagen förut, och den sista togs midt för mina ögon av ett bröllopsresande europépar, som varit med på nattåget. Jag begav mig till refreshment-room för att få frukost samt bad uppassaren att på något sätt skaffa mig plats i en post-tonga eller någon annan tonga, men fick till svar, att varenda plats var beställd och upptagen. En tjock engelsk gumma, som även satt vid frukostbordet och såg mycket »colonial» ut, erbjöd mig då att med henne halvera den tonga hon beställt. En tjänare, som hon eljes skulle haft med sig, kunde ta sig dit upp på något annat sätt. Jag gick tacksamt in på förslaget, och knappt hade vi satt oss i gång, förrän gumman berättade, att hon var bosatt i Mount Abu, där hon hade en trevlig bungalow, att hon tog emot paying guests för 7 rupies om dagen, samma pris som på hotellet, men det var mycket bättre hos henne, och nu skulle jag komma till henne. Jag avböjde, ty dessa europeiska herrskap i Indien, som vid stationerna äro ute på fiske efter paying guests samt komma och varna resande för infödingshotellen, de uppväckte hos mig — sedan jag en gång velat pröva ett

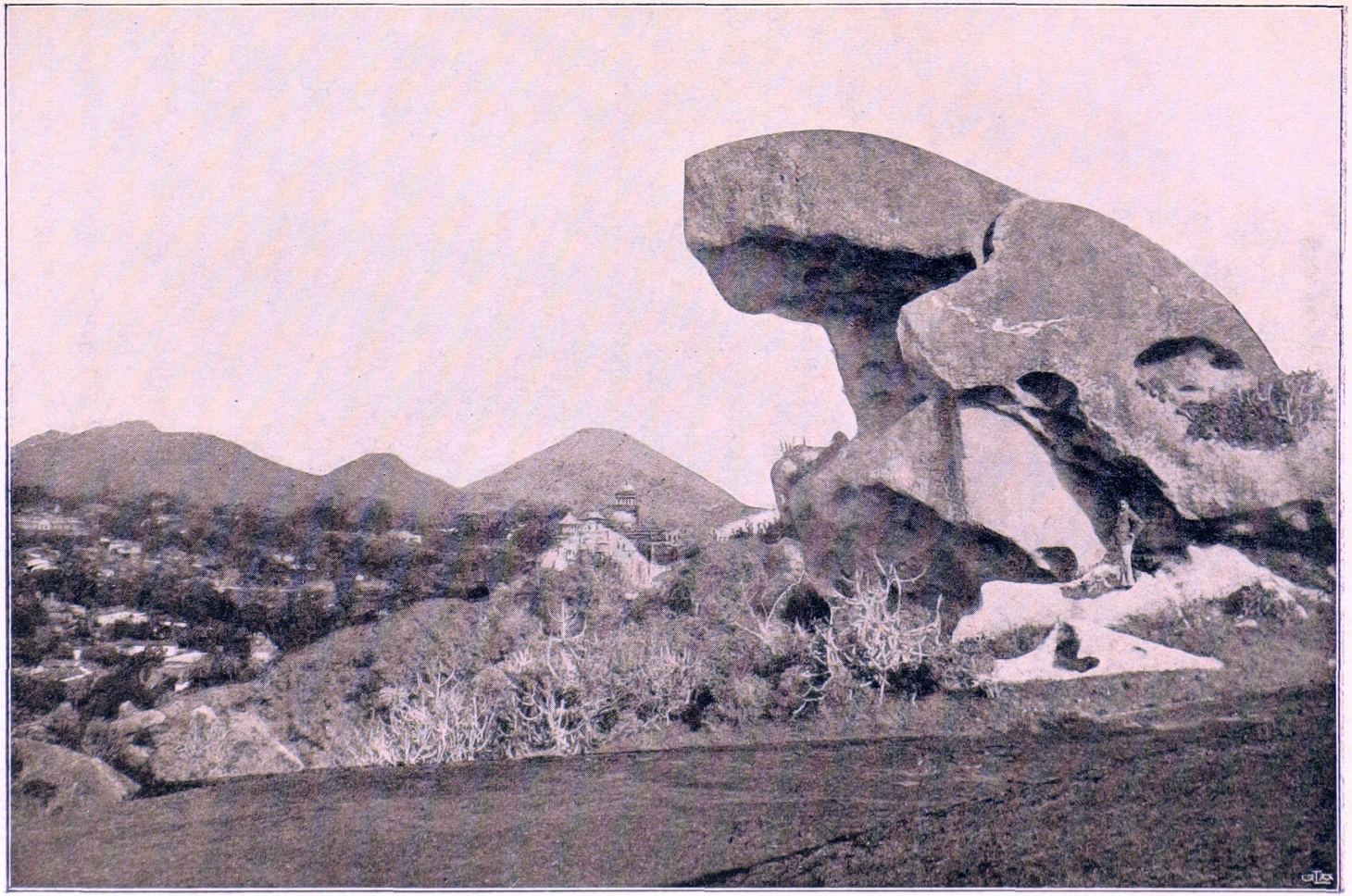

»The Toad Rock«, Mount Abu.

sådant hem — idéassociationer med något avsigkommet och slarvigt och med pretention på sällskapande vid afternoon-teas och familjesamkväm, samt last but not least med de varelser i två dimensioner, som komma nattetid såsom onda andar och mörkrets demoner, förande med till sitt offer en försmak av helvetets eld, som dematerialisera sig och äro försvunna, så snart man tänder ljus, men, fastän osynliga, förnimmas igen, så snart mörkret återvänder.

Gumman försökte övertyga mig om att jag inte skulle få någon lägenhet att åka tillbaka förrän allra först med posttongan dagen därpå; den vi åkte med var redan upptingad för återfärden. Fastän jag inte inlåtit mig på att tala om pensionspriset, prutade hon själv ned det till hälften, men desto fastare besluten blev jag, att det inte skulle lyckas henne att lura mig till sin bungalow. Men när vi efter fyra timmars åktur uppåt bärgen genom de härligaste landskap och under ständigt sjunkande temperatur kommo fram, konstaterade jag, att den fruktade bungalow'en hade ett härligt läge och såg mycket inbjudande ut. Gummans man kom emot oss, och jag fördes in i ett trevligt och komfortabelt indisk-engelskt landtbrukarhem samt bjöds på först ett bad och så en aptitligt serverad frukost; och upptäckten att gästrummen hade de allra skönaste engelska sängar gjorde genast att jag stannade. Aldrig hade jag kunnat föreställa mig, vilken njutning denna lyx innebär, förrän jag nu levat utan den i flera veckor och bara sovit på hårda träbottnar. I mitt värdfolk fann jag ett par sympatiska och ursprungligen kultiverade människor, och gummans enträgenhet hade varit idel vänlig välvilja. Ty sedan de i över tjugu år levat med sitt landtbruk i denna avkrok av världen och deras vuxna barn lämnat dem för att återvända till England den ene efter den andre, voro de förtjusta över varje europé, som med en fläkt av västerlandet kom inom deras räckhåll och som de kunde visa gästfrihet emot.

Av Mount Abu har jag det allra mest sympatiska minne i alla hänseenden. Landskapet är inte likt någonting annat i världen, och bara det lönar en resa till Indien. Nu under torra

årstiden har det så godt som ingen färg utan är idel skulptur, och färglösheten låter formerna framträda ännu mer prononcerade. Materialet är svart granit eller rättare granit, vars yta av luftens inverkan blir svart på kort tid. Hela landet är idel klippor av besynnerliga former. Den berömdaste av dessa heter »Toad Rock» och har formen av en padda, men en jättelik flera gånger manshög padda. Den är inte egendomligare än hundra andra, men den syns mest, därför att den sitter på högsta toppen av en kulle, höjer sig över landskapet och avtecknar sin svarta silhuett mot himmelen; nedanför kullens nästan lodräta brant är en sjö, som paddan just skall ta språng och hoppa i. En annan klippa heter »the Nun Rock» och är formad som en nunna med dok. Många se ut som kranier av människor och djur, andra som bikupor i genomskärning etc., och vid varje steg överraskas man av oväntade, underliga klippformer. Dessutom bestå de av lika mycket hål som sten, alldeles som schweizerostar, och de ha visst ursprungligen bildats genom någon liknande process. Marken är vulkanisk. Direkt ur klipporna — så att man ej fattar varifrån de hämta sin näring — växa träd av samma svarta färg; jag vet inte vad arter de tillhöra, men de ha de för Indien egendomliga, tillvridna, svängda, knotiga formerna och det patetiska uttrycket. Vad som inte är svarta klippor och svarta träd, det är gråaktigt gulgrön kaktus av en art, som liknar händer med ändlöst förlängda taggiga fingrar; och alla dessa ha släkttycke med varandra samt höra intimt samman. Där gå dessutom svartgråa bufflar med vridna, nedåtböjda horn och huden naken som elefanter, fredliga djur, som komma med framsträckta huvuden för att bli kliade i pannan. Och kring sjön möter man en och annan införding med en svart, rund vattenkruka på huvudet, och alla hälsa i salaam! med armarna i kors över bröstet eller händerna i båge över pannan.

Utmed stranden ser man också fullt av små hindutempel, inredda i klippornas naturliga hålor, och vars ingångar halvt skylas av kaktusens ormande fingrar; därinne i halvmörkret lysa rödmålade fetischer, omgivna av krukor och allsköns glänsande tempelgrejor. T. o. m. ute i vattnet sticka svarta schweizerostar

rätt upp i luften med gudabilder i sina hålor och med träd, som med långa rötter klamra sig fast vid dem och slänga sig i valv och bågar ut över vattenytan. I träden hoppa långsvansade gråa apor med svarta ansikten inramade i vita whiskers.

Eftermiddagen ägnade jag åt att från dessa skulpturartade naturklippor återgå till människokonst. Jag tog vägen i motsatt riktning mot sjön bort till Dilwarra Temples, en hel liten koloni av Jaintempel i en mangoträdbevuxen dal mellan de svarta klip-

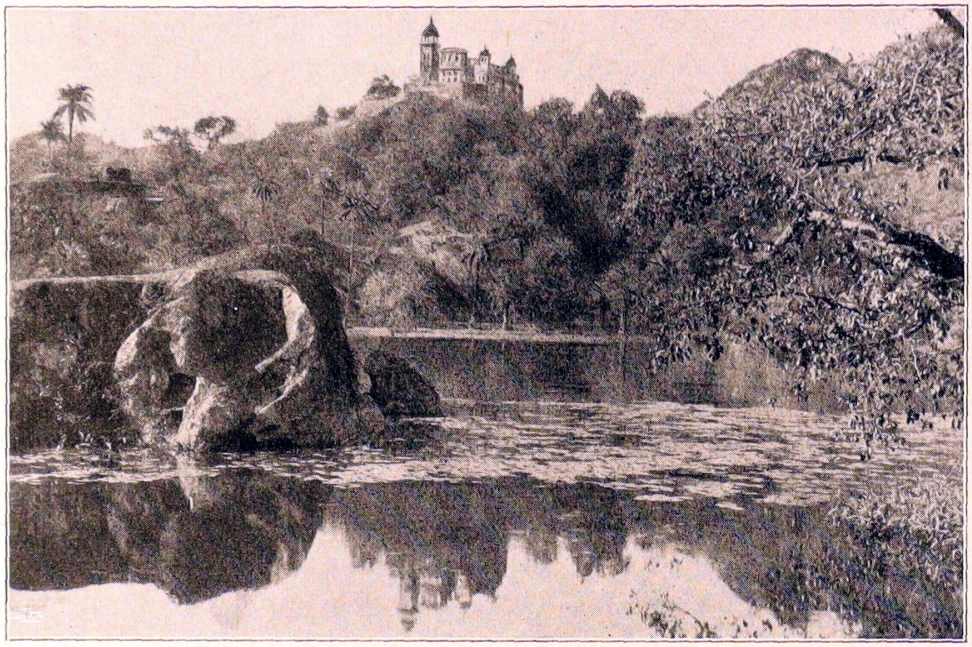

Motiv från Mount Abu.

porna. Jainerna äro en religiös sekt och äro de, som drivit indiernas hänsyn för livet till sin högsta spets. De hålla strängare än både buddhister och hinduister på att aldrig döda något djur. För jainerna har allting liv och själ, även oorganiska ämnen. De äro delade i två skolor, nämligen Digambara, som betyder himmelsklädd, d. v. s. naken, samt Swetambara, som betyder vitklädd. De hugga aldrig ut sina tempel i klipphålor utan bygga dem, och de ha en särskild jainstil med bl. a. horisontala tak i stället för valvbågar samt långa utskurna kapitäler,

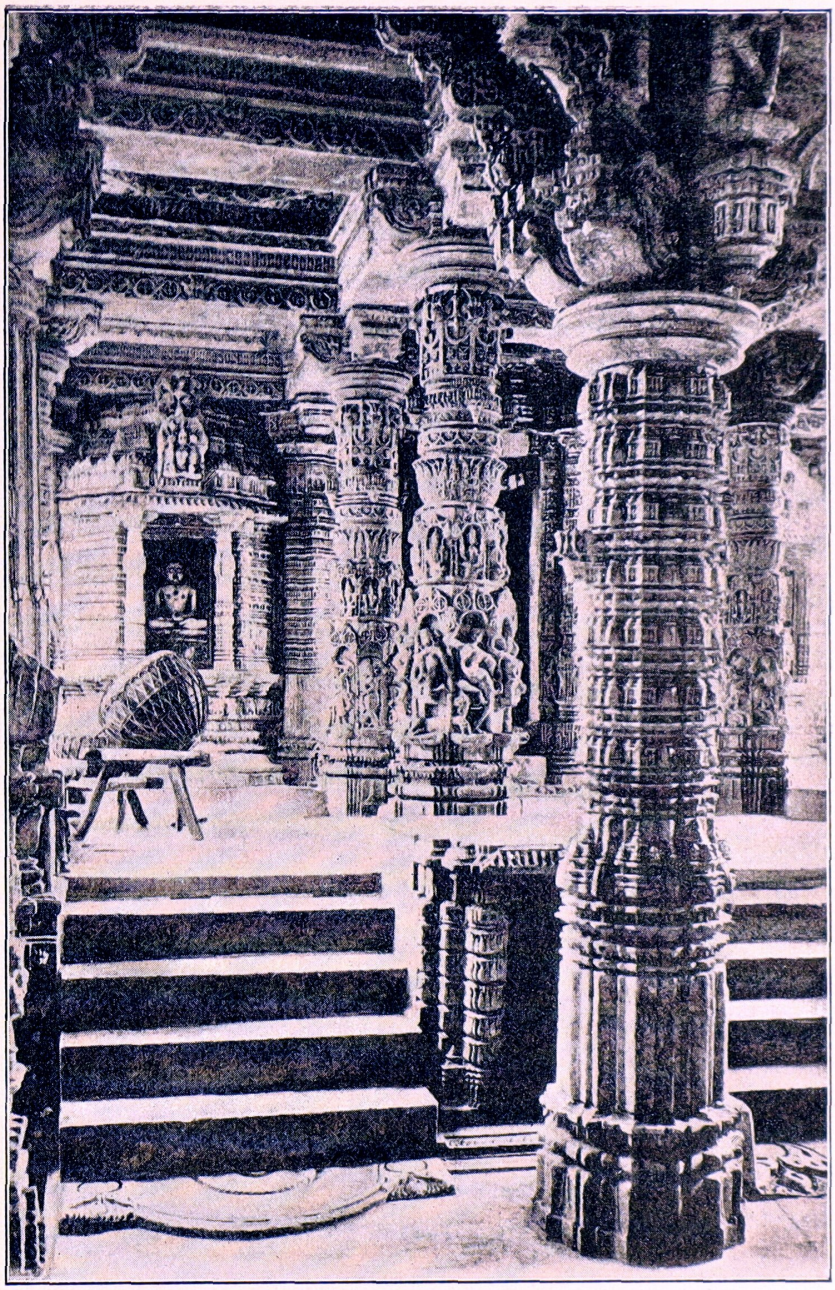

Dilwarra-templet, Mount Abu.

som uppta en tredjedel av pelarens höjd. De ha hela skogar av snidade pelare av en lätt och elegant karaktär. Och jainerna äro särskildt noga med att placera sina tempel i en terräng och

omgivning, som de passa samman med, och helst i grupper, som en liten tempelstad för sig.

Det vackraste av dessa Dilwarratempel i Mount Abu daterar sig från 1100-talet, tog 14 år att byggas och kostade något som motsvarar 18 millioner rupies. Det är tillägnadt jainhelgonet Parswanatha, vars nakna staty, sittande med korslagda ben som en Buddhabild, finnes i templets midtcell. Rundt omkring denna, utanför en mellanliggande pelargård, är, som i ett kloster, en fyrkantig krets av 55 celler med galler framför, men i stället för av en munk bebos varenda cell av en likadan Parswanatha-bild. — Takbjälkar, kapitäler etc. äro av marmor och fulla av ytterligt fint arbetade relief- och ornamentarbeten. När man ser de ändlösa massorna därav, så undrar man inte på millionerna som det kostat.

Efter en god och trevlig dinner i den hyggliga familjen, som jag så oförmodadt plumsat ner i, återvände jag ut på strövtåg i denna vår Herres skulpturateljé för att se den i månsken. Det fanns visserligen bara en liten nymåne, men här behövs inte mer, ty månskenet tycks vara ljusare och klarare i Indien än i norden. Denna belysning passade utmärkt och lät mig se klippvärlden i en ny dager. Jag skulle ha tillbragt hela natten i den, om det inte varit så, att jag för första gången på flera veckor fått en ordentlig säng att sova i.

Det var med saknad som jag sedermera lämnade de svarta schweizerostarnas land och med post-tongan skakade de 16 engelska milen tillbaka neråt, alltjämt genom samma slags landskap.

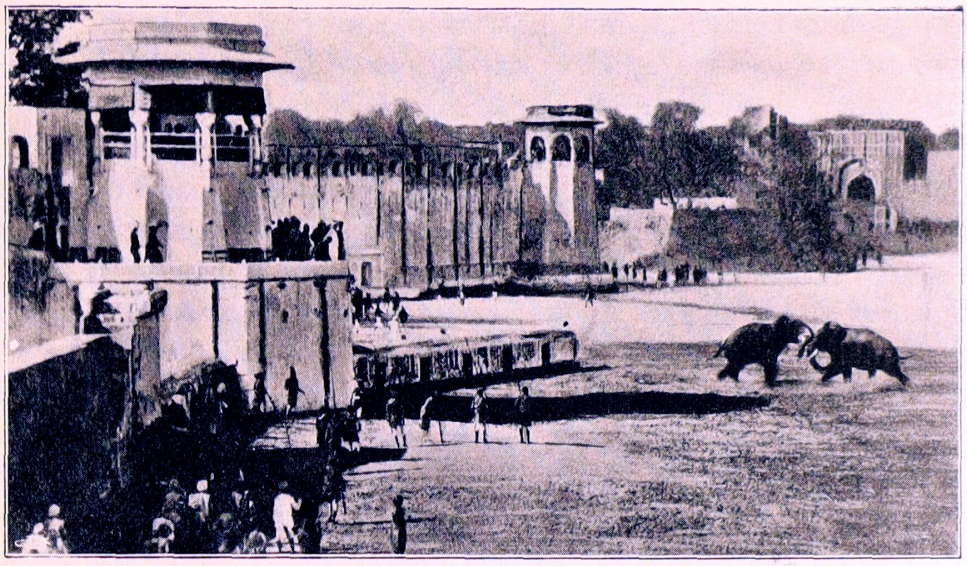

Elefantfäktning, Jaipur.

Jaipur.

Nästa ort där jag uppehöll mig något längre var Jaipur (eller Jaipoor eller Jeypore), den nuvarande huvudstaden i det övervägande muhammedanska riket Rajputana. Den ligger bland bärg, som äro fulla av ädelstenar och halvädelstenar. Vid de sista stationerna på vägen dit samt i Jaipur självt vimlar det av stenförsäljare med halsar, armar och händer fullastade med på guld- och silversnodder uppträdda stenar, lapis lazuli, turkoser, jaspis, karbunklar, kattögonstenar, topaser i olika färger, ametister, kalcedoner etc. När man stiger av tåget, finner man sig fullhängd med sådana samt omringad av ganska ljust kaffebruna turbankrönta ynglingar, av vilka var och en är den ende, som bara har idel äkta stenar. Alla de andra ha hälften imitationer, made in Germany.

Vad man ser här mer än annorstädes tycks också vara resande zenanas. Förmögna muhammedanska gentlemän, som äro ute och resa, föra med sig någon del av sitt harem, liksom man tar med sig sin matsäck eller sin toalettnecessär. Och som de alla

äro goshor, som inga män få titta på, har man ett särskildt resefodral för dem. Detta ser ut som ett slags tält med en takås eller stång i midten, vilken bäres av en haremsväktare framför och en bakefter; ett tjockt rödt skynke faller ner till marken på ömse sidor och döljer de sköna, som i gåsmarsch därinnanför gå vägen mellan tåget och vagnen utanför stationen. Zenanavagnarna ha en särskild fason, och även där sitta de osynliga goshorna innanför röda förhängen. Tågen ha särskilda kupéer märkta »Zenana-ladies».

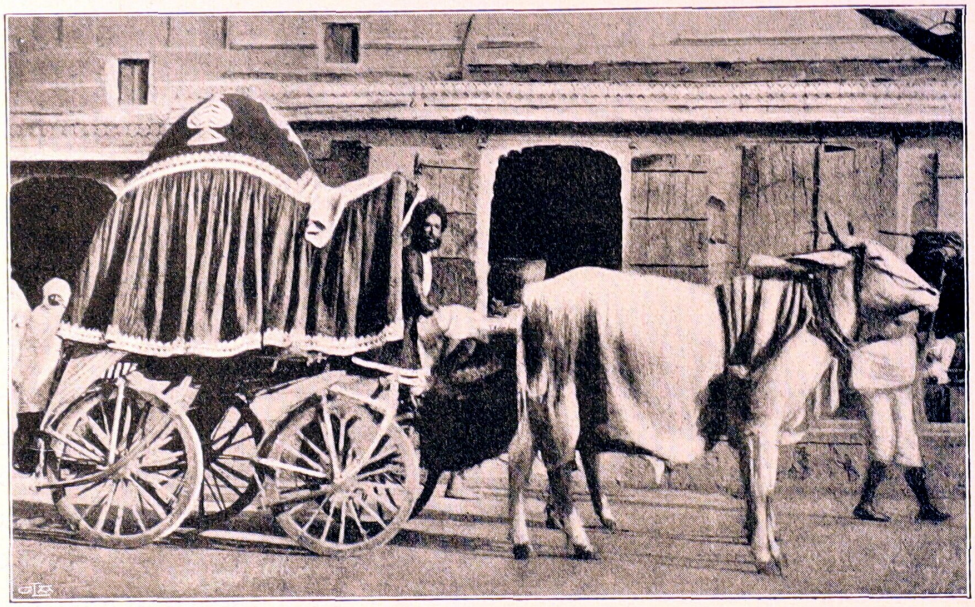

Zenana-ekipage, Jaipur.

En dag i Jaipur, när jag i min öppna hotellvagn var på väg ut »sight-seeing», åkte jag förbi en präktig elefant med ett dylikt zenana på ryggen. Där hade dock damerna i det röda förhänget lyckats få upp en springa, genom vilken de oblygt inför hela gatan stucko ut huvudena och kikade på den vita damen. Väktaren satt på elefantens bakdel och dåsade och märkte ingenting, och vi skrattade och gjorde miner av samförstånd med varandra. Ödets lotter äro olikt fördelade: så väl bli goshorna ombonade, medan jag stackare på Jaipurs hotell inte lyckats få

annat än ett genomskinligt rum, som var ett rum enligt indiska begrepp men inte enligt europeiska, och det hade dessutom intet lås att stänga dörren med.

Jaipur består sig med två hotell, vilka äro ungefär lika, byggda som ett harem kring en fyrkantig gård under bar himmel och däromkring öppna pelargångar, i vars skugga stå vilstolar av den långsträckta indiska sorten, läs- och skrivbord etc. Och utomkring pelargården rummen, som just inte äro några rum. En stor trädgård är full med tält för de gäster, som föredra att sova i tält, vilket också är det trevligaste och eftersöktaste. På den inbyggda gården sitta nästan ständigt försäljare, var på sin lilla matta med varorna uppdukade framför sig på densamma: ädelstenar och halsband, emaljerade guldsmedsarbeten, radband m. m. av välluktande sandelträ, musliner och brokigt tryckta tyger, vykort samt allehanda ändamålslöst joks och bråte. Under måltiderna i den öppna matsalen innanför pelargången sitta där musikanter från gatan och spela lättfattlig, primitiv musik på tamtam och gongong och bina, ett långt, mandolinliknande strängaspel.

Jaipur City ligger liksom många indiska städer ett par engelska mil från stationen och hotellen. Man åker dit utmed en bred landsväg, så dammig att man ser omgivningen som genom en tjock, grågul dimma med mjuka förtoningar. Utmed vägen ligga först infödingshyddor, uppmurade av den grågula lerjorden, utan fönster och med ett mörkt hål till ingång, med tak av torra palm- eller bananblad samt omgivna av täta, grågröna kaktushäckar. Från detta solmättadt grågula och grågröna avsticka de röda skynken, som hyddornas kvinnliga invånare äro klädda i, samt deras klotrunda vattenkärl av mässing, som ligga och blänka utanför hyddorna.

Därefter följer en begravningsstad av idel hindugravar, som se ut som små tempel med smäckra pelare och stå som silhuetter i den soliga dammröken.

Oändliga rader av kameler kliva fram utmed vägen.

Inne i City, som omges av en mur med sju ståtliga gamla stadsportar, äro husen röda med vita målade ornamenter, en egen-

domlighet för Jaipur. En annan egendomlighet är männens sätt att kamma sitt skägg: de bena det midt på hakan och låta det växa — långt och strävt — åt sidorna, uppåt och bakåt; och när det är riktigt fint, så möts det bakom huvudet och knyts där ihop i en knut.

Vid en åktur genom staden fick jag se ett hindubröllop. Redan på avstånd hördes tamtam-musik; nedanför ett högt hus var ett stort område avbalkadt medels uppspänd tältduk, och innanför denna sutto hinduer tätt hoppackade på marken, iklädda sina färgbrokigaste kläder. Det var tusen fattiga, som bespisades av brudparet. Jag lät vagnen hålla och stod i denna och tittade över avbalkningen på den brokiga färgtavlan. En mängd händer sträcktes upp och räckte mig bullar och sötsaker av bröllopsmaten, men jag hade inte mod att smaka på den. Den bruna betjänten däremot, som stod bakpå vagnen — ett påhäng som man aldrig kan få slippa på hotellvagnarna, och vars uppgift är att tjuta, så att folket springer undan —, tog med god aptit emot den. Han förklarade att de först få salta bullar och sedan en rad söta saker, mest bakade av sirap och mjöl med olika slags kryddor i. Varken kött eller alkohol ingå någonsin i hinduernas matsedel. På en utskjutande altan ovanför stod brudparet — ett par 12 och 14 års barn — och tittade på. Och på terrasser och flata tak rörde sig bröllopsgästerna, överglänsande varandra med lysande färger och brokader, guld- och silvertyger och smycken.

Barnen giftas först med varandra som helt små, 3- à 4-åringar. Det här omtalade var det riktiga bröllopet, då de flytta samman. Det led mot solnedgången, det var sovdags, och festen var slut. En man, antagligen far till någondera av brudparet, tog dem båda, en med vardera armen och bar dem, sittande grensle över vardera höften på babyvis, ut till en bärstol. Med den buros de vidare till sitt eget hem ett litet stycke därifrån, där fadern bar in dem på samma sätt. En del av bröllopsgästerna följde med och stannade hos dem.

Morgonen därefter körde mig kusken någonstans dit jag aldrig tillsagt honom att köra, och den bruna hotellguiden visade mig vägen

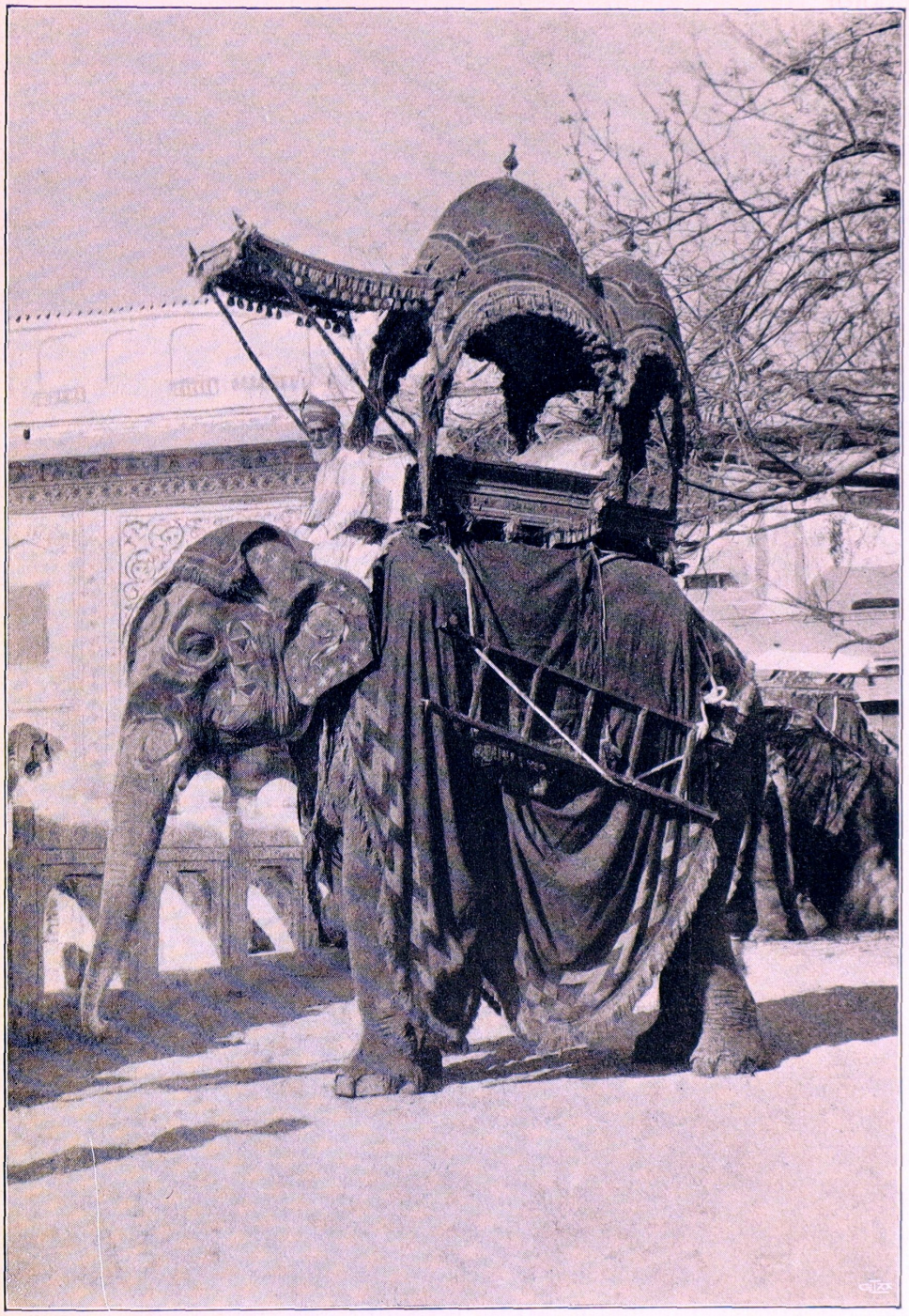

Tatuerad elefant, tillhörande finare hem, Jaipur.

uppför trånga trappor, igenom riktiga labyrinter. Vart det skulle bära av, kunde jag inte få någon förklaring på; föraren kunde bara litet engelska ibland, men när det så passade, förstod han ingenting alls. Slutligen befann jag mig på en pelaraltan; i ett bås innanför denna satt en monstruös jättepadda i samma ställning som en kinesisk porslinsgubbe med hängmage. I Indien ser man nästan aldrig feta figurer, men denna var dock det voluminösaste jag sett i någon världsdel. Det var herr Sugundchund Sobhagchund, millionär och Jaipurs förnämste ädelstenshandlare. En stund gungade han upp och ner som på stålfjädrar, och så kom han på benen — om man skall kunna kalla dem så. Ett par tjänare satte fram en stol och ett litet bord åt mig på europeiskt vis, bredde en vit duk på bordet och en matta på golvet nedanför åt Paddan att sitta på. Skrin och knyten fulla av Jaipur-ädelstenar kommo fram och packades upp. Jag förklarade för min värd, att han inte skulle göra sig besvär, jag hade förts hit utan att veta vad det var frågan om och hade ingen som helst avsikt att köpa. Det gjorde ingenting alls, Paddan ville bara bjuda mig på att titta. Och så kom det fram en bok, där alla främlingar, som besökte honom, skulle skriva sina namn och vad de köpt samt något artigt omdöme om hans stenar. Medan jag tittade i boken, hade jag av tjänarna blivit fullhängd med hals-

Gentleman i Jeypore.

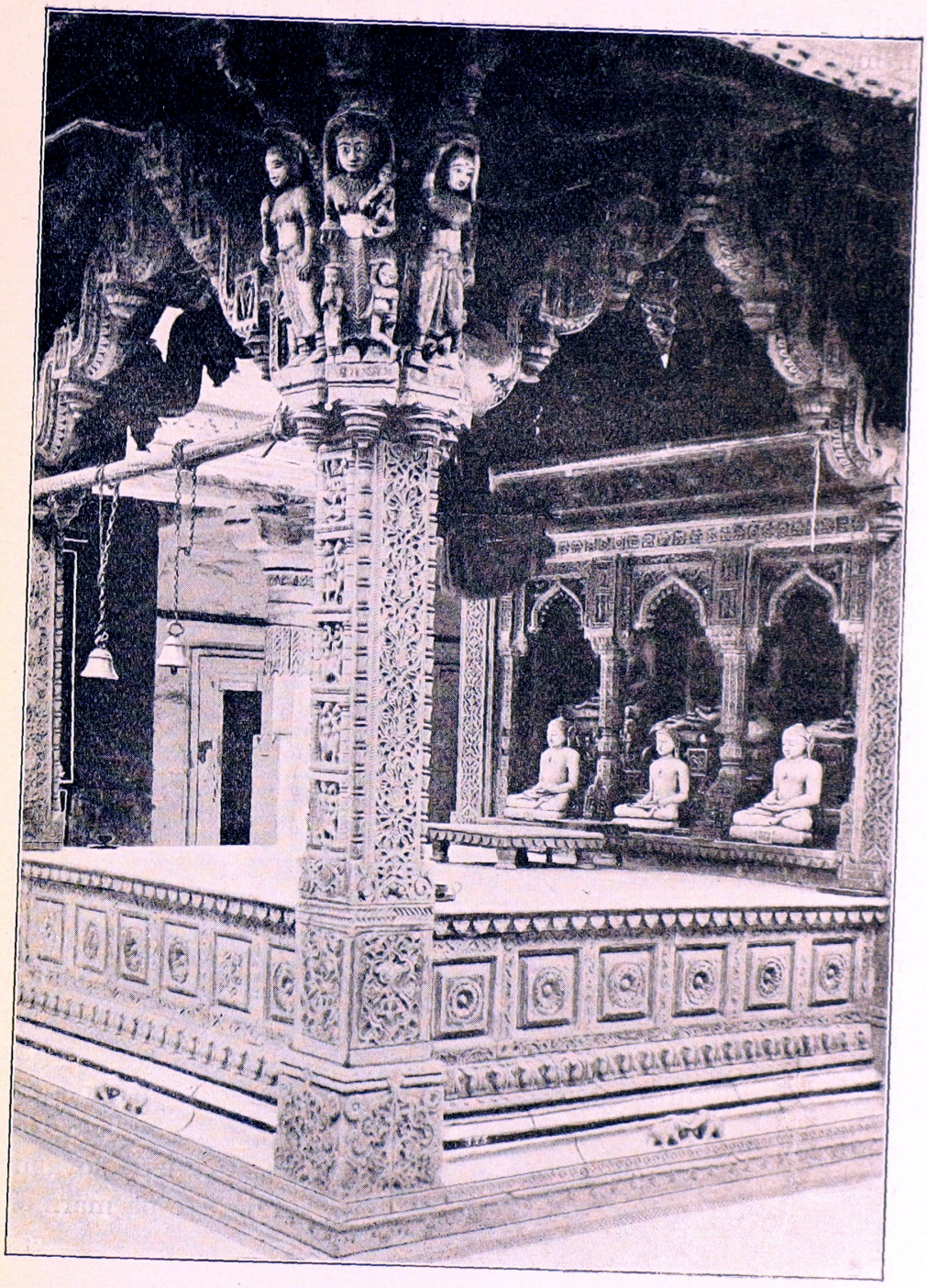

Tempel i Jaipur.

band, diadem etc. av fina opaler, rubiner, karbunklar, berylller m. m. Men utan sinne och förståelse för detta slag av njutningar — även frånsedt räven och rönnbären — lät jag alltsammans lika skyndsamt komma tillbaka i gubbens skrin. Då döko där upp ett par europeiska damer från det andra hotellet, även de åtföljda av en förare; de fingo var sin stol, och gubbens energi blev avledd. Efter en stunds gemytlig samvaro under filosofiskt tankeutbyte mellan oss fyra slapp jag undan med några lösa halvädelstenar.

Föraren, som naturligtvis hos stadens förnämare handlande hade provision på vad som köptes av de främlingar han körde dit, lät vagnen ideligen stanna vid bodar och basarer. Men så fick han en ordentlig och sträng befallning att köra direkt till maharadjans palats. Maharadjan, som regerar i Jaipur, heter Hans Höghet Dhiraj Sawai Madho Singh och har ett mycket sevärdt palats, som med sina många haremsbyggnader och andra hus och trädgårdar tar upp en fjärdedel av hela stadens areal. I centrum ligger Chandra Mahal, som bebos av Hans Höghet själv, och däromkring en sagolik trädgård. I Indien tyckas trädgårdarnas liksom husens förnämsta uppgift vara att utestänga värme och ljus för att ge skugga och svalka. Här vandrade man under idel valv och tak av de sällsyntaste, dyrbaraste växter, som släppte igenom en grön skuggig dager, full av gyllene reflexer. Genom någon mekanism, som sattes i gång, kom ett artificiellt fint regn ovanifrån och från alla sidor, vilket förklarade den friska grönskan under denna årstid, då eljes allting är gulbrändt. Trädgårdsgångarna äro marmorgolv med upphöjda kanter, mellan vilka speglande vattendammar omväxla med den yppiga, lummiga grönskan. Allt påminde förresten om sagan om den sovande trädgården: här och där i den gröna halvdagern lågo sovande svarta trädgårdstjänare; orörliga påfåglar sutto på dammarnas marmorkanter och återspeglades i vattnet; sovande apor sutto uppe i träden och sovande vita katter lågo på marmorgångarna. Bara min förare och jag rörde oss.

Efter att ha genomvandrat palatsets praktsalar kom jag bakom detsamma till en stor damm, bebodd av vattenfåglar samt av

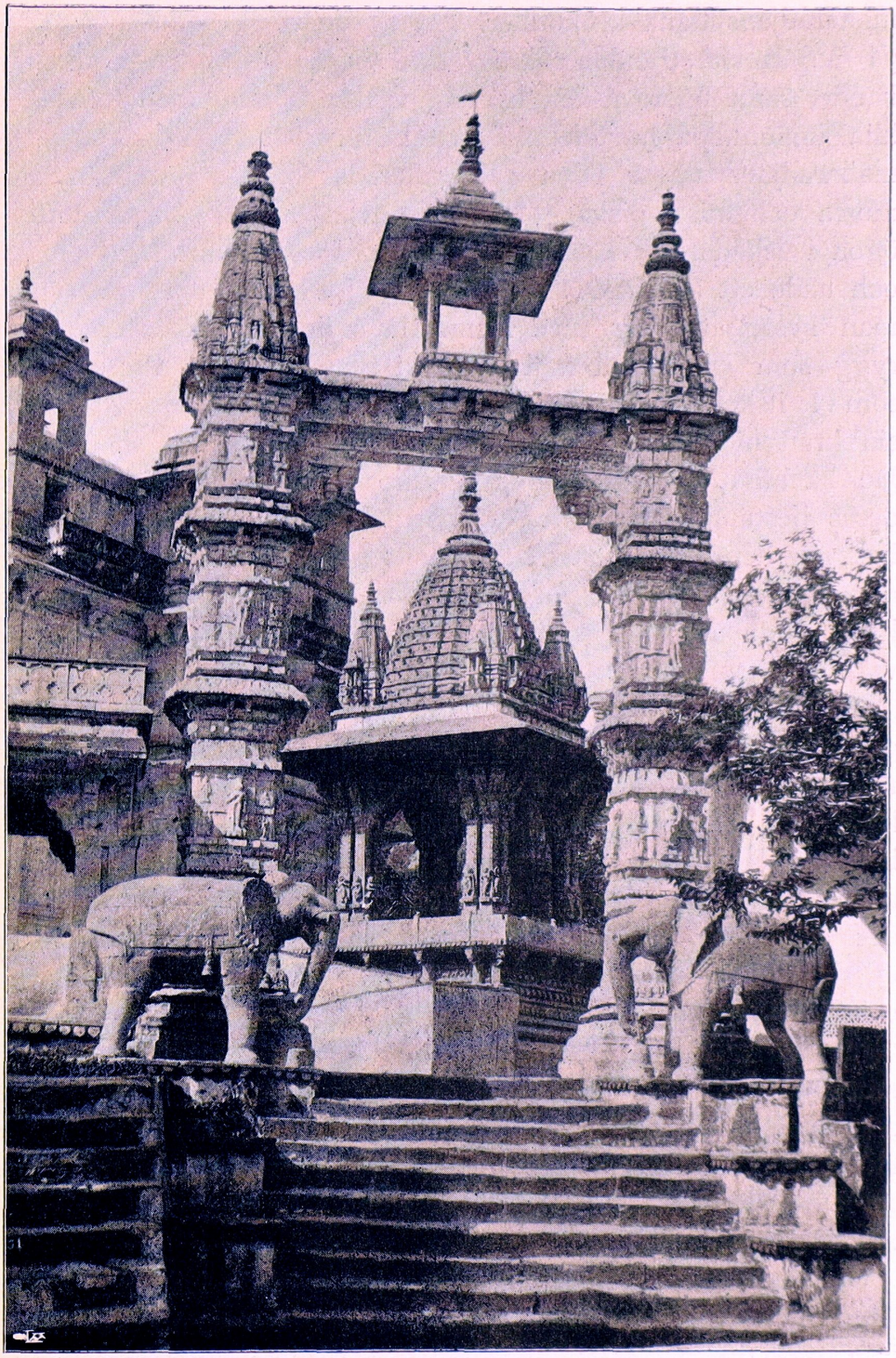

Arkitektur från Jaipur.

maharadjans tama krokodiler. Ett av de stora odjuren låg platt på magen vid stranden och sov med vidöppet gap, högljudt snarkande, samt fräste ilsket, när jag väckte honom med att vänligt klia honom på huvudet med en käpp. Ett stycke därifrån bo maharadjans tigrar i en rad gallerbås, väldiga praktdjur, som morra och fräsa, piska golvet med svansen och spänna hotfulla ögon i åskådaren. Endast en tigrinna hade funnit sig i sitt öde och hade ett älskvärdt sätt med kvinnligt behagfulla rörelser; när man sysselsatte sig med henne, lade hon sig koketterande på rygg som en lekfull katt. Men i buren bredvid var en hane, som i ilsket raseri bara vrålade, tjöt och kastade sig med all sin kraft mot gallret, försökande nå åskådarna med sina tassar. De ha blivit fångade och inspärrade som redan vuxna djur, och deras bestämmelse är att släppas ut och skjutas av Hans Höghet, när det lyster honom att gå ut på tiger-»jakt». Nog måste man vara orientalisk furste för att finna tillfredsställelse i att hålla vildmarkens fria varelser i en trång bur och höra dem vråla i spasmer av ett hatfullt, vanmäktigt raseri.

Mera mening var det då i maharadjans stall, en stor pelargård, rundt kring vilken flera hundra hästar av en massa olika raser och typer stodo med bak- och framfötterna bundna så långt isär, att de fingo en obekväm ställning med bakåtsträckta bakben; det skulle ge dem en elegant ställning. Jag såg en annan gång maharadjan åka genom gatorna, följd av sina ryttare; det hela gick i sådan skenande fart, att folket på gatan, som ej rusade undan för livet, skulle blivit överkördt. Det är fint och förnämt för maharadjan, och det sätter liv i gatuvimlet.

Jaipur har liksom de flesta indiska huvudstäder ett väl ordnadt museum för den lokala växt- och djurvärlden samt för landets arkeologi, konst och industri. I Jaipurmuseet fanns även en liten utländsk etnografisk avdelning, och bland dess få nummer funnos en Rättvikskulla och en Vingåkersflicka i kroppsstorlek, mycket malätna men fullkomligt korrekta.

Samma dag jag skulle resa, steg jag upp kl. halv fem för att ännu hinna göra en utflykt till Amber, rikets gamla huvudstad från 1000 till 1700-talet. Kvällen förut var det fullmåne, och på

morgonen fanns ännu samma härliga månsken kvar, intensivare än någonsin i norden. Alla gamla hindugravarna, som med sina trappor, stenar, pelare och valvbågar växa ut ur marken bland kaktus och vridna, knotiga träd, fingo nu sin rätta belysning i det bländande månskenet med djupa, svarta slagskuggor.

Sovande infödingar lågo utmed vägen helt inhöljda i filtar, eller sutto hophukade kring eldar och sovo med huvudet mot knäna, bildande vackra ljus- och skuggeffekter.

När solen gick upp, befann jag mig ute i ett bärglandskap, där marken bestod av idel ruiner, och uppe på alla kullar och bärgskammar avtecknade sig fästningsborgar, fortsättande i långa, förfallna, ner utefter sluttningarna löpande murar. Vilda påfåglar, varav landet är fullt, funnos hela vägen i överväldigande mängd, sprungo omkring och skreko och sutto uppflugna i alla träd.

Några engelska mil från Jaipur gå inga vagnar längre, utan man måste fortsätta med elefant. Varför fattar man inte, ty landsvägen fortsätter precis lika jämn och bred som förut; det är bara ett sätt att klå främlingar. När man några gånger ridit på elefant och vet hur det känns, blir man ej så angelägen om den sporten, ty någon angenäm sensation är det ej. Emellertid hade — genom detta folks brist på alla tidsbegrepp — min beställda elefant uteblivit. Vagnen hade, enligt kuskens påstående, inte tillåtelse att gå längre, och jag hade ingen tid att förlora utan fortsatte fram till fots. Soluppgångens glöd hade nu hunnit ned för bärgens toppar och färgade Ambers gamla slott, som speglade sig i en sjö eller stor damm nedanför; ett övergivet sagoslott midt i en ruinstad utan början eller slut. Med en förare genomvandrade jag det — ändlösa massor av marmorsalar, inlagda med mosaik av ädelstenar, kristall och glittrande små spegelytor; skogar av skulpterade alabasterpelare; luxuösa badrum av gulvit marmor med reliefer och mosaiker; altaner och takterrasser, varifrån man alltid hade en gudomlig utsikt över sjön, som speglade bärgen med ruinstäder, fästningar och tempel, och över slottets marmorgårdar med nerbyggda vattendammar och trädgårdar. Alltsammans är nu bebodt av vildapor, de ljusgråa, långsvansade aporna med svarta ansikten

varav landet vimlar, och som i synnerhet tyckas anse Ambers slott som sitt lämpliga residens. De springa och leka tafatt i långa rader uppe på murarna eller sitta i klungor i träden och göra narr av besökande främlingar. Närmar man sig dem, kila de undan, högljudt sladdrande och knuffande varandra för att sätta sig utom räckhåll, och göra miner och grimaser. Apmammorna bära sina babies fastklängda vid sig, ungefär på samma sätt som hindukvinnornas babies hänga fast vid deras höfter.

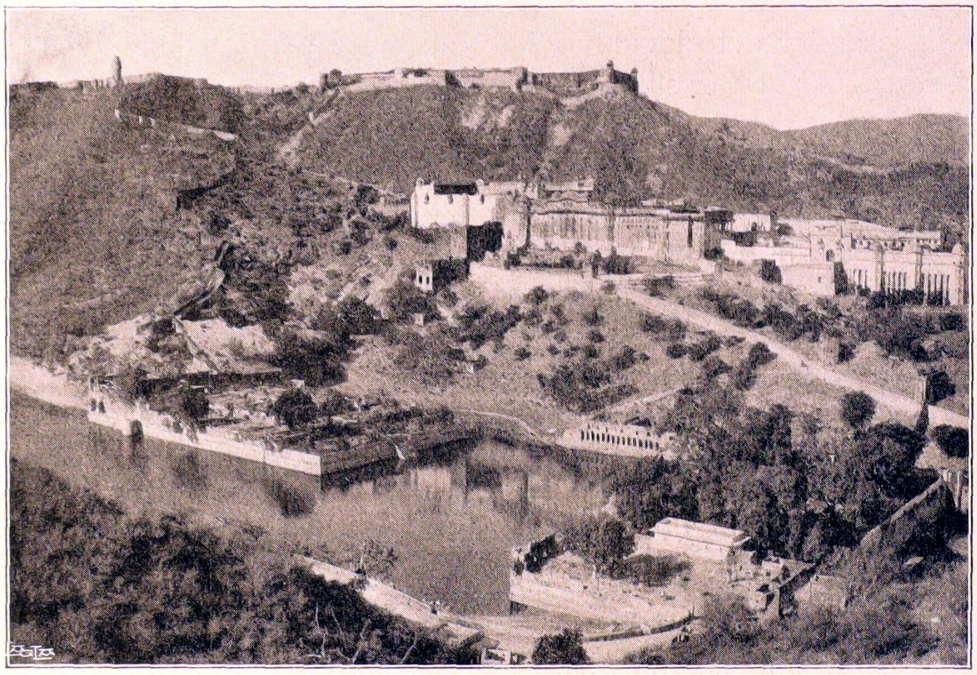

Amber.

Men vi gå vidare in i ett till slottet hörande tempel. Där finns en ännu rykande eld, där nyss en get offrats åt Kali, förstörelsens gudinna. Detta sker varje morgon strax före soluppgången, och var och en av traktens bönder skall i tur och ordning gå dit med en get och offra den. Sedan urminnes tider har här en levande människa offrats varje morgon på samma plats. Men numera ha engelsmännen lagt sig i den saken och föreskrivit, att Kali får nöja sig med en get i stället.

Sedan kommo vi till palatsets zenana, som heter Suk Niwas, nöjets sal. Åter stora salar av marmor med inlagda ädelstenar och spegelbitar och väggarna fulla med nischer och gropar för damerna att lägga sina juveler i, och dörrar av sandelträ, inlagda med elfenben. Nu stå salarna tomma och kala, men man får tänka sig dem med väggarna täckta av brokiga bonader, golven av mjuka dynor och kuddar samt fulla av kvinnor, som ingenting annat ha att göra än att kultivera sin egen skönhet. De enda fönster, som finnas på ytterväggarna, äro små och bestå bara av utsirade ornamenter i marmorn, så att damerna kunde kika igenom dem utan att själva bli sedda utifrån. Men inåt äro pelarsalarna öppna mot inbyggda trädgårdar. En något sluttande kanal, nerbyggd i marmorgolven, går genom salarna med ständigt rinnande friskt vatten. Även trädgården har marmorgolv med en mängd dammar och badbassänger, till vilka trappsteg leda ner, och plaskande springbrunnar, och mellan dem mjuka gräsmattor med blommande träd, buskar och lövsalar. Endast i Orienten förstår man verklig trädgårdskonst, och de skönhetsprov, som man ser därav, kunna inte beskrivas. I sådana sagolikt vackra konstskapelser framleva dessa maharadjornas vackraste husdjur sina sorglösa dagar, tills de halshuggas i en underjordisk gång, när maharadjan tycker de blifvit för gamla. De äro inte alls sådana olyckliga varelser, som många tro, utan i allmänhet nöjda med sin tillvaro, i alla händelser säkert lyckligare än europeiskorna.

Mellan Mount Abu och Jaipur hade jag delat först post-tongan och sedan järnvägskupéen med en engelsk officersdotter, född och uppväxt i Indien och van vid den absoluta frihet, säkerhet och aktning, som den vita kvinnan under alla förhållanden åtnjuter i Indien. Hon var nyss återkommen från en resa i Europa, skandaliserad över den klumpighet och hänsynslösa oförskämdhet hon råkat på bland européer; och hennes omdöme om europeiskorna var: »varken det ena eller det andra, inte respekterade som fria människor, men inte heller hållna i zenanas».

Den unga damen hade förresten inte så orätt i att de orientaliska zenanadamerna ha det i allmänhet bättre; de ha sin givna, okomplicerade ställning, och allt vad de behöva och önska,

utan några bekymmer, se intet ovärdigt och förnedrande i sin egen ställning och grubbla inte över tillvarons gåta. Att tänka är ju, som bekant, fördärvligt för nerverna. Europeiska damer, som i despotisk människovänlighet velat bibringa zenanadamer något av deras egna begrepp om frigörelse och människovärde, ha mött oförstående: zenanadamernas syn på emancipation är, att det är underklassens kvinnor, som gå omkring fria och obeslöjade och bestämma över sig själva, varemot fina och förnäma damer som de äro goshor, som stängas in; och ingen vill degraderas till likhet med underklassen. Förresten inte så olikt en del europeiska damers resonemang, särskildt tillhörande förra generationen. Eller rättare alldeles identiskt. Sens moral: låt goshorna ha sina väl inhägnade paradis i fred utan att fresta dem att smaka av kunskapens träd, och låt var och en söka saligheten på sin egen väg utan att lägga oss i varandras metoder.

Efter den reflexionen var det tid att återvända, och jag tog en omväg genom en stad av förfallna gravar och övergivna tempel med vidunderliga fetischer, som numera endast aporna tillbedja. Nu när jag väl var färdig med besöket, mötte jag min elefant, som ett par timmar efter den överenskomna tiden kom lunkande med sin förare, med orientalens avundsvärda frånvaro av nervositet. Åt den enbart förvånade föraren vinkade jag föraktfullt med kalla handen, nådde åter mitt häst-ekipage och kom just i lagom tid till Jaipur för att avresa till Delhi.

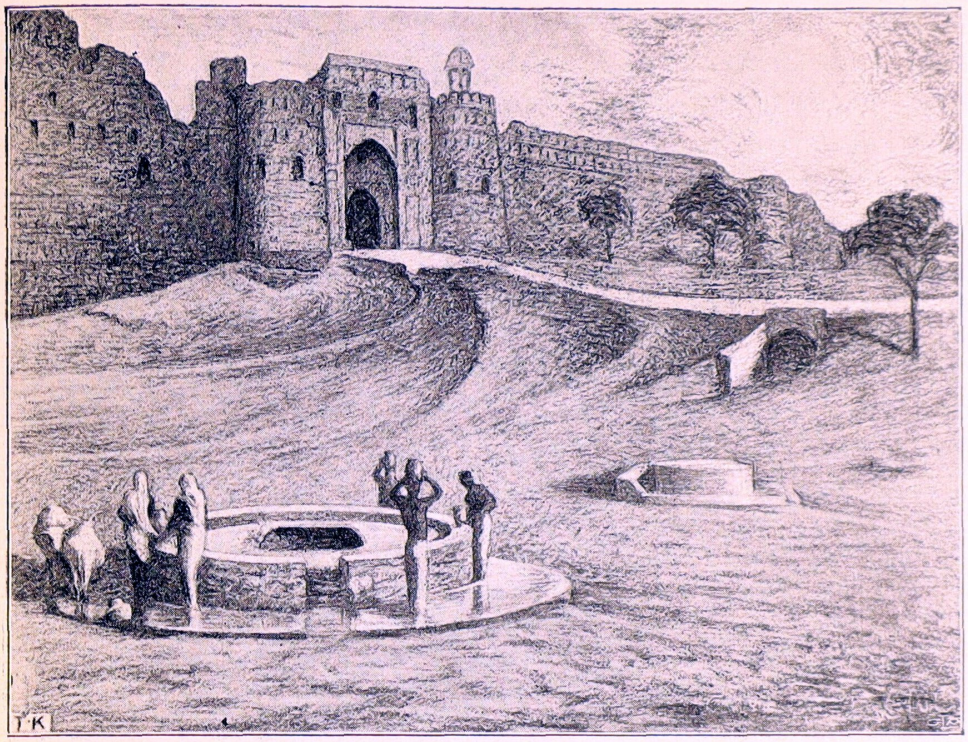

Skiss från Delhi.

Delhi och Agra.

Delhi gör först ett tråkigt intryck genom sina byggnader av enformig, röd Agra-sandsten med påmålade vita ränder eller med iblandad vit marmor och genom sina stora avstånd med långa sträckor fult land mellan de olika stadsdelarna. Staden är mera historiskt intressant än konstnärligt tilltalande. Det resande England tycks ägna mesta intresset åt minnesmärkena från stora upproret 1857, åt de vid detta dödade engelsmännen och deras europeiskt moderna monument, ty guiderna envisas att uppehålla sig utförligare vid dessa än vid allt annat. Förresten äro staden och dess omgivningar milsvidt omkring fulla av imponerande arkitektur, fästning, palats, praktmoskéerna Jama Mashid, Kalan Mashid och Moti Mashid, »Pärlmoskén», av vit och grå

marmor, och många andra; mausoléer och tempel, stadsmurarna med sina monumentala portar, alltsammans imponerande med sina övervåldigande dimensioner, sin rika prakt i detaljerna, sin skulptur och sina ädelstensmosaiker.

Efter att under de första dagarna pliktskyldigast ha sett igenom stadens för främlingar obligatoriska sevärdheter, tills hjärnan vägrade att ta emot mer av monumental arkitektur och över-

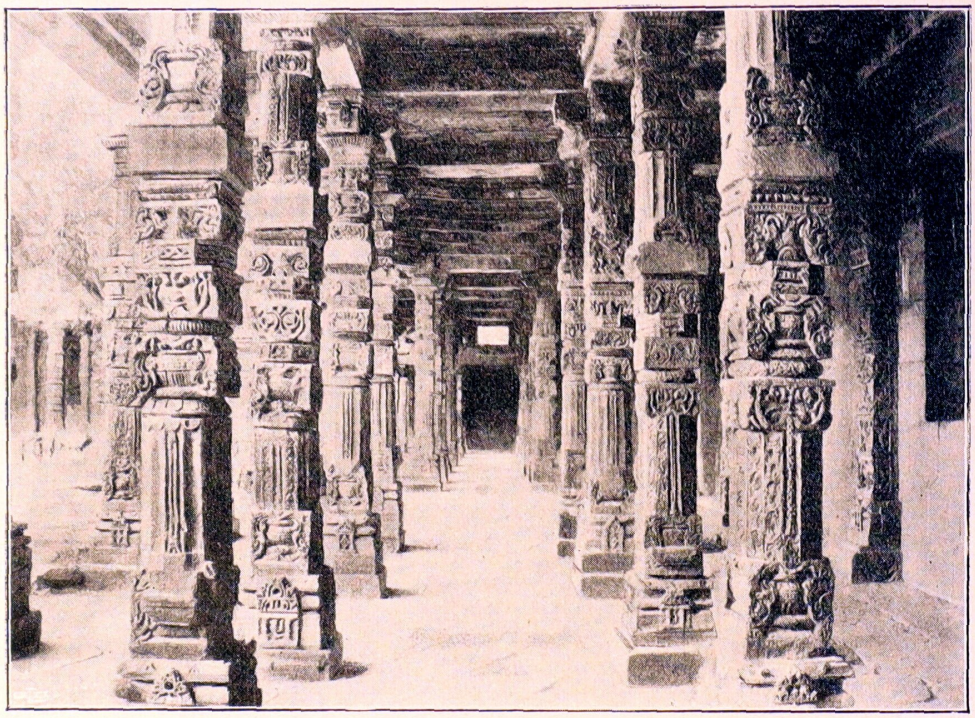

Pithora-templet i Delhi.

raffinerad ornamentik, strövade jag omkring i City bland dess trånga, labyrintiska smågator, men måste avstå från att vidare studera det egendomliga folklivet där, på grund av de hemska sop- och avskrädeshögar, som man möttes av överallt och som virvlades upp i gatudammet. Vad renligheten beträffar, så tycks Indien vara motsatsen till Europa såtillvida, att i Indien är den oklanderlig i södern och så avtar den ju längre man kommer norrut. Delhi var slutligen det nordligaste jag sett av Indien och

det allra smutsigaste, i synnerhet i de muhammedanska stadsdelarna.

Det allra vackraste av staden var dess omgivande Campagna. Delhi, vars kända historia går tillbaka till 1000-talet, har under seklernas lopp flyttat omkring, d. v. s. ett gammalt Delhi har fått falla i ruiner, under det ett nytt alltjämt vuxit upp vid sidan därav. Och så tillkommo dessa ändlösa vidder, där marken är full av idel ruiner. Av fästningsborgar och palatser, tempel, furstegravar och hela städer.

Den påminner mycket om Roms Campagna under eftersommaren, då även denna är gulbränd av sol och torka. Det är samma färger — utom att ljuset över Delhis Campagna är så mycket intensivare än det någonsin kan bli i Europa —, samma slags kupering av marken, liknande terrängformationer med rämnor och sprickor i marken samt hålor (»scavi») och underjordiska gångar. Romerska Campagnan är en blek avbild i liten skala av den Delhiska. Ty den senare är mycket större, intressantare, innehållsrikare och för den obekanta främlingen fantastiskt full av arkeologiska överraskningar. I stället för de fårahjordar, halvtama bufflar och halvvilda, långhåriga hästar, som befolka Roms Campagna, äro Delhiska Campagnan och dess ruiner bebodda av en sådan myckenhet olika djur, att det påminner om illustrationer till paradisets lustgård; vilda apfamiljer leka människor i dess övergivna palats; i grottor och krypgångar möter man de sympatiska, cobrajagande mungo-djuren, som även i sitt vilda tillstånd äro förtroendefullt tama; bufflar och zebu-kreatur sätta liv i sluttningarna, letande ett eller annat grönt strå; och allt är i full harmoni med landskapet. Vilda påfåglar, papegojor samt massor av andra större och mindre fåglar i granna färger bildade slutligen ett färgrikt staffage. Mest förekom en stor, bjärt klarblå fågel med rödbrunt bröst, särdeles vacker när den flyger och enkom skapad att passa samman med Delhis ruinfyllda Campagna. Jag fick aldrig reda på vad det är för en fågel, ty de resande europeiska naturvetenskapsmän, som det i södra Indien fanns godt om på hotellen och som voro så användbara att ge upplysningar om sådant, ha tagit

slut uppåt norra Indien. Och så förblev den för mig den okända Fågel Blå.

Däremot syntes nästan aldrig någon mänsklig varelse till på Campagnan. Bara en gång råkade jag på folk vid en av dess obebodda ruinstäder. Detta var ett sällskap infödingar, klädda i röda eller vita linnedraperier, som skrattande och pratande sutto på en sluttning. Ovanför tornade sig ruinen av ett ståtligt mausoleum, avtecknande sig mot solnedgången och kastande

Motiv från Dehliska Campagnan.

en stor slagskugga utåt slätten vid dess fot. Det var till begravning, som sällskapet samlats, ty nedanför gräsvallen låg liket av en man, insvept i en slöja, och där bredvid grävdes just hans grav. Det var muhammedaner — ty hinduerna bränna sina döda — och de fattiga muhammedanerna begrava var som helst i marken utan särskilda begravningsplatser och utan någon likkista eller någon gravsten.

Bara en enda kvinna — även hon klädd i ett rödt skynke — befann sig bland sällskapet, antagligen den dödes hustru. När

jag gick fram till dem, visade de andra på henne och berättade lifligt en massa saker, som jag inte begrep ett ord av, och kvinnan nickade leende. Ingen visade ett spår till sorg eller högtidlighet. I Indien finns inte västerlänningarnas onaturliga fasa för en så naturlig sak som döden. Efter gravläggningen trängdes de kring gravkanten, så många som fingo plats där, och sutto, alltjämt muntert pratande, och öste med händerna ner jorden igen. Därefter gingo de alla, bärande stenkrukor på huvudena, bort till en ruin och ner för en stentrappa i denna till en källa eller brunn under jorden — en gammal vacker brunn i stenskulptur — där de hämtade vatten; krukorna lyftes åter på huvudena, och processionen vände tillbaka till graven, som nu vattnades. Den enda ceremoni, som förekom — ifall detta var en sådan? Under tiden gick solen ner bakom den sönderfallna ruinen, och begravningståget med sina krukor vände tillbaka över slätten och försvann som skuggor i skymningen.

Ett billigt begravningssätt, som bildade kontrast mot de praktfulla mausoleer och luxuösa gravmonument, som reste sig rundtom på den mörknande Campagnan.

Morgonen därpå var jag ute och åkte »sight-seeing» i City och däromkring, då jag på en folkrik gata fick se en naken, svart människa ligga platt framstupa på marken, till utseendet en yoghi eller någon av dessa sällsynta asketer, som bo undangömda i sina hålor uppe bland bergen och nästan aldrig visa sig bland den övriga mänskligheten. Jag sade åt kusken att stanna, men han körde bara på utan vidare med en för hinduerna karakteristisk gest med huvudet. »No. Fakir. English ladies not see.» Men jag lät honom veta, att English ladies mena vad de säga; och asketen, som lagt märke till det, fastän han inte alls såg åt det hållet, sprang fram till vagnen och uppförde sina yoghikonster för mig. Det ser inte alls ut som västerländsk akrobatik utan är något helt annat. Dessa människor uppnå en övernaturlig förmåga att med viljan behärska sina kroppar och alla dess funktioner; och parallellt härmed gå övningar i konsten att lika allsmäktigt behärska sina affekter och sin tanke och underordna även alla själsfunktioner under

viljan. Han började med förevisandet av Prana-yama, andningsövningar, vilka spela en stor roll i en yoghis utbildning. Den magre, väl byggde mannen drog in mer och mer luft och behöll den på något sätt, så att han blåste upp sig och tilltog i volym, tills hans kropp hade en alldeles annan typ. Sedan pressade han ut luften och gjorde sig mager som ett skelett, så att revbenen bildade relief och magen totalt förintades, så att ryggraden syntes framifrån. Han drog in luft igen och behöll den var han ville samt lät luften synligt rulla omkring nedanför bröstkorgen, där han visslade och pep med den — jämte en mängd andra orimliga andningskonster. Yoghis lyda inga vanliga anatomilagar. Han öppnade ett elastiskt gap, som tog upp hela ansiktet och visade hur han sväljde ner tungan i halsen, så att munhålan blev tom. Han satte sig i gatudammet med benen korslagda om sin egen nacke och om ryggen, vred ben, armar och alla leder i en mängd olika obegripliga ställningar och rörelser och kröp ut och in och upp och ner mellan sina egna extremiteter, tills man inte fattade något anatomiskt sammanhang i det ringlande ormnästet. Han stödde ena armen mot marken på flata handen och kröp så — utan att det ringaste flytta på handen — flera varv rundt om densamma, tills armen var snodd om sig själv flera gånger; och så lyfte han handen upp i luften, visade den snodda armen och höll dess muskulatur kvar i detta läge så länge han själv ville, eller tills man sade åt honom, då han lät den sno upp sig igen. Han höll villigt och tillmötesgående ut hur länge som helst i de omöjligaste ställningar. Och när han fick sin slant, var han så nöjd därmed, att han tog om hela sin repertoar igen.

Då och då mötte jag en flock nautchflickor, danserskor, jämte ett par spelmän med tamtam-instrument och »bina», och de dansade för mig på gatan. De hade en otrolig akrobatisk färdighet i sina ormlika rörelser, som om alla leder varit lösa. Ibland funnos bland dem barn, som väl ej kunde vara mer än 8 år; deras redan mycket uppövade rörelser, gester och mimik förrådde eller efterhärmade en raffinerad depravation, som bjärt stack av mot deras ytterligt magra, små outvecklade barnkroppar. Delhi

är bajadärers och nautchflickors stad par excellence. Förstklassig indisk nautchkonst är dock mycket svåråtkomlig att få se för vanliga resande. I Imperial Turkish Bath hållas riktigt fina bajadärer, men de uppträda och dansa endast när soaréer arrangeras på beställning av enstaka personer eller slutna sällskap. Och för att sålunda se dem utöva sin konst bör man vara en indisk maharadja eller nöjesresande amerikan eller annan nabob. Men av den orimligt höga avgiften få de uppträdande danserskorna själva blott en tjugondedel eller mindre.

Dagen därefter åkte jag, medtagande min kodak, tillbaka till fakiren, återfann honom på samma ställe och fotograferade honom i hans märkvärdigaste ställningar.

Under tiden dök vid min sida upp en handelsman från Chaudni Chauk, stadens förnämsta basargata, vilken alltsedan jag kom till Delhi försökt infånga mig och locka mig till sin basar för att se på hans vävnader och broderier, ädelstenar, silver- och mässingsarbeten.

Jag hade förgäves bedt honom vända sig med sina älskvärda inbjudningar till andra vita sahibs och memsahibs, sådana som hemfallit åt bråtesamlandets passion, som ha större resekreditiv och mindre sinne för levande skönhet och levande kuriositeter.

Bland handelsmännen som ha de största basarerna finnas millionärer. Har man några gånger handlat hos dem, vet man hur det går till hos alla: man kryper in under de långt nerskjutande sol-markiserna, förbi en utskjutande balkong, där skådevaror ligga utställda, och där patron själv eller en tjänare sitter dåsande med uppdragna ben och ryggen beskrivande en båge. Där bakom kommer man in i flera skuggiga rum, som varken ha dörrar eller fönster utan äro öppna mot en pelargård i midten samt fulla av alla möjliga handgjorda varor, alster av indisk industri. Om man hör landet till, så lämnar man sina skinntofflor vid ingången och sätter sig på det mattbelagda golvet — ofta först mjuka mattor samt vita tvättbara linnemattor däröver — samt låter varorna dukas upp framför sig. Om man är europé, får man behålla skorna på, och det sätts fram en stol och ett bord att duka upp varorna på. Att köpa minsta

sak tar lång tid. Patronen hälsar med att en stund buga och stryka med händerna över sitt ansikte. »Lady sit down — Lady not buy, only look — Lady see this» — etc. och så plockas alla möjliga föremål fram, allt utom det man frågar efter. När man så reser sig för att gå, eftersom man rakt inte kan få det begärda, så kommer detta ändtligen fram men läggs på långt avstånd såsom slutlig belöning, när man tittat på allt annat. Frågar man efter priset, så får man intet svar; och när man inte har mera tid att förlora utan går sin väg, så kommer handelsmannan efter ut på gatan med den begärda saken tillika med helt andra saker, som man aldrig velat ha, samt säger ett pris för allt tillsammans. Av det begärda priset bör man betala ungefär tredjedelen, och ändå har man givit långt mera än en infödingskund. Och det mesta får man billigare i indiska bodar i London än på platsen själv.

Nu stod, som sagdt, en dylik handelsman bredvid mig och fakiren samt bjöd mig att taga den senare med och komma och fotografera på den öppna pelargården innanför hans närbelägna basar, för att där vara mera ostörd än midt i den folkmassa som skockat sig kring oss. Han var själv så intresserad av yoghis och deras religionsfilosofi, och han skulle tjänstgöra som tolk i en intressant yoghi-konversation, ty min modell förstod ej ett ord engelska. Men jag lät inte narra mig i några pelarfällor med tillhörande basarer, utan handelsmannen fick vara tolk ändå på gatan under en interview med yoghin.

Denne — om vars ålder man omöjligt kunde få någon åsikt genom hans utseende — var 35 år; alltsedan sitt 7:e år hade han praktiserat yogha, av vilken de fysiska övningarna endast utgöra den oväsentligare delen. Man övergår från omedvetenhetens tillstånd till det medvetnas. Ofrivilliga kropps- och själsfunktioner göras till frivilliga. Som ett viktigt moment i denna uppfostran ingår Prana-yama, en mängd olika andningsövningar, som bli alltmer invecklade och underbara, ju högre man utvecklas i denna riktning. Har man så lärt sig att behärska sin andning och göra med denna vad man vill, så lär man sig också lätt att behärska resten. En yoghi kan hålla andan i veckor

och månader, under vilka han kan ligga begraven med tungan nersväljd i halsen. Han kan efter behag låta sitt hjärta slå långsamt eller fort eller låta det stanna. Han kan själv med bara sin vilja reglera sin blodcirkulation och sin matsmältning och kan leva utan mat och dryck lika väl som utan luft. Redan som liten hade denne övat sig att bära skålar, bräddfulla med vatten, utan att spilla en droppe, under utförandet av allt svårare rörelser, för att behärska sin jämvikt. Parallellt med dylika kroppsövningar gå tanke- och koncentrationsövningar. Andra människors slaveri under ofrivilliga stämningar, affekter och passioner förekommer inte i deras liv; de ha emanciperat sig från allt lidande, intet sker med dem oberoende av deras egen vilja och eget val.

Den tänkbart överlägsnaste form av frigjordhet och oberoende, den sublimaste form av övermänniska!

I jämförelse med den nakne yoghin, som ormade sina mörkbruna muskler i gatudammet, blir den store maharadjan till en föraktlig slav i sitt guld- och marmorfängelse med dess lustgårdar och zenanas, fulla av hustrur och elefanter och kameler och hästar; och nog visste jag, med vilken av de två jag helst hade velat byta identitet.

Efter att såsom erkänsla för det tolkade samtalet ha måst besöka handelsmannens basar för att därifrån hemföra onyttiga och meningslösa föremål, återvände jag till mitt hotell med en förödmjukelsens suck över våra ointelligenta, ouppfostrade kroppar och vårt kreatursaktigt omedvetna själsliv och vårt slaveri under onödiga nödvändigheter; och vid table-d'hôten berättade jag om fakiren för min bordsgranne. Denne blev ivrigt intresserad. Det var en fransman, som reste över hela världen och tog kinematograf-films för någon firma i Paris. Han hade varit i Indien långa tider och fem särskilda gånger men aldrig lyckats komma över någon riktig yoghi för detta ändamål. Ty de leva eljes som eremiter, oåtkomliga i sina bärgshålor, och fransmannen hade trots upprepade försök aldrig lyckats hitta någon av denna fulländade sort, som visar sig för pengar eller låter ta sig. Hos yoghis kommer man i allmänhet ingen vart med

pengar. Vad skulle de med sådana: kläder begagna de inga, bostäder behöva de inga, vad de äta eller om de alls äta vet ingen. De meditera och sväva i högre rymder, men vad de där erfara vet man lika litet, ty de ha intet behov av att meddela sig med andra människor. Inte ens i Benares, dit eljes alla heliga män vallfärda, hade han lyckats få någon yoghi av denna sort. En yoghi, som sjunkit så djupt, att han visar sig för pengar som en vanlig tiggarfakir, var ett sällsynt exemplar.

Sämre tiggarfakir.

Kinematografmannen och jag träffade en överenskommelse: jag yppade hemligheten var min yoghi fanns att ta; och för det skulle han till samma afton skaffa mig hinduiska danserskor, vilka dansat för hans kinematograf-films och nu skulle utföra sina nautch-konster för mig utan några »turkiska bad» som mellanhänder.

Nu skall således den avfallne eremit-asketen och hans plastiska religionsövningar komma att cirkulera inför Europas oförstående blickar.

De bästa bajadärerna voro dock upptagna samma afton. Det är sed att rika sahibs vid någon större familjefest, såsom t. ex. bröllop eller begravning, låta bajadärerna komma och uppträda i deras privata bungalows. Denna gång var familjefestens anledning den, att en rik sahib för första gången lät klippa sin ende sons hår. Pojken hade nämligen nu blivit så stor, att han fick kläder samt fick sitt hår avrakadt och turban påsatt, och denna viktiga händelse i hans liv skulle högtidlighållas. Som fransmannen personligen kände den ifrågavarande familjen, och

det vid sådana tillfällen är sed att gästerna ytterligare ta med sig sina bekanta, så erbjöd han mig att komma med på festen och där se de berömda danserskorna. Men det blev aldrig någon nautch-dans av där heller: en ung maharadja, som regerar i något litet rike i norra Indien och som är skald, hade plötsligt skickat efter just dessa bajadärer och samma afton låtit avhämta dem till sitt hov, för att de skulle tolka hans poetiska skapelser med sin dans. Och då togs ingen hänsyn till om icke-furstliga personer redan förut beställt dem.

Tiggarfakir, Agra.

Några dagar senare var jag i Agra, och där fann jag att mina yoghi-films förolyckats. Jag sökte efter tillfälle att göra om dem och frågade hotellets manager, om det var svårt att få tag på fakirer i Agra. Nej då, stranden utmed Jumnafloden var full av sådana; och han instruerade kusken hur denne skulle köra mig till fakirstranden. Där var — som överallt i Indien under den torra årstiden — en mycket bred flodbädd av sand med bara litet vatten här och där, och sandöarna voro däremellan befolkade av sköldpaddor, som sola sig. Utmed stranden stodo väldiga gamla tamarind- och

banyanträd, mellan vars rämnor och rötter funnos inkilade altaren och fetischer, lågt stående underklassgudar, groteskt framställda. Inhuggna i porös sten och uppbyggda i lera funnos trappor, inhägnader och hyddor med halmtak eller alldeles utan tak. Längre ut på sandbanken stodo ännu primitivare hyddor, bestående av fyra bambustolpar uppbärande ett tak av torra palmblad. Här var fakirernas stad.

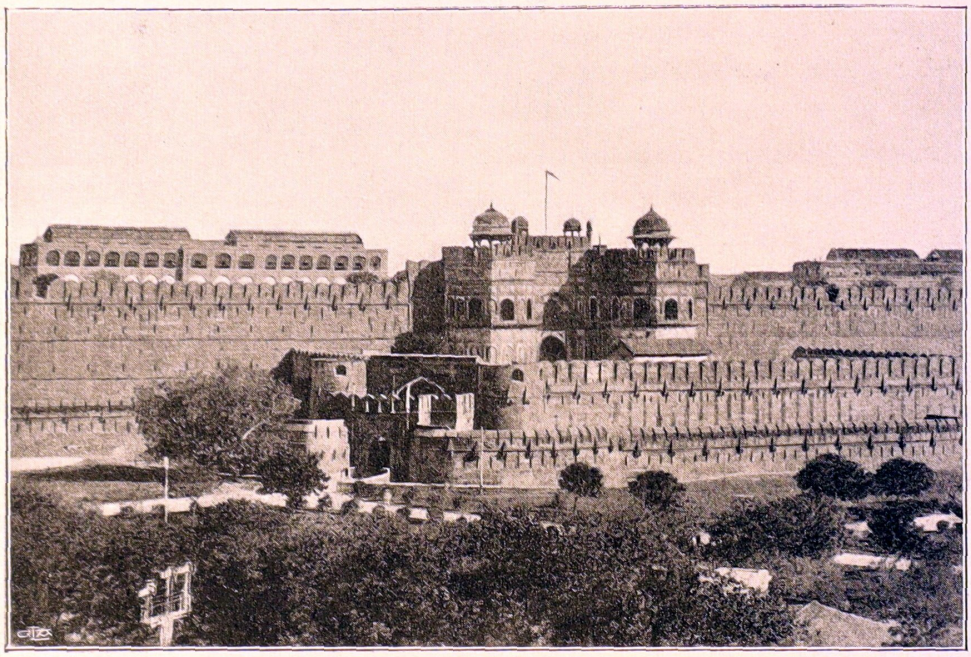

Agras fästning.

Men varifrån de varelser, som bebodde den och som tiggande skockade sig kring min vagn, fått fakirtiteln, förstår jag inte. Det var bara sämsta sortens tiggarsluskar, somliga nakna, andra klädda i brokiga säckar, med förvildade utseenden, långa toviga manar som aldrig klippts eller kammats samt fullkomligt djuriska fysionomier utan spår av mänsklig intelligens eller själ i uttrycket. Alldeles motsatsen till Delhi-fakirens överlägset uttrycksfulla och skarpa blick. De göra ingenting och kunna ingenting, inte ens de trollkonster som eljes även fakirer av lägre rang bruka utföra på gatorna. De bara ligga vid flodstranden dag och

natt, fullkomligt sysslolösa och slöa, och fördummas alltmer, och ingen kan förklara, varför de kallas fakirer.

Om Delhi var fullt av indisk praktarkitektur, så var dock Agra det i ändå högre grad. Under de senaste veckorna hade jag livnärt mig av palatser, moskéer, tempel och mausoleer i sådan överväldigande mängd, att de åstadkommit andlig indigestion. Man kan ju inte smälta utöver en viss kvantitet av samma slag; men här finns ingen gräns för vad som åstadkommits av orientaliskt raffinerad lyxarkitektur, och man blir slutligen sjuk av sönderplockade spetsverk i marmor och ändlösa ädelstensmosaiker. Som motmedel strövade jag långt bort utmed Jumnas stränder för att se på vår Herres konstskapelser, vilka på längden trötta ögat mindre än människornas.

Dock en arkitekturskapelse finns, på vilken ingen kan se sig mätt, och det är Taj Mahal strax utanför Agra, världens vackraste byggnad, ett poem i marmor och ädelsten och ett underverk av genialiskt funna proportioner och linjer. På 1600-talet lät kejsaren Shah Jahan bygga det som grav över sin älsklingsdrottning Arjmand Banu (= »Palatsets utvalda»), och det lär ha kostat nära 32 millioner rupies. När arkitekten, som skapade det, var färdig därmed, så lät Shah Jahan, tjusad av monumentets underbara skönhet, sticka ut ögonen på konstnären och hugga av hans händer för att vara säker om, att det aldrig mer skulle skapas något, som i skönhet kunde tävla med hans Taj Mahal.

En orientalisk furstes sätt att visa sin tacksamhet och beundran.

Man bör se Taj Mahal vid soluppgång och i den glödande middagshettan och efter solnedgången, på alla avstånd, från floden och med densamma som bakgrund — alltjämt upptäcker man nya skönheter vid det; och trädgården framför det, där det speglar sig i vattenfyllda marmordammar, är en saga och en dröm. På nära håll ser man dess marmorväggar ut- och invändigt fyllda av ornamentik och ädelstensinläggning; interiörerna upplysas endast av den egendomliga dager, som sipprar genom otroligt fint utmejslade ornamenter i genombrutna marmorplattor. Stode Taj Mahal i Europa, så

skulle det nog vara mörkt därinne; men det intensiva indiska solljuset har förmåga att tränga igenom överallt.

En engelsk guvernör i Indien ville en gång riva ner Taj Mahal för att sälja marmorn och ädelstenarna. Men hans avsikt blev aldrig utförd.

Från Agra stammar även Koh-i-Nor-diamanten, den största i hela världen. Nu ser man bara hålet, där den väldiga pjäsen

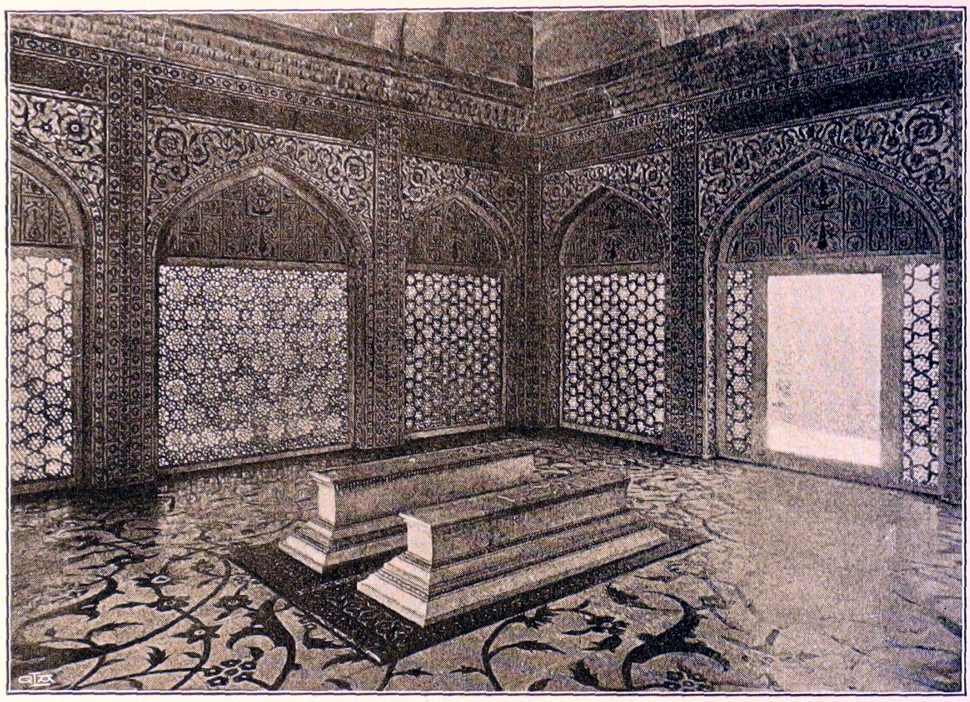

Interiör från gravmonument, Agra.

suttit infattad i guld på en vit marmorpelare i kejsar Akbars mausoleum. — Själva diamanten ha engelsmännen rövat hem till sig, och de förvara nu rovet från Akbars grav i Windsor Castle.

Engelsmännen bruka påstå att hinduerna sakna begreppen sanning och ärlighet; att man inte kan tala om osanning och oärlighet bland dem, då sådant ligger vid sidan av deras uppfattningsförmåga. Hur mycket som är sant därav vet jag inte, men vid första ankomsten till Agra kom mig en episod — som skulle ha varit värdig Neapel — att tänka på detta ofta hörda ut-

talande. Någon hade rekommenderat Savoy Hotel i Agra som särskildt bra, och det var min avsikt att ta in där. På vägen från tåget ut till vagnarna antastades jag av tjänare från andra hotell, som stucko reklamkort i mina händer och sökte övertala mig var och en att komma med honom, och särskildt envist var Empress Hotel. När jag fått mina saker i en hyrvagn och sagt till kusken att köra till Savoy Hotel, troppade de flesta av, men Empress klängde sig fast vid fotsteget och fortsatte

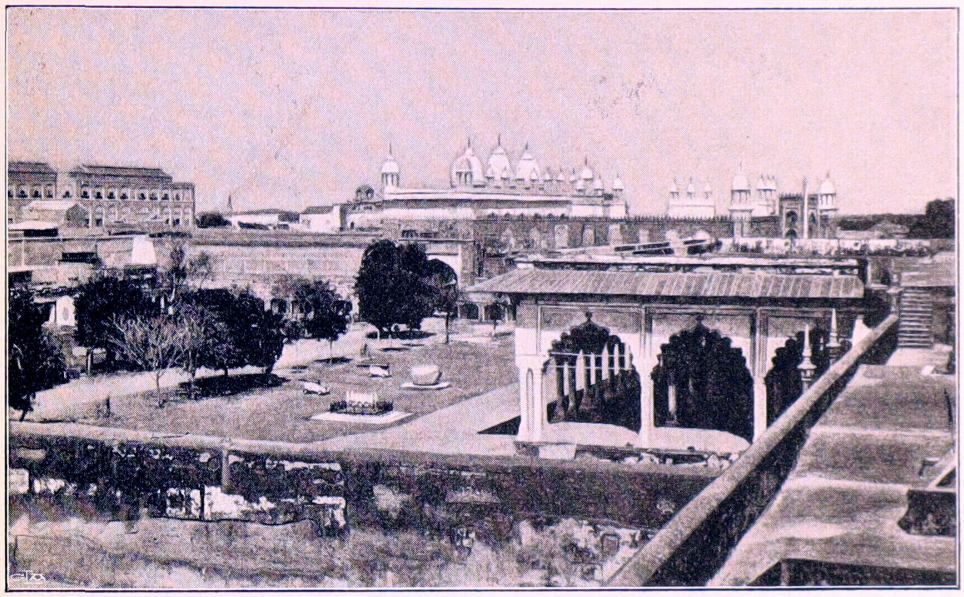

Dewan och Moti Masjid från Agras fästning.

med övertalningsförsöken. Han kördes ner av en elegant ung hindu i vit europeisk kostym, som sade sig höra till Savoy hotell samt talade till kusken på hindustani. Jag hade nyss tyckt att de tillhörde Empress Hotel bägge två, men det var väl misstag, de voro så många, som skreko över varandra.

Här är Savoy Hotel, presenterade han, när det kom i sikte i en grönplanterad parkstadsdel, och han var ofantligt tillmötesgående och angelägen om att jag skulle ha allt bra och efter önskan. Jag tog genast en vagn och använde dagens återstående timmar till en utflykt till Taj Mahal samt återvände just

lagom för att bli i ordning till dinner. Då upptäckte jag, trots enkom vidtagna försiktighetsmått, att det dock var på Empress, som jag blivit lurad att ta in, och jag ansåg det för min oavvisliga moraliska förpliktelse — hur tröttsamt och besvärligt det än var, och just vid dinnertid — att inte stanna där. Jag skickade efter vagnen igen, lät plocka i bagaget och tillkallade den elegante — vilken var son till ägaren — samt underrättade honom om att jag flyttade, emedan han bedragit mig; och att

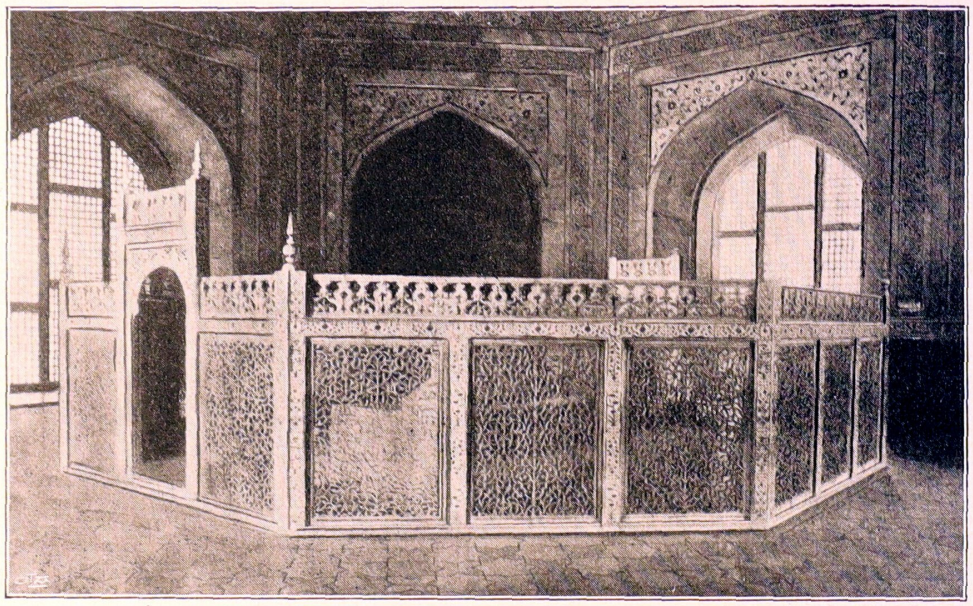

Interiör från Taj Mahal.

det förresten vore praktiskt och bäst för honom själv att ej vidare använda detta system med européer. Han svarade, utan att vara det minsta generad, att man från hotellet i Delhi, där jag bott, underrättat honom om att med det och det tåget skulle anlända en europeiska att infånga, och han hade tydligen även fått signalementet. När han nu hörde, att jag orubbligt beslutat mig för Savoy Hotel, så hade han ju intet annat att göra än att låtsa, som om hans hotell vore Savoy. Det var så självklart och naturligt. På det riktiga Savoy Hotel, fortsatte han, är maten så dålig, att jag skulle ha fått slita ondt. Men nu skulle

jag bara komma och prova hans fina dinner, som han ville bjuda mig på gratis och som han enkom arrangerat för mig. — Hela hotellet tycktes eljes vara tomt på gäster. — När det ingenting uträttade, åkte han med på fotsteget och bönföll mig att vända om och prutade själv ner pensionspriset till fjärdedelen av det överenskomna. Jag inlät mig i resonemang med honom för att pröva, om det skulle lyckas få honom att förstå, att jag flyttade därför att han bedragit, och inte därför att jag ansåg mig få det bättre annorstädes. Men detta låg alldeles utanför mannens begreppssfär. Den läxa jag velat ge honom var således rent bortkastad, och i stället hade jag själv fått lära mig att i andra världsdelar inte öda reseenergi på att inplanta min egen moraliska uppfattning hos dem, som ha en helt olika tankegång.

Först när vagnen svängde in på Savoy Hotels gård, lämnade han fotsteget, alltjämt bedjande att jag skulle komma tillbaka till Empress, ifall det inte fanns plats på Savoy eller inte var bra där.

I Indien skiljer man på hotell »under european management» och hotell »run by natives». De förra ta uteslutande emot »européer», som alla vita kallas, även om de skulle vara från Amerika eller Australien, och äro därför mest eftersökta. I infödingshotellen, vilka i övrigt äro likadana, men mindre upptagna, ta de européer in som inte ha sådana rasfördomar, att de ej kunna äta vid samma bord, där det möjligen kan hända att någon brun gentleman också äter. Men även dessa hotell äro mycket angelägna om vita gäster.

Liksom i andra hotell där jag bott, störde jag i Savoy Hotel om nätterna av människotjut i trädgården. När jag reste därifrån, och hela tjänarskaran stod uppradad för att var och en få sin slant, kom även en ruggig figur, som jag ingenting haft att göra med, krypande med framsträckta händer. Vad är det där för en? Jo det var the watchman, han som skulle tjuta om nätterna. Det finns nämligen inga portar att låsa i den omgivande trädgårdsmuren och knappast ens dörrar att låsa till själva hotellet, ännu mindre till rummen; och därför skulle the watchman då och då springa rundt huset och tjuta för att jaga

eventuella tjuvar och rövare på flykten. Om han verkligen gjorde detta vet jag inte, men vad jag alldeles säkert vet, det är att han fördärvade nattron för gästerna.

Det tåg, som skulle föra mig från Agra, skulle gå kl. 2 på natten. Efter kl. 10 skulle det bli månsken, och vid den tiden tog jag en vagn, lämnade bagaget vid stationen och åkte ut på avskedsvisit till det månbelysta Taj Mahal. Ingen vaktade ingångsporten till den sovande, dödstysta trädgården med sina cypresser

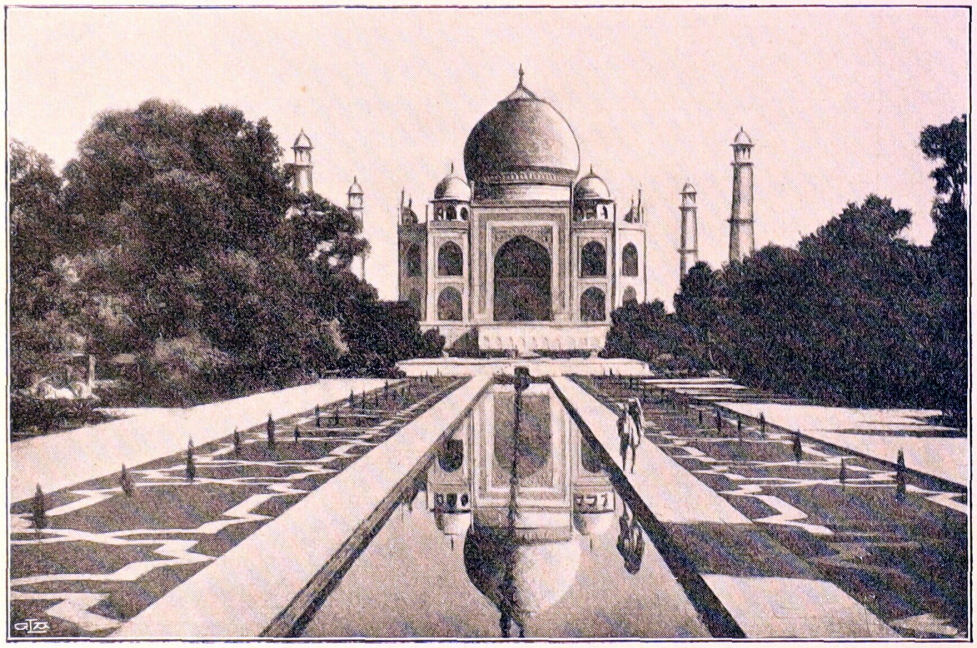

Taj Mahal.

och tropiska träd och växter, som kastade djupa slagskuggor över den bländvita marmorbeläggningen med de speglande vattnen mellan, och med sina många bekväma och vackert formade marmorbänkar, som äro placerade så, att man ser Taj Mahal som en inramad tavla från var och en av dem. Inne i själva mausoleet stod en lykta, och där snarkade en väktare, inrullad i en röd filt, på marmorgolvet. Jag klättrade högst upp i en av de 4 minareterna, som omge mausoleet. Detaljer som därifrån framträda i solsken voro nu försvunna; mosaiker och ornamenter voro borta,

och borta även alla de skandalösa fabriksskorstenar, som eljes i fjärran bilda bakgrund till mausoleet sedt från den minareten. Och de hundratals sköldpaddorna voro borta från flodbädden därnedanför. Men hos silhuetterna i måndimman framträdde de väl avvägda proportionerna tydligare än någonsin.

Jag gjorde som väktaren därinne, rullade in mig i min resplaid och lade mig att sova på det hårda marmorgolvet uppe

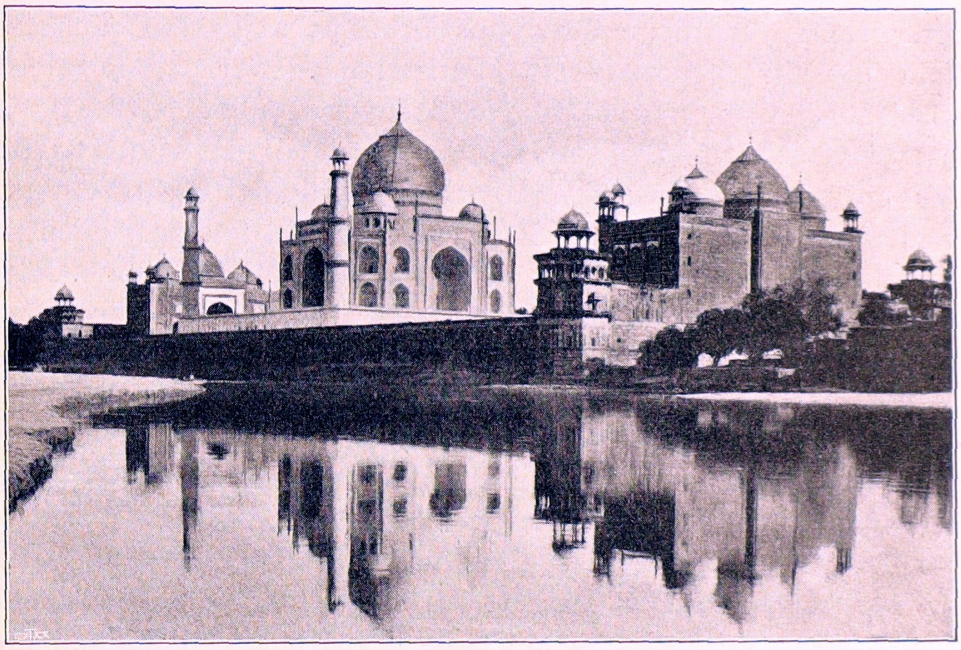

Taj Mahal från Jumna.

i minareten — det var just inte hårdare än indiska hotellsängar. Eller rättare jag sjönk i det angenäma mellantillstånd mellan sömn och vaka, då alla detaljer försvinna ur medvetandet, men man har kvar förnimmelsen av den vackra och sympatiska omgivning man befinner sig i. Nedifrån trädgården nådde ljudet av syrsor och nattfåglar hit upp.

Men efter ett par timmar var det tid att fara direkt till stationen och fortsätta resan.

Allahabad.

Efter några dagars uppehåll och strövtåg här och där på olika orter samt ytterligare ett dygns järnvägsresa genom ökenland, kom jag till Allahabad (= »Guds stad»). Där pågick just en världsutställning, av vilken gjorts mycken affär. Den såg till sitt yttre ut som varje sådan i Europa, med sina vita paviljonger strödda över ett stort område, inhägnadt av en vit mur med monumentala portar i. En järnväg förde från staden till utställningsområdet, som låg på vidsträckta fält vid Jumnafloden, omgivet av en tältstad, som sträckte sig så långt man kunde se därifrån, hundratals och tusentals tält. En tältstadsdel för européer, en för landtfolk, en för de vid utställningen anställda etc. — samt olika tältkolonier för olika kaster bland indiska utställningsbesökande. Där fanns också ett flygfält med seglande aeroplaner — och t. o. m. ett postförande aeroplan!

Utställningen innehöll all slags indisk industri, ett upprepande av allt detsamma, som jag sett i de olika städernas och ländernas basarer genom hela Indien — ädelstenar i oändlighet, metall-, marmor- och sandelträarbeten, sidenvaror, vävnader, broderier, kaschmirschalar och mattor —, och allt tillverkades även synligt på utställningen.

En mycket stor avdelning för landtbruk och mejeri fanns där. Hela karavaner av landtfolk från olika delar av Indien vandrade omkring under någon anförares ledning; förbluffade och överväldigade betraktade de landtbruksmaskiner, som varit i allmänt bruk i Europa sedan några årtionden men aldrig setts i Indien hittintills. Lokomobiler, skördemaskiner och nyare pumpningssystem — vilket allt demonstrerades i gång — voro för dem värre trolldom än fakirers trollkonster. I Indien tillgår ännu pumpning och allt slags landtbruk på samma sätt som för tusentals år sen.

Där såg man även en indisk konstutställning, som var mycket intressant, såtillvida som den uppenbarade, att det finns en modern hinduisk konst, som man aldrig ser till på europeiska utställningar. Moderna japanska artister hålla sig framme sedan åtskilliga år på Parisersalongen och på Londons och Berlins utställningar — men vem har någonsin sett till modern hinduisk konst? Och dock fanns här mycket — alltsammans behandlande orientaliska motiv —, som kunde mäta sig med vad den moderna japanska konsten frambringar.

Det utställda visade en utmärkt kompositionsförmåga och stilkänsla, fantasi och god teckningskunskap, och det var naivt stiliseradt — men det är svårt att se om naiviteten är ursprunglig eller en avsiktlig återgång.

Det var alltsammans akvarell och färglagda teckningar, även de större och mycket stora sakerna. Olja tycktes inte vara något för dem.

Den konstnär, som hade den bästa utställningen, var Abanindro Nath Tagore. Det tycks även vara han som tagit initiativet till denna moderna skola, som skall återuppta och fortsätta gammal hinduisk konst, och de övriga utställande artisterna hade rönt mer eller mindre inflytande av honom.

Vid första inträdet i hans sal skulle jag ha kunnat slå vad om, att det var en samling akvareller och färglagda teckningar av Du Lac. Precis samma stil, på en gång naiv och raffinerad, samma färger och teknik.

Överensstämmelsen mellan Du Lac och Abanindro Nath Tagore gick väl långt, när jag upptäckte att den senare här hade en vägg full med kompositioner till Omar Khayyams »Rubaiyat»; och för något år sen ställde också Du Lac i Paris ut en serie mycket liknande färglagda teckningar till detta samma diktverk. Vilkendera har tagit efter den andra, eller ha fransmannen och hinduen på olika vägar utvecklat sig till så fullkomligt lika resultat?

Jag gjorde mig underrättad om huruvida Abanindro varit i Europa och fick nekande svar.

Med undantag av Rubaiyat hade han uteslutande indiska motiv ur religiösa legender m. m.

Ett par andra moderna symbolister, som jag särskildt fäste mig vid, voro Preo Nath Singh och O. C. Gangooly.

Nära utställningen fanns vid Jumnafloden en fästning och inom densamma ett gammalt underjordiskt hindutempel. Därnere förevisades Akshai Bar eller det oförgängliga banyanträdet, vars gamla stam stått där sedan världens skapelse och aldrig ruttnar bort. — Det har väl bytts om då och då av prästerna? — Detta Brahma-tempel är så heligt, att ett enda litet mynt som skänks till det innebär lika stor förtjänst som tusen mynt bortskänkta på annat håll. Den kinesiske pilgrimen Hiouen Tsang, som i sjunde århundradet vallfärdade hit, talar redan då om samma banyanträd, kring vilket lågo skeletterna av de många pilgrimer, som offrat sig själva på detta heliga ställe.

Nere i templet vandrar man genom underjordiska gångar fulla av underliga fetischer, groteska figurer, uppställda mellan pelare och i nischer. Hinduer, mest kvinnor, kommo och tillbådo dem med pannan mot golvet, bekransade dem med starkt doftande blommor och begöto dem med vatten ur sina blänkande mässingskärl; och så lade de pannan mot dem för att bli våta av det genom beröringen med gudabilderna helgade vattnet.

En underjordisk gång skall leda härifrån ända till Benares.

När jag uppe från fästningsvallen stod och såg ner över floden, eller rättare floderna, ty här flyter Jumna ihop med Ganges — den förra är klar och blå, den senare brunsörjig av alla synder som pilgrimer två av sig i dess heliga bölja —, så fick jag bortom Allahabad se en hel pilgrimsstad av de primitivaste bambuhyddor, över vilka svajade hundratals olika flaggor och vimplar, och massor av människor myllrade bland dem. En engelsk soldat upplyste mig om att det var Mag Mela, en stor religiös fest, som alltsedan forntiden hålls här varje år under denna månad och som besökes av en million pilgrimer från hela Indien. För i år var Mag Mela just slut, detta var bara de sista resterna av pilgrimerna som ännu ej givit sig i väg därifrån.

Ganges är ju överallt en helig flod, men där Jumna flyter samman med den, är ett extra heligt ställe. Här har Brahma själv en gång i tidernas begynnelse offrat en häst.

Jag ville inte gå miste om dessa rester av Mag Mela utan tog genast en »ekka», ett slags tvåhjuligt åkdon, och for dit. Hela den långa vägen mellan de utställningsbesökandes tältstad och de mer eller mindre heliga pilgrimernas bambustad var kantad med improviserade basarer för bådadera, enkla basarer bestående av fyra bambustolpar med ett tak och en bakvägg av halm samt ett golv eller bord eller hylla — vad man nu vill kalla det —, där säljarna sutto uppkrupna, utbjudande vad som hör till den fattiges nödtorft: röda tygstycken, sådana hinduerna drapera om höfterna och vira om huvudet som turbaner; radband, sådana fakirerna bära om halsen och läsa sina böner på; indiska böcker och häften, gudabilder och allehanda religiösa symboliska föremål, vattenkrukor av svart eller röd lera eller gulglänsande metall, samt matvaror. De senare äro alltid desamma, ty hinduernas kök erbjuder föga omväxling: utom ris med kryddor, grönsaker och frukt äta de plättar bakade av mjöl och smör, salta runda bullar samt söta kringlor, som se ut som gult glas.

Jag lämnar ekkan och går en brant stig ner åt floden, som är kantad med tiggare, vilka sitta som bildstoder med framsträckta händer och entonigt sjungande upprepa samma läten. Även när hinduerna se hundraåriga ut eller äro krymplingar eller härjade av pest och hungersnöd eller äro religiösa fanatiker, som stympat och lemlästat sig, så blir hos dem själva deras vidunderliga fulhet estetiskt tilltalande. Därnere i den delvis uttorkade flodbädden är ett obeskrivligt brokigt myllrande liv, som då och då insvepes i skymmande moln av den uppvirvlande fina vita sanden för att glimtvis lysa fram emellanåt. Här finnas alla slags olika hyddformer som kunna åstadkommas av bambu och torra palm- och bananblad. De enklaste äro bara ett stort, lutande halmparasoll eller också ett träbord utan soltak, ungefär som dem man i norden ställer ut om vintern att lägga fågelmat på. På dessa bord sitta dag och natt heliga män i underliga ställningar, utsatta för solglöd och sandvirvlar, utom när de stiga ner i det heliga flodvattnet. De äro målade med sina gudars tecken i ansiktet och över hela kroppen, och olika religiösa

sekter äro utmärkta med olika sätt att bära eller raka av sig håret. Över alla hyddor sväva flaggor med gubbar och krumelurer och streck och punkter på, allt utmärkande de olika kaster som dess invånare tillhöra. Här och där står en grupp gudar uppställd, och de variera från vackra och andaktsväckande bilder till de groteskaste karikatyrer, målade i skrikande färger; och bredvid dem sitter en man och ringer i en klocka, och pilgrimer komma och skänka gudarna blommor och slantar; eller

Bedjande pilgrimer, Allahabad.

de komma i långa rader från floden med krukor på huvudena och gjuta över gudabilderna med det heliga vattnet eller ligga framstupa på huvudet inför dem.

Deras religiösa ceremonier växla i det oändliga. Det måtte inte vara tråkigt att vara en indisk gud: med korslagda ben sitter han och ser på hur folket dyrkar honom med så vackra plastiska rörelser och ställningar, att man i tid och evighet ej kan se sig mätt därpå. Jag förstår deras smak, som utbildade en sådan skönhetsreligion.

Sedan jag upptäckt detta innehållsrika fält för nya detaljer att se och studera ur helgon-, pilgrims-, fakir-, asket- och självplågarlivet, återvände jag dit tidigt varje morgon — ty fram på dagen blev där stilla och tyst, då alla lågo orörligt hopkrupna

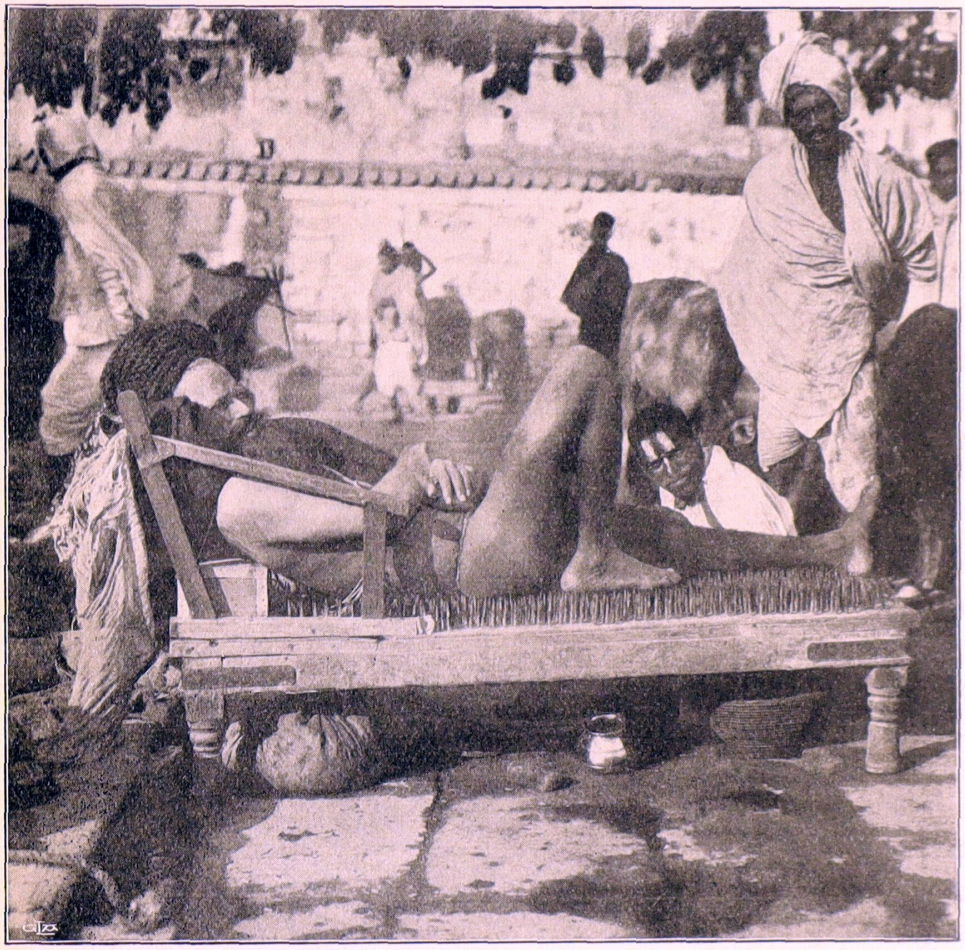

Spikhelgon, Allahabad.

eller voro borta därifrån. Men för att inte bli enformigt tröttande med för mycket av samma sort hoppar jag över mina upplevelser bland Allahabads religiösa societet, ty denna var bara en försmak av Benares', dit jag for direkt härifrån, och där allt detsamma upprepades i större skala.

Benares.

Hit vallfärdar året om hela det religiösa Indien för att vid dess ghats bada av sig sina synder i Ganges' heliga våg. Och även om man skulle råka ha vit hudfärg och därtill under hela sin ungdom fått sig påtvingad europeisk civilisation, så kan man dock med utbyte företa en pilgrimsfärd till den sagolika staden, vare sig man, led vid västerländska kulturformer, längtar efter olika yttringar av människoandens sökande och strävande, eller man endast vill fröjda ett njutningslystet öga med linjespel och färgorgier av våldsammaste slag. I senare fallet tror jag Benares förmår stimulera även den på seendets område mest blaserade.

Scenen för sagospelet är Ganges' vänstra strand, åskådarplatsen är floden, där man ror upp och ned i båt, och tiden är den tidiga morgonen från soluppgången till några timmar efter densamma. Under det högra stranden är flat och sandig, reser sig den vänstra tvärbrant upp ur floden, och den mest fantastiska arkitektur växer organiskt fram ur terrängens formationer. Sedan 6 århundraden före Kristus räknar staden sina anor, fastän den likt de flesta indiska gamla städer flyttat omkring, fallit i ruiner och vuxit upp bredvid. Och när nya maharadjor velat överträffa sina föregångare i sina palatsers väldighet, lyx och prakt, ha de då och då byggt nya och låtit de gamla palatsen stå öde och förfalla. Sedd från floden företer nu staden en sammangyttring av hindutempel och furstepalats av de väldigaste dimensioner samt fragmenter av bäggedera. Bitvis har Ganges ätit undan marken, så att byggnaderna till hälften ramlat; och dessa snedsjunkna, jättelika och konst-

Benares.

närligt utarbetade sten- och marmorblock med sina reliefer och ornamenter sticka upp ur marken och ur vattnet och hjälpa till att ge Benares dess särskilda prägel. Dessa underliga arkitekturskapelser upptorna sig terrassformigt högt bakom och ovanför varandra, och mellan deras labyrinter leda smala och breda trappor ner mot floden, tills de förena sig till de väldiga ghats — breda trappor som var och en rymmer många hundra personer —, vars sista trappsteg förlora sig i vattnet. Högst uppe avtecknar sig mot himmelen en oändlig mängd sikras och vimanas, de konformiga, räfflade torn som höra hindutempel till. Och Benares har inte mindre än 6,000 hindutempel, förutom moskéer.

Den uppgående solen rödbelyser denna bakgrund för det myllrande människoliv som begynner. Fakirer, yoghis, swamis, sadhus, profeter, andliga och heliga män av alla slag och grader samt oändliga massor pilgrimer från alla delar av Indien — från djupaste svart till Kaschmirfolkets ljusa brunhet — vakna och krypa fram ur sina hålor eller resa sig från sina sovplatser eller komma myllrande nedför alla trappor och börja sina andaktsövningar. I tusenden och åter tusenden fylla de alla ghats och floden därnedanför, där de bada i det heliga vattnet. De som äga några kläder — vanligen endast ett vitt eller rödt skynke om höfterna och ett som turban viradt om huvudet — tvätta och helga dem också och låta dem sedan fladdra i solen eller breda ut dem på ghaternas trappsteg, där de torka, medan deras ägare ge varandra massage, vilket också hör till religionsövningarna. De mörkbruna människorna bära i handen en blänkande, ständigt renskurad lotha, ett klotrundt mässingskärl, varmed de dricka ur floden för att helga sig även invärtes, och bland vimlet gnistra dessa tusentals lothor i solskenet.

Tavlan ackompanjeras av ljudet av de plaskande människorna och råmandet av de många heliga kor och kalvar, som promenera lösa omkring på alla ghats och tempelgårdar, och ringning och tamtam från templen och sorlet av böner. På somliga ställen äro människorna tätt packade så långt man kan se uppåt och bakåt; och på arkitekturfragmenterna, som sticka upp ovan

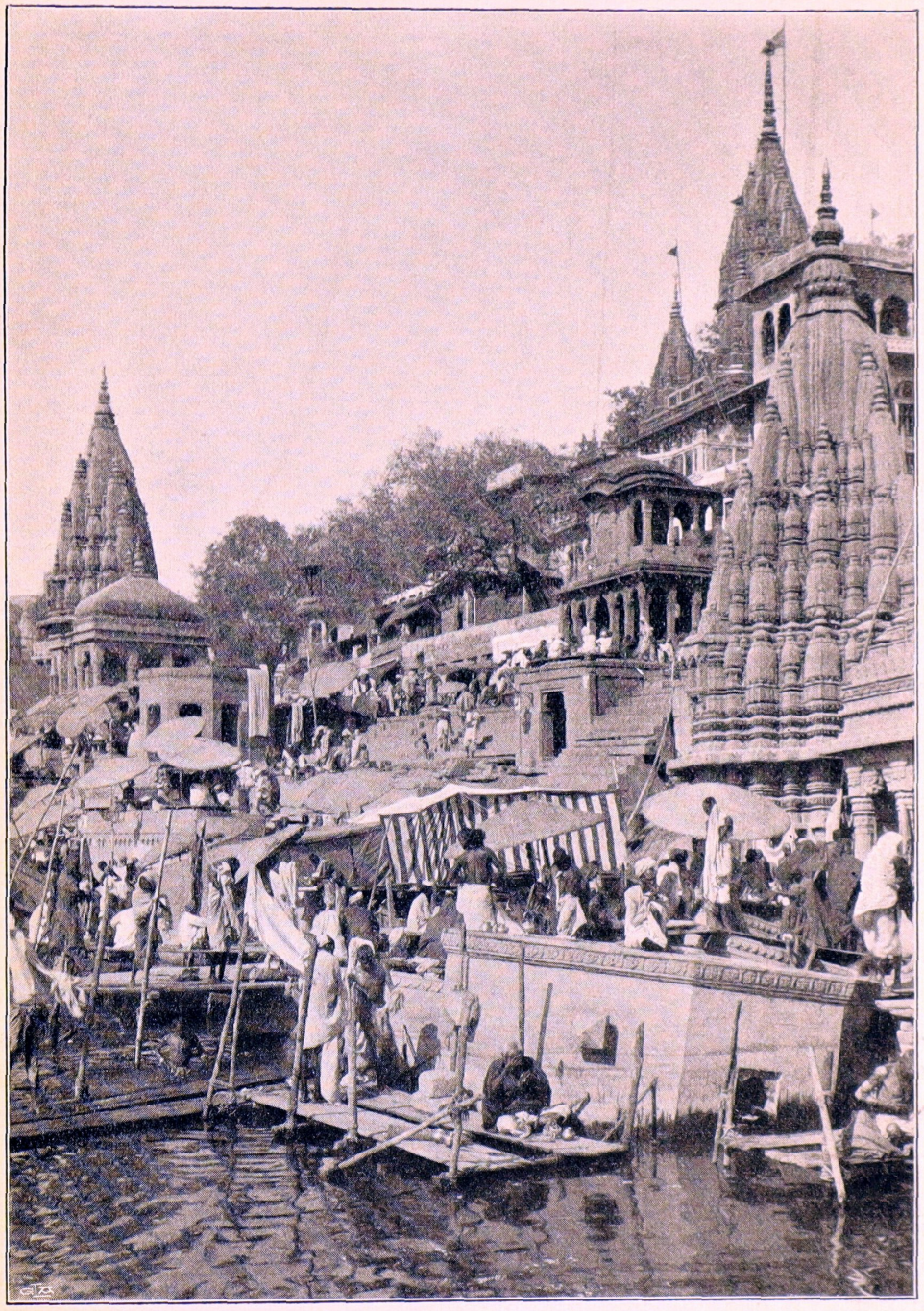

Benares.

vimlet eller ovan vattenytan, sitta orörliga yoghis uppkrupna i sina traditionella meditationsställningar som sälar eller sjöfåglar på stenar och klippor.

Av de synder som de rena sig från skulle nog de flesta inte alls vara några synder i Västerlandet. Och tvärtom. Men vi, som av de synder vår kristna religion lär oss, äro mest hemfallna åt »ögonens begärelse», vi ro från ghat till ghat och kunna ej se ögat mätt på verkligt sköna människor. Här skulle man som Argus behöva hundra ögon att se med. Ty här finner man levande mänsklig skönhet, något som man aldrig anar i Europa. Där få konstnärerna söka ingivelse hos avklädda modeller, ty nakna sådana existera ej. Årtusenden ha så vant västerlänningarna vid kläder, att dessa blivit ungefär lika normala för människorna som huden för djuret, och kropparnas och rörelsernas skönhet och uttryck ha gått ohjälpligt förlorade.

Mänsklig skönhet och europeisk civilisation trivas inte ihop.

Dessa Ganges' mänskliga amfibier ha aldrig förstörts av kläder eller skodon, varken de själva eller deras förfäder. Hela deras kroppar äro lika intelligenta och uttrycksfulla som hos oss ansiktet; och de inta spontant ställningar, som hos oss inte äro möjliga för andra än akrobater.

De ha inga andra bostäder än en öppen håla eller en bambu- och palmbladshydda eller bara ett halmflätadt jätteparasoll, som står planteradt eller ligger mot marken, och de leva ständigt i luft och sol och vatten. De leva som stränga asketer, äta minimala kvantiteter av endast ris och frukt och tillbringa hela sitt liv från sin tidiga barndom med andaktsövningar, som bestå i bad, gymnastiska rörelser, massage och andningsövningar. Kommer så därtill rasens gamla nedärvda förädling, som ger sig uttryck i ytterligt förfinade proportioner och linjer. Vad skall resultatet bli om icke kulmen av fysisk skönhet?

På samma hotell som jag bodde en tysk vetenskapsman, som vid table-d'hôten påstod, att den germanska rasen är vackrare än den hinduiska; och han gick så långt i fanatisk ras-chauvinism, att han kallade det för en degenererad smak att finna motsatsen. Jag bad honom föreställa sig, hur det

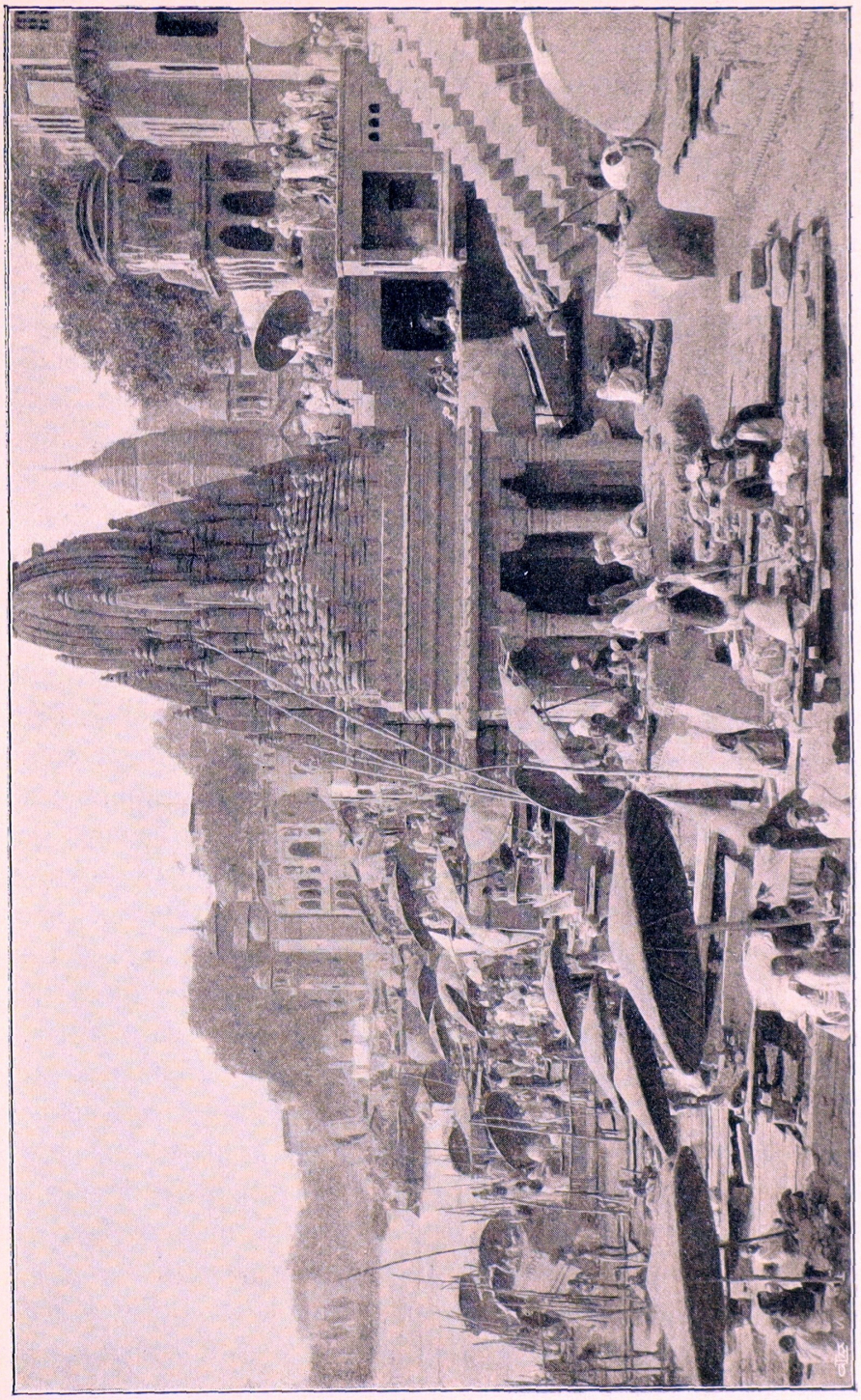

Benares.

10—111990. *Kleen, Strövtåg i Orienten.*

skulle ta sig ut, om man en vacker dag skulle klä av t. ex. Berlin eller Stockholm och låta det cirkulera på gatorna i naturtillstånd. Jag fruktar att man, skandaliserad, skulle täcka för ögonen för alla de oformligheter och disproportioner, som då skulle komma i dagen, och den kristliga kärleken till nästan skulle ha fått en svår knäck. Varemot man i Indien ser hela städer och byar fulla av nakna människor, utan att den minsta fulhet stöter ögat, ej ens hos ålderdomen.

Hindukvinnornas skönhet kan dock inte jämföras med männens. De giftas alla och få barn vid 11 à 12 år, innan de själva äro fullvuxna, stanna i växten och bli ofta oformliga. Vid de flesta ghaterna bada kvinnor och män om varandra, men alltid mycket färre kvinnor. Vid en trappa bada endast änkor. De ha kortklippt hår eller rakade huvuden och äro ibland rysliga att skåda. Dessa gå visserligen i vattnet med kläderna — d. v. s. ett tunnt rödt skynke — på, men detta förbättrar ingenting, när det blir vått.

Morgon efter morgon har jag här bland de svarta och mörkbruna människorna sett en ung vit kvinna, blond och blåögd, bada som de andra och göra samma andaktsövningar som de. Hon har inte Kaschmirfolkets vithet, som går i gult, utan nordeuropéernas vithet, som skiftar i violett, samt de senares omisskännliga kroppsformer. Har hon varit ett bortrövadt barn, eller var hon en europeiska, som gift sig med en hindu? Hennes historia retar min nyfikenhet. Flera gånger har jag efter morgonens slutade båtfärd till fots sökt upp änkornas ghat för att göra hennes bekantskap, men då har hon redan varit borta.

Här och där på någon öppen plats mellan ghats och tempel ligger en Ganges-gud som heter Bihm, med fötterna vända mot floden och huvudet sluttande uppåt; en karikatyrliknande koloss, många meter lång, uppbyggd i lera och målad i ljus européfärg. Hinduerna låta ofta sina gudar av modern fabrikation ha vit hudfärg. — Av artighet mot engelsmännen?

När man är europé, så bor man inte i det Benares, som är intressant, utan mycket långt därifrån, borta i Cantonement, där hotellen ligga och ett skotskt regemente och en ful kasern och

en tråkig engelsk kyrka; där engelska officersfamiljer ha sina bungalows, och där varje byggnad ligger så långt från den nästa, att det är en hel åktur mellan dem. Och man måste stiga upp före soluppgången för att hinna bort till det Benares, som är Benares, till den timme då det är som mest Benares.

På den plats där jag stiger ur min hotellvagn, vid Dasaswamed Ghat, för att gå nerför trapporna till min väntande båt, sitta tre ormtjusare hophukade på sin matta och bilda en så vacker grupp, att man inte behöver vara reptil för att tjusas därav. Omkring dem ligga blänkande mässingslothor samt stora klotformiga lerkrukor. Hinduerna ha samma förmåga som igelkotten att rulla in sig i sig själva, så att de knappast ta någon plats alls, när de sitta hophukade i vilande ställning; och armar och ben komma fram endast när de behövas. När jag stannade och tittade på dem, så kom det liv i de tre figurerna samt även i krukorna: ty ur de senare kom vid ljudet från de förras pipor fram en mas a ormar av alla möjliga storlekar och sorter och färger och teckningar samt jätteskorpioner ur de minsta lothorna. Jag vann från början deras aktning och sympati genom att stifta personlig bekantskap med de vackraste och smidigaste av deras djur; med graciösa rörelser slingrade sig den ena efter den andra av dessa uppför mina armar, tills jag var klädd i ormar. Därmed äro titlarna bortlagda och de tre ormtjusarna mina vänner. Och varenda morgon, när de se min vagn på avstånd närma sig, bli de tre orörliga statyerna levande, vinka till mig, blåsa i sina pipor, och hela mattan befolkas på ett ögonblick av ett brokigt, skiftande, ringlande vimmel. Cobrorna resa sig vid signalen rätt upp ur sina krukor, spänna ut sina glasögonsskärmar och leka att de angripa sina tjusare, vilka senare reta dem för att dock alltid komma undan deras hugg. Ormtjusarna kunna inte annat än hindustani; men på något sätt förstå vi ändå varandras språk och ha intressanta samtal om ormar och skorpioner. När jag efter alla förevisade ormkonster kastar till dem några slantar och går vidare, äro vid en given flöjtton alla ormarna på en sekund åter inne i sina krukor. Utom den stora pythonormen, fet och plussig och tung. den enda osympa-

tiska av sällskapet; han bor i en korg, dit han långsamt och småningom glider in. Och de tre männen sitta åter hoprullade som orörliga bildstoder. Detsamma upprepas varje morgon, och ingendera parten tröttnar därpå.

Jag låter min båt hålla länge utanför Jalsain Ghat, likbränningstrappan. På tre breda avsatser eller stenblock flamma där hela dagarna ett tiotal bål, och ständigt nya lik bäras dit. Det pågår dag ut och dag in och dygnet om. Jag undrade först, om det var pesten som försåg Jalsain Ghat med så mycket lik. Men detta är det normala; omsättningen på människor är ju stor här i landet; alla gifta sig och bli mödrar och fäder vid 12 och 14 år och få massor av barn, och livslängden är kort och dödligheten stor. Dessutom vallfärda massor av gamla, sjuka och livströtta människor till Benares enkom för att få dö här och bli saliga genom den heliga Ganges' vatten.

Bredvid Jalsain Ghat ligga stora vedupplag, och vedskutor komma och gå hela tiden, ditförande nytt bränsle till bålen. Liken bäras dit fastsurrade vid bambustänger samt insvepta i ett åtdraget, tunnt vitt skynke, som ibland färgats rödt vid huvudet och ljusnar nedåt fötterna och som låter de magra kropparna synas igenom. De elegantaste döda äro svepta i rödt foulardsiden och fastbundna vid bambustängerna med guldsnodder; och somliga, i synnerhet barnen, äro omvirade med girlander av starkt doftande, gula och vita tempelblommor, desamma som gudabilderna bekransas med. Först doppas de helt ned i den heliga flodens vatten, som nedanför Jalsain Ghat är en enda tjock sörja av tempelblommor, aska, ofullständigt brända lik och mycket dylikt, varefter de läggas på stranden med fötterna kvar i vattnet.

Engelsmännen påstå — men det har aldrig jag sett — att somliga av liken inte äro riktigt döda än, när de föras hit och doppas i Ganges. Utan när de anhöriga tycka det blir besvärligt att vårda någon gammal eller sjuk, så bära de ned honom till floden, för att han skall bli så mycket saligare, ju mer han får av dess vatten både före och efter döden. Där doppas han länge och helt ner i floden, varefter han liksom de redan döda läggs i den stekheta solen med fötterna nere i vattnet, under

det de anhöriga sätta sig under ett skuggande halmtak i närheten och sjunga dödssånger, medan de vänta på att livet skall fly.

Men i vanliga fall få de döda ligga vid vattnet bara så lång tid, som de anhöriga behöva för att gå och köpa veden till bålet. Det kan vara länge, ty där måste resoneras och prutas. Om vedhandlarna anse att familjen är rik, ta de 50 rupies för den lilla vedhögen. När en fattig man kommer och säger att han endast förtjänar 5 rupies i månaden, låta de pruta ner veden till 15 rupies för hans döda hustru eller barn. När de inte kunna komma överens om priset, så bärs liket bort igen och kastas från någon annan ghat obrändt i Ganges. Ju rikare en person varit, desto mer ved får han till sitt bål. När detta är uppbyggdt, lösgöres den döda kroppen från sin bambubår och lägges på detsamma med ytterligare ett lager ved över sig. En man går med en brinnande fackla tre varv kring bålet, varje gång antändande likets hår, innan han tänder bålet. Det torra trät sprakar genast upp i lågor, och efter någon timme är det i det närmaste nerbrändt. Då går den avlidnes son — eller om det är en kvinna hennes man eller om det är ett barn dess far — fram med en bambustör och knackar därmed sönder kraniet. För en oinvigd åskådare ter sig detta uteslutande brutalt; men det är tvärtom en viktig akt och en helig pliktuppfyllelse: det är den i huvudet instängda själen som skall släppas ut. Våra materialistiska ögon se ingen befriad ande sväva mot skyn på vita vingar; vi se bara halvtorkad hjärnsubstans, som småningom förkolnar. För att bli salig bör varje man få sin huvudskål sönderknackad av sin son. Därför är det så oerhördt viktigt att ha en son, och den som är olycklig nog att inte få en egen adopterar en för detta ändamål.

De fattiga visas föga aktning efter döden. De komma dit fastbundna utmed en enda bambustång, som två män bära över axlarna. En gång såg jag t. o. m. en man komma med en bambustör över axeln, vid vilken ett naket lik var fastbundet vid fötterna, hängande med huvudet nedåt som en skjuten hare. Man brydde sig inte om att doppa honom i floden, utan han

begöts bara med litet heligt vatten, som hämtades upp i en kruka. Så lägges den fattige framstupa på den alltför korta vedtraven, benen vikas upp med fötterna på ryggen, och ett par tunga vedträn läggas ovanpå för att hålla kvar ställningen. När dessa brunnit upp, sträcker den döde ut en arm och efter en stund de tre andra extremiteterna utanför bålet. En likbrännare viker in dem igen i lågorna med sin bambu, och därvid faller den ännu helskinnade handen av. När fattigbålet brunnit helt ner, äro armar och ben borta, men bålen är ännu en mjuk, svartnad massa, och huvudet hänger samman därmed. Bränderna släckas av med Gangesvatten, varvid tänderna och ett par revben lysa fram vita, och fragmentet rullas ner i vattenbrynet, dit några hundar följa efter och kasta sig över det. Andra hundar, som inte lyckas få något med, vända sig mot ett lik, som ligger på ett ännu ej antändt bål och rycka otåligt i svepningen, men bli bortjagade. Vid ett grannbål, där fötterna stuckit ut, ha dessa fallit oskadade av med ett par förkolnade skaft, och hundarna springa nu sin väg med var sin fot i munnen.

Enligt regeln skola alla brännas, utom heliga män och präster samt barn under två år, vilka skola kastas hela i Ganges. Dock fuskas mycket mot denna regel, ty jag såg många lik, som inte hörde till dessa kategorier, segla förbi utmed min båts sidor och flyta omkring som farkost för hackande kråkor och gamar, vilka med sina utspända vingar bildade svarta segel. Vad fåglarna lämna, göra de stora feta Gangeskrokodilerna slut på längre bort utom staden; och på den långgrunda flacka sandstranden midt emot springa alltid hundar och snoka efter vad som driver i land där.

En gång såg jag ett kadaver, till formen en ballong och till färgen grönt, vilket fastnat i ett gammalt sjunket båtvrak alldeles intill där en stentrappa gick ner i floden. På denna — knappa två meter från liket — trängdes människorna med sina andaktsövningar och bad, och gång på gång fyllde de sina blänkande mässingslothor med det heliga vattnet och drucko ur dem.

Gangesflodens helighet lär bestå — från profan och materialistisk synpunkt — i att den innehåller salter och dylika ämnen,

Vid vattenbrynet nedanför Jalsain Ghat.

som hindra förgiftning och infektion. Annars skulle väl också hela staden dö ut av pest.

Från min båt såg jag vid en annan ghat ett långt brokigt tåg komma ner för den breda trappan. Först sjungande präster, klädda i röda och vita, gula och gröna draperier; så en bår, på vilken låg en man, så när som på huvudet svept i eldrödt siden med guld; och så en rad rödklädda kvinnor högljudt sjungande, skrikande, gråtande och klagande. Båren ställdes i solen på det nedersta trappsteget vid vattenbrynet. Prästerna gingo och satte sig i skuggan av ett parasoll — d. v. s. en bambustör, uppbärande ett rundt, flätadt halmtak — på ett av de utskjutande fyrkantiga stenblocken, fortsättande sin sång. Och kvinnorna satte sig i flock på ett annat, fortsättande sin veklagan. Det var en döende, en rik man, som hade råd att bestå sig med både präster och gråterskor och med att dö intill Ganges för att bli salig. Emellanåt steg någon ned från endera stenblocket och gick fram och vände på gubbens huvud och såg efter vad det led och hällde heligt Gangesvatten på honom.

Den ena efter den andra av turistbåtar med européer roddes intill ghaten, där scenen med den döende knäpptes av. Och varje gång passade någon präst på att, avbrytande sin sång, sträcka ut handen och begära bakschisch för motivet.

När en fakir eller yoghi, som ej är helig nog att komma obränd i Ganges, dör, så brännes han sittande upprätt på bålet med korslagda ben, i meditationsställning. I denna ställning bäres han även till Jalsain Ghat på en bår; och bärarna ha ett rysligt bestyr med att få den döde mannen att behålla ställningen och ej falla framstupa.

Bland de anhöriga, som följa de avlidna till bålet och se på förintelsen i alla dess stadier, ser man sällan minsta tecken till sorg eller sinnesrörelse. Hinduerna tyckas alldeles sakna västerlänningarnas fasa för döden, åtminstone så länge inte kristna missionärer varit och satt skräck och fruktan i dem. Är det inte också en produkt av uppfostran och civilisation, denna européernas tillkrånglade uppfattning och onaturliga fasa för en så naturlig sak som döden, den mest normala bland naturprocesser?

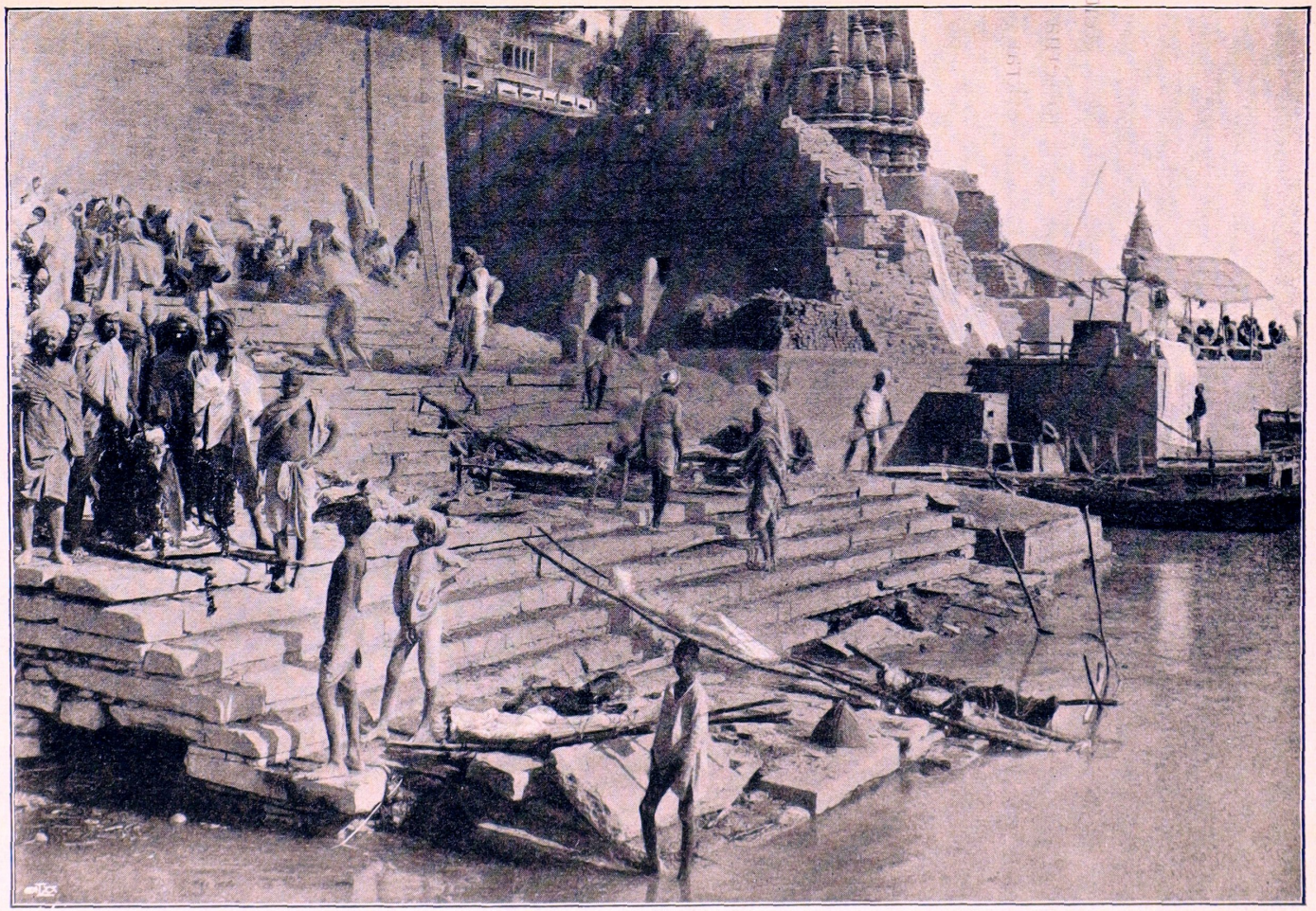

Jalsain Ghat.
Till vänster det sittande liket av en fakir.

Dag ut och dag in har jag betraktat de anhörigas grupper, där de sitta på omgivande trappor och stenblock och titta på upplösningen i flammorna, pratande, skrattande och tuggande bethelblad med den absoluta likgiltighet och frånvaro av all nervositet, som ännu mer än hudfärgen skiljer orientalen från västerlänningen. Bara en och annan ung mor, som följt sitt barn till bålet, sitter tyst med ansiktet gömdt mellan knäna eller stelt stirrande in i lågorna; och medan barnet ligger med fötterna i floden, sitter modern, hest sjungande, och virar blomsterkransar om dess hals och bröst.

En gång såg jag en äldre man följas till bålet av många söner och döttrar, sonhustrur och mågar. Efter en stund stego de ner från sina platser, där de suttit uppkrupna med korslagda ben, och vinkade åt varandra att komma fram till bålet. Jag trodde det var fråga om några ceremonier eller ärebetygelser för den döde. Men det var blott så, att hans öppna mun fyllts av en klarröd vätska, som kokade och ibland kokade över, och alla de anhöriga samlades kring hans huvud, så nära de kunde komma för hettan, och betraktade med intresse fenomenet.

Bara två gånger har jag sett yttringar av obehärskad sorg. Den ena var hos en ung, vacker kvinna, som, sjungande sorgesånger, följt liket av en gammal kvinna, antagligen hennes mor. När detta doppats i floden, så att det våta, genomskinliga skynket smög efter formerna och lät ansiktsdragen synas igenom, kastade sig den unga kvinnan gråtande över hennes ansikte och slet av skynket, och sången blev till förtvivlade skrik. Då kommo de andra anhöriga till och förde med våld bort henne därifrån.

Den andra var, då en död fyra års gosse följts dit av sin far samt några kvinnor, alla pratande och skrattande. De tillhörde en mycket låg kast. Fadern kunde inte vara mer än 18 à 19 år och såg själv ut som ett barn. När han såg mig, som stigit i land på Jalsain Ghat och strövade omkring där till fots, förde han mig leende till bambubåren, tog bort skynket och visade barnet samt lät mig med gester förstå att det var hans. Det var visst hans mening att få bakschisch för förevisandet. Men

när sedan barnet skulle läggas på bålet, så vägrade den unge fadern att hjälpa likbrännaren därmed och såg rädd och förskräckt ut. Först när den senare, otåligt, grälade, hjälpte han honom motvilligt att bära dit barnet och lägga det på veden. Det var ett kort fattigbål, så att benen skulle vikas dubbla, och de hade stelnat, så att de måste brytas vid knäna. Då släppte den nyss så oberörde fadern sitt tag, vände sig bort och jämrade sig och ville ej vara med om att tända. Men det var en fars plikt: likbrännaren tog honom om livet och släpade honom de tre varven rundt bålet med facklan antändande gossens långa svarta hår. Då brast fadern i högljudd gråt, slet sig lös och kastade sig på marken med ansiktet mot ett stenblock, och andra människor kommo till och ledde bort honom.

Men låt oss vända blicken från scenen till publiken — den vita publiken i sina båtar — Europas eleganta nöjesresande eller studerande Indienresande, som intresserade följa med alla detaljer, beväpnade med kodaks och teaterkikare och — de som gå i land åt det hållet, dit röken från bålen ligger — med luktsaltburkar.

Det är midt under Indiens korta främlingssäsong — den torra och svalaste årstiden — och från båtarna hör man alla europeiska språk talas. Bland dessa unisont vitklädda figurer med den traditionella tropikhatten ytterligare försedd med nedhängande blå eller grön slöja till skydd mot tropiska ljusstrålar, ser man Parisersocietet och tyska forskare och amerikanska millionärer och nyfikna av alla slag och typer. Även de tyckas här ha emanciperat sig från västerlänningarnas inrotade fasa inför dödens mysterier och vämjelse inför den fysiska upplösningen, ty deras kodaks riktas mot de makabraste detaljer, och även de utsvultna hundarnas brist på diskretion och bordsskick tjänar dem till intressanta motiv. — Jag undrar dock, om inte en del sedan bli vegetarianer för några dagar efter en morgon tillbragt vid Jalsain Ghat?

Samma människor skulle i sina hemland bli upprörda om de, roende på en flod, skulle möta kringflytande lik i alla stadier av kemisk sönderdelning. Och möta de i sin egen stad ett be-

gravningståg, så göra de vördnadsfullt korstecknet eller ta av sig hatten.

Men här är det annorlunda: roddfärden i den tidiga morgonen utmed Benares' Ghats är ett stort, fantastiskt sagospel, vars like man aldrig sett annorstädes, och Jalsain Ghat hör till de oumbärligaste scenerna däri.

Det är som när våra vänner och bekanta, vilka aldrig skulle komma på idén att ta sina små barn med att åse t. ex. en avrättning i verkligheten, dock ge dem sagoböcker med hemska illustrationer av hur riddare hugga huvudet av troll och jättar och mera dylikt. Det ena är för dem det verkliga livet och det andra är sagor, och i de senare har det skräckfulla intet frånstötande.

Det svaret fick jag nyligen, när jag till ett par föräldrar undrade över, att de fyllde sina barns fantasi med makabra och blodiga bilder ur sådana sagoböcker. Och samma regel gäller för folk när det är fråga om raser och förhållanden, som inte ha något sammanhang med deras eget. Det blir som sagor och teater.

Men här finnas nog också åskådare med olika slag av intresse. I den ensamme, medelålders världsmanstypen, som dag efter dag outtröttligt fördjupar sig i samma skådespel vid Jalsain Ghat, tror jag mig känna igen den trötte och livslede eller av tillvarons banaliteter plågade, för vilken tanken på döden blivit den enda trösten eller den enda återstående njutningen i livet. Man ser hur han med tillfredsställelse och välbehag identifierar sig själv med den som läggs på bålet och så följer med sin egen förvandling från de mänskliga former, som hört livet till, till den askhög, som strös i Ganges. Och varje nytt bål som brunnit ner och varje askhög som skingras är som refrängen i en kär melodi som tas om.

Och min båt glider vidare förbi den europeiska eller amerikanska neurastenikern, herre eller dam, vars överkänsliga fysik eller överansträngda tankeapparat är honom eller henne en källa till ständig tortyr, och som med en suck av lättnad och en rysning av välbehag identifierar sig med den halvförkolnade, oigenkänliga figur, vars kranium just slås in med en bambu; och med

skadeglädje ser han hur den hjärna, som förorsakat honom så mycket besvär och lidande och aldrig lämnat honom ett ögonblicks ro, förtärs och försvinner. Och det är kanske med raseri eller med oöverkomlig vämjelse han vaknar ur drömmen och återfinner sin egen ännu alltjämt fungerande hjärna, då båten avlägsnar sig igen från Jalsain Ghat och lägger till vid Dasaswamed Ghat, där hotellvagnarna vänta ovanför de långa, breda trapporna för att föra sina respektive resande tillbaka till Cantonement.

Benares' Ghats äro ett stiliseradt triptykon, som i våldsammaste färger framställer tillkomsten, livet och döden.

Det förstnämnda representeras av de otaliga Shivatemplen ovanför och mellan alla ghats. Shiva är samtidigt produktionens och förstörelsens gud. — Egendomligt är att hinduerna, fastän de bestå sig med bortåt hundra gudar, inte ha två skilda gudar för så olika funktioner. — I sin förstnämnda egenskap har Shiva sina tempel så fulla med enligt västerländska begrepp obscena bilder, reliefer och symboler, för att inte tala om de religiösa ceremonierna, att engelsmännen nu förbjudit förevisandet av somliga av dem. På förekommen anledning — ty engelsmännen lägga sig inte ofta i hinduernas privata angelägenheter, när de inte ha direkt nytta därav, och när det inte gäller viktigare saker, som t. ex. människooffer och änkebränning. Den förekomna anledningen var att en bröllopsresande europé, som nyligen med sin fru blev förd till ett dylikt Shivatempel av en hinduisk guide, blev så ursinnig på denne, att han slog honom till marken. Föraren, som inte förstod européens synpunkt, åtalade honom för misshandel, och det blev en historia som bl. a. slutade med förevisningsförbud för den sortens Shivatempel. Vilket förbud dock endast haft till följd, att Shivaprästerna utnyttja detsamma genom att sen dess begära dubbelt med bakschisch för förevisandet.

Hinduerna själva se ingenting obscent i livets tillkomst och sina Shivaframställningars tydlighet, lika litet som de se något fasansfullt i livets upphörande och i upplösningen. Européernas tillkrånglade uppfattning av bäggedera är dem lika främmande, så länge ej européerna lyckats påvisa det för dem.

Och den andra tavlan, livet, är det brokiga, brusande, myllrande vimlet av hundratusen levande människor, som strax efter solens uppgång trängas på och nedanför ghaterna, badande i floden och i det bländande solljuset och uppvisande den mest fulländade och växlande mänskliga skönhet, och av deras plastiska övningar och soldyrkan och allt som hör därtill.

Och den tredje tavlan, döden, är Jalsain Ghat, där den materiella förstörelsen och förintelsen framställes med sådan hänsynslös tydlighet, att inga detaljer bli kvar att gissa. När man landar här, så avskedar man alla andra gudar och dyrkar bara Shiva såsom förstörelsens och förintelsens gud, och i jämförelse med honom bli alla andra gudar obetydliga och banala.

* *
*

Det är fram på middagen, och de glödande solstrålarna komma rätt uppifrån; morgonbelysningen är borta från Ganges' vänstra strand; de flesta människorna äro också borta, och ghaternas stenarkitektur är öde. Tempel och trappor, trappor och tempel. Låt oss efter lunchen och siestan i hotellet återvända till morgonens skådeplats och ströva omkring till fots på scenen och bakom kulisserna och titta på det, som inte syns från floden. Då dyker det alltid upp någon engelsk Military Police i khaki-uniform med ett stort M. P. på ärmuppslaget, som envist följer med för att »beskydda», vilket är det roligaste de veta i Indien, i synnerhet de som ej ofta få tillfälle att se och tala vid någon vit människa. Då utnyttja de varje förevändning att få tala sitt hemlands språk med någon rasbesläktad, och de förstå inte alls vad man menar, när man först artigt och tacksamt och sedan allt tydligare gör klart för dem, att deras sällskap är överflödigt. Och de underhålla en med hårresande historier om allsköns farligheter bland hinduerna, detta det hyggligaste och minst aggressiva folk på vårt klot.

En dylik välmenande M. P. är mera besvärlig än nyttig; han föser överallt undan folket som hundar och stör hinduerna, när de äro som intressantast att studera. Men då går man bara först

till Jalsain Ghat och betraktar likbränningen från så nära håll som möjligt och just från det håll dit röken ligger, tills M. P. efter en kort stund mår illa och avlägsnar sig, då man passar på att försvinna bland askethålornas smågator därbortom, bland vars labyrinter ingen människa kan leta reda på en annan. Där bakom kulisserna upptäcker man en underbar värld för sig av idel helgonbostäder. Ovanför ghaterna och bakom de tempel och palats, som från floden bilda bakgrund till desamma, är en hel stad av bara hålor, bebodda av varelser som se ut som gnomer och elementalväsen. Hålorna bildas av ruindelar och snedsjunkna gamla byggnader och sådana vilkas yttervägger rasat. Själva terrängen samt trappor och stenblock bidra också till grottformationerna. Ibland kompletteras de dessutom av litet bambu- och halmarkitektur som flickas i, där det fattas någon väsentligare vägg- eller takdel. De nakna troll, som befolka dem, har man först svårt att ta för mänskliga väsen. Många äro helt gråa till färgen, oljade och ingnidna med aska. Denna fås — när det inte är likbränningaska från Jalsain Ghat — genom att samla spillningen efter de heliga kor, som promenera fritt omkring bland tempel och ghats, samt baka den i tunna kakor, som torkas i solen och sedan brännas till den heliggörande aska, som är deras cosmétique dermophile. En universitetsstuderad hindu, som jag träffade vid Annie Besant's College i Benares, där han var lärare, och vilken jag frågade efter den symboliska meningen med en del religiösa bruk, förklarade detta sålunda: Kospillning

Fakir med spiksandaler och insmord med aska.

är någonting orent; men när den torkats i solen och bränts i eld, är askan därav något fullkomligt rent. Likaså är det med de heliggjorda människorna, och därför gå de omkring som den ständiga synliga påminnelsen därom. — Dessutom ha de ansiktena målade med olika streck, punkter, tecken och figurer, alltefter deras helighetsrang och de gudar de dyrka, så att det är omöjligt att urskilja några mänskliga drag. Många ha hela kroppen målad på samma sätt. Skägg och hår äro även inpudrade med en myckenhet av aska, när de inte äro preparerade med någon beckliknande smörja, som låter dem hänga i långa, stela, tvinnade testar ända ner till knäna. Mycket vanligt är det med hår och skägg färgade eldröda, vilket också har någon religiös mening. På huvudet ha de ofta en hög koaffyr av virade rep, bildande fortsättningen på deras egna turbanvridna beckade hårtestar, och om halsen hänga radband av stora runda kärnor samt girlander av gula tempelblommor. Dessa blommor gå åt i massor. Friska säljas de i alla basarer i närheten, och vissna blommor i oändliga kvantiteter hjälpa till att göra flodvattnet tjockt och sörjigt.

Här träffar man alla slag av asketer och självplågare på väg att förvärva himmelriket: spikhelgon som på många år inte lämnat sin bår, där de ligga eller sitta på idel spikar med uppåtvända uddar, tills de genom naturens anpassningsdrift fått ogenomtränglig elefanthud. Andra vandra omkring på spiksandaler — d. v. s. med de nakna fötterna trampande direkt på de uppåtvända uddarna. Somliga sitta sedan veckor och månader i samma ställning, t. ex. med en uppåtsträckt arm, så att denna reducerats till en skelettarm med litet förtorkadt skinn på, och naglarna växt till långa, svängda klor. Andra äta ingenting alls på långa tider; och Prana-yama-konstnärerna hålla andan i timtal, varvid de svälja ner tungan i halsen och sitta med öppna, tomma gap och slutna ögon.

De flesta ta ingen som helst notis om den vita främlingen, som utan spår av diskretion går omkring och tittar på dem och knäpper av dem; men en del äro vänligt tillmötesgående och hålla enkom stilla eller inta avsiktligt karakteristiska ställningar,

Fakir.

när de se att man fotograferar dem. Och en och annan, som kanske varit en finare gentleman någon gång i tiden, kan engelska och inlåter sig på konversation och svarar tillmötesgående på de mest personliga frågor. Sadhus och gubbar av högre helighetsrang ta emot långa rader av pilgrimer, som hos dem få litet extrahelig aska att rita en krumelur i sina pannor med.

De vilkas hålor äro stora nog därtill ha en helig ko eller kalv som bebor den med dem, även den bekransad med gula blomstergirlander, samt dessutom några gudabilder, vilka ibland se precis ut som de själva: grå sten med eldröda tecken och krumelurer på och sittande med korslagda ben. Jag stod en lång stund och tittade på en sådan figur, som satt orörlig och symmetrisk längst inne i sin skuggiga håla, utan att kunna utröna, huruvida det var en Shiva av sten eller en levande fakir. Men slutligen sträckte figuren ut handen mot mig och sade »bakschisch!» — Och de äro väl värda sin bakschisch, ty det är tack vare att de lägre tiggarfakirernas bakschischdyrkan är lika stark som deras gudadyrkan, som man alltid är så välkommen bland dem och som de aldrig ta illa upp, när man på nära håll studerar deras levnadssätt och andaktsövningar. De riktiga yoghis och sadhus tigga dock aldrig och ta inte emot penninggåvor; de ha nått det stadium, då man inte har några materiella önskningar mer. De ha ju heller inte någon som helst användning för pengar: kläder begagna de inte, hålan de bebo kostar ingenting, och den ytterst ringa kvantitet mat de behöva, den tävla religiösa människor om att få komma med och lägga i deras skålar. Dessa män äro ofta helt gulmålade. Det finns en oändlig rangskala och otaliga skilda kaster bland denna gulmålade och gråmålade helgonvärld — från de lägst stående tiggarfakirerna, som se mera ut som djur än människor och vars religionsövningar inskränka sig till att uteslutande tigga och lata sig, till de sadhus och swamis och yoghis, vars religionsfilosofi går igen i en alltjämt växande engelsk litteratur i teosofisk och hinduistisk riktning. Bara braminprästernas kast, som ursprungligen var en, är nu delad i en massa olika kaster; och en människa tillhörande en av dem får inte komma emot någon tillhö-

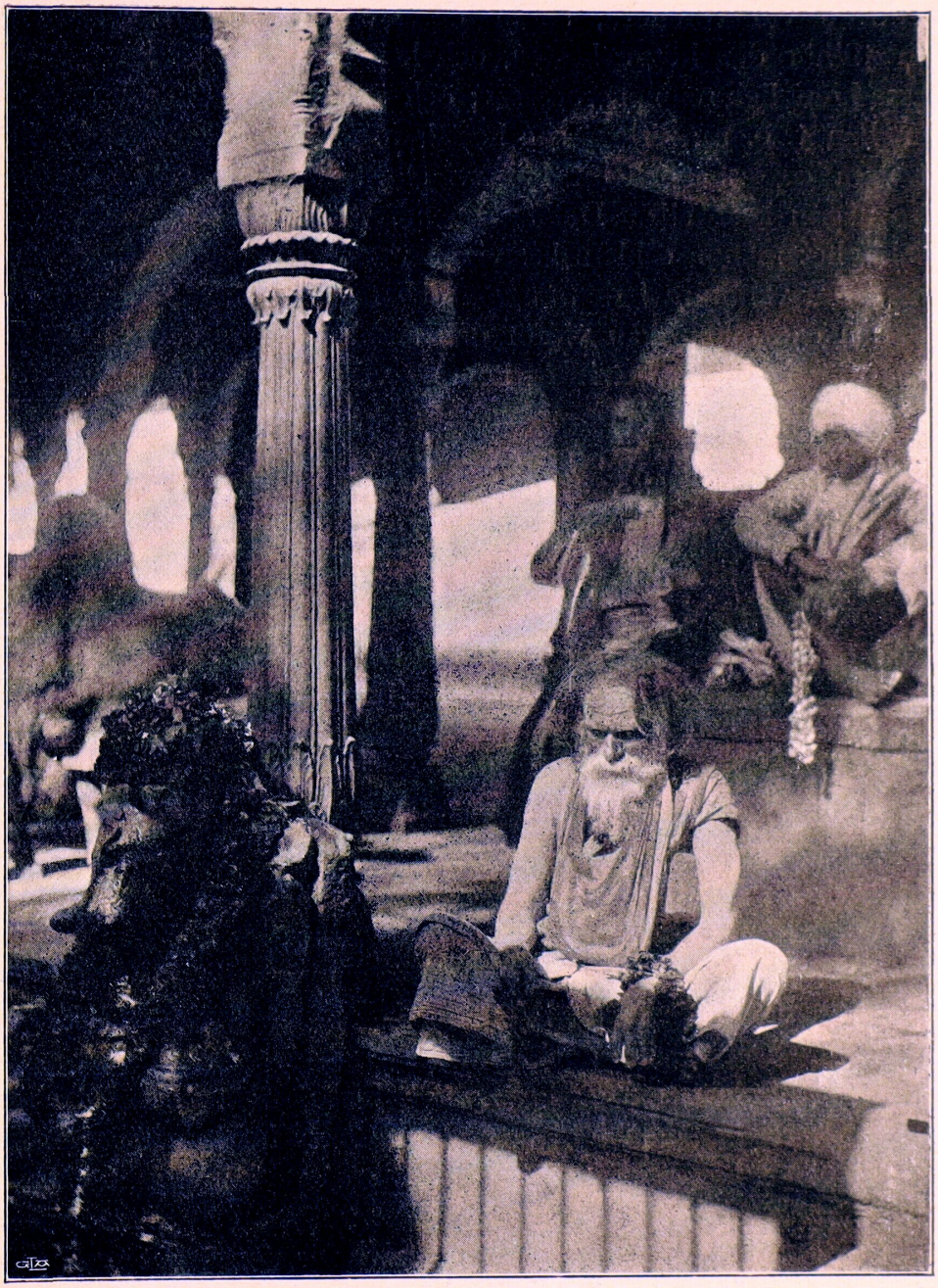

En Sadhu.
Till vänster bekransad Ganeschbild.

rande en annan. Skulle det av olyckshändelse ske — t. ex. i trängseln på en gata — att två människor av alltför skilda kaster snuddade vid varandra, så är detta en gräslig olycka för den som tillhör den högre kasten, och han måste då gå igenom en massa krångliga reningsprocesser; och är skillnaden alltför stor, så kan han t. o. m. förlora sitt kastskap. Allra orenast är förstås att vara out-cast, och dit höra vi alla främlingar, som inte tillhöra någon kast alls. Det är beundransvärdt att se, till vilken skicklighet många seklers kastväsen uppfostrat detta folk att cirkulera om varandra i de trängsta och mest befolkade gator, utan att den ena människan vidrör den andra. Deras andliga infektionsfruktan och renhetsidéer komma våra fysiska sådana väl till pass; och jag uppsände mången gång en tacksamhetens suck till bramanernas gudar, som införde ett så lämpligt och praktiskt system för säkerhet just bland det folk, som mer än alla andra är intressant att ströva omkring ibland och titta på.

Kunde man införa kastväsendet i Europas storstäder, så skulle det nog göra en del säkerhetspolis överflödig, särskildt vid folksamlingar.

Med vad vi förstå under renlighet har kastväsendet ingenting att skaffa, lika litet som med samhällsrang eller förmögenhetsförhållanden. En tiggarslusk kan tillhöra en hög kast lika väl som en fin och förmögen person en låg.

Ingenting hindrar att man talar vid varandra hur mycket som helst, och en hög kast ser inte ner på en lägre, den bara aktar sig för all slags fysisk beröring och kan inte äta kokad mat, lagad eller vidrörd av någon tillhörande en lägre kast. I fängelser svälta fångarna hellre ihjäl, om kocken är av lägre kast än de själva. Det gäller dock bara om kokad mat. Jag får således gärna bjuda t. ex. en braman på biscuits eller konfekt eller bananer, men han kan inte ta emot ris eller kokta grönsaker av mig, och han kan rakt inte ta mig i hand på europeiskt vis.

Jag försökte inhämta så mycket som möjligt av kastsystemets regler för att kunna respektera dem under umgänget med folket och återgälda den älskvärda hänsyn och den taktfulla undfallenhet, som hinduer i allmänhet bevisa européer. Men jag fann

En Pundit.

dess lagar och regler så invecklade och så fulla av förbluffande inkonsekvenser, att det var omöjligt att på kort tid bli klok därpå; inte ens engelsmän, som levat hela sitt liv i Indien, ha lyckats begripa sig på det.

För att förvärva himmelriket.

Men för att återkomma till grottmänniskorna i helgonstaden: det enda arbete jag någonsin såg dem utföra var att skura sina ständigt blanka mässingslothor, deras enda husgeråd förutom någon lerskål. Bland bildade moderna hinduer har en och annan röst höjts till protest mot denna talrika fakirvärld, för vilken arbete är okändt, och som lever som parasiter på den övriga befolkningens gåvor. Men nog kommer det väl att dröja, innan därav blir en rörelse motsvarande de latinska ländernas antiklerikala. Deras askgråa värld är ju också oförargligare och billigare i underhåll än Sydeuropas svarta värld.

Men låt oss ströva vidare i grottstaden. Ovanför Manikarnika Ghat, den heligaste av alla ghater, öppnar sig en avgrund i marken eller rättare stengolvet, och stentrappor leda ner i det mörka djupet. Det är den heliga Manikarnika-brunnen, eller rättare dammen. Här om någonsin behöver man den lilla gröna luktsaltburken, som resande engelskor bruka ha med i handväskan, ty i dammen nedkastas allsköns offergåvor, såsom tempelblommor, mjölk, frukt, sötsaker etc., och bli liggande kvar där.

Men vi stänga av luktsinnet och låta synsinnet fira orgier. Ty här går en jämn ström upp och ned, från det bländande solskenet till mörkret därnere i djupet, av smidiga, graciösa pilgrimer med små blänkande lothor i handen eller balanserande stora sådana på huvudet. Därnere lämna de kvar sina offergåvor och återkomma i stället med något av det heliga vattnet eller rättare sörjan, som de bära bort med sig. I närheten växa på något sätt direkt fram ur stenen underliga knotiga träd, vars stammar likna ringlande ormbon, och i dem äro invuxna altaren och eldröda gudabilder och emblemer i sten. De ha blivit ditsatta, när träden voro unga, och så vuxit fast och in i dem och upp i luften med dem.

Ett litet stycke därifrån ligger det Gyllene templet med Vishetens brunn, helgadt åt Shiva i hans egenskap av Bisheswar, d. ä. giftgud, emedan han slukade allt gift, som demoner hämtat ur Oceanen. Man kommer dit genom små trånga ringlande gator, där ingen vagn kan passera, och fulla av basarer, där det säljs gudabilder och friska tempelblommor, radband, färgpulver att måla sig med och alla slags heliga föremål. Det har väldiga gyllene torn samt fint arbetade mässingsportar och många gudabilder, inbyggda i väggarnas nischer. I och omkring Gyllene templet råder om förmiddagarna en lika stor trängsel av pilgrimer och andra gudfruktiga som vid ghaterna, och trängseln når sin höjdpunkt kring Vishetens brunn. I den är det lyckligtvis numera förbjudet att kasta ner offergåvor.

Vi gå vidare genom gator, som mera likna halvunderjordiska gångar, från tempel till tempel i ändlös mängd, tillägnade olika gudar, vars bilder sitta där och överträffa varandra i grotesk och fantastisk vidunderlighet. Baironat-templet har ett ovanligt vackert tamarind-träd invuxet i sig. Det är tillägnadt Kotwal, som anses rida omkring på en osynlig hund. Basarerna däromkring sälja sockerhundar, som den besökande skall offra åt Kotwalbilden (av sten, med ansikte av silver samt 4 händer), d. v. s. lägga i prästens framräckta kokosnötskal, medan han viftar med en påfågelsolfjäder över ens huvud till skydd mot onda andar.

Ett annat mycket besökt tempel är Durga-templet eller Aptemplet, som det vanligen kallas, emedan det bebos av några

hundra vilda apor, som installerat sig där och föra ett rysligt leverne och oväsen. I väldiga skaror klättra de upp och ner för tempelväggarnas reliefer och stengudar och räfflade, bildströdda kupoler; och på pelarnas kapitäler sitta de fastklängda och se ursinniga och förolämpade ut, som om det vore deras tempel som människorna ingenting ha att göra i.

Durga är Shivas hustru och par exellence förstörelsens blodiga gudinna.

Innan vi ta farväl av Native Town, så låt oss ännu en gång göra en roddfärd från stadens början till dess slut utmed Ganges. De fyrkantiga, skulpterade stenblocken, som mellan trapporna resa sig ur floden, äro, sedda från denna, ihåliga och innehålla celler i jämnhöjd med vattenytan, upptagna av större och mindre gudabilder i sten, gråa, brokiga, eldröda. Cellerna, till vilka man endast kan komma roende eller simmande, äro avsedda för döende, som vilja föras hit, och var och en i sin cell lämnas att självdö intill det heliga vattnet. Somliga av cellerna ha dock tagits i besittning av fakirer, som se mycket levande ut och sträcka händerna efter bakschisch, så snart man tittar på dem. Ovanpå stenblocken bo också asketer och fakirer på en bastmatta och under ett bambu- och halmparasoll.

Längre uppåt floden, strax innan staden tar slut, kommer man till soldyrkarnas stad. Den har den enklaste arkitekturen av alltsammans, ty den består bara av träspångar, som skjuta ut i vattnet, fastgjorda vid bambustänger som nedstuckits i flodbottnen. Soldyrkarna ha inga hålor — på sin höjd ett halmparasoll — utan bo på dessa spångar, där de sitta uppradade som gudabilder med korslagda ben; bland dem finner man kanske de vackraste exemplaren bland hela Benares' (och världens?) mänskliga provkarta. Spång vid spång under en lång sträcka, och på var och en soldyrkare vid soldyrkare av alla åldrar, nakna, orörliga som statyer, när de inte gå ut i vattnet eller hålla på med sina akrobatiska andaktsövningar. Somliga stå orörliga på ett ben med armarna sträckta mot solen och ögonen seende rakt in i den. Andra stå på armarna eller ligga framstupa vända mot solen och höja och sänka sig på armarna, varvid de rulla ihop sig så

att huvudet alldeles försvinner under och bakom dem — jämte en mängd andra anatomiska paradoxer, som man knappast sätter tro till ens när man ser dem, ty de äro inte alls lika européernas akrobat- och cirkuskonster utan något alldeles olika och för sig.

En del har ställt sig ute i vattnet och tillbringar dagen med att ta upp vatten med händerna och slunga det mot solguden som ett offer till denne.

Så mycket bortslösad arbetskraft, säger européen.

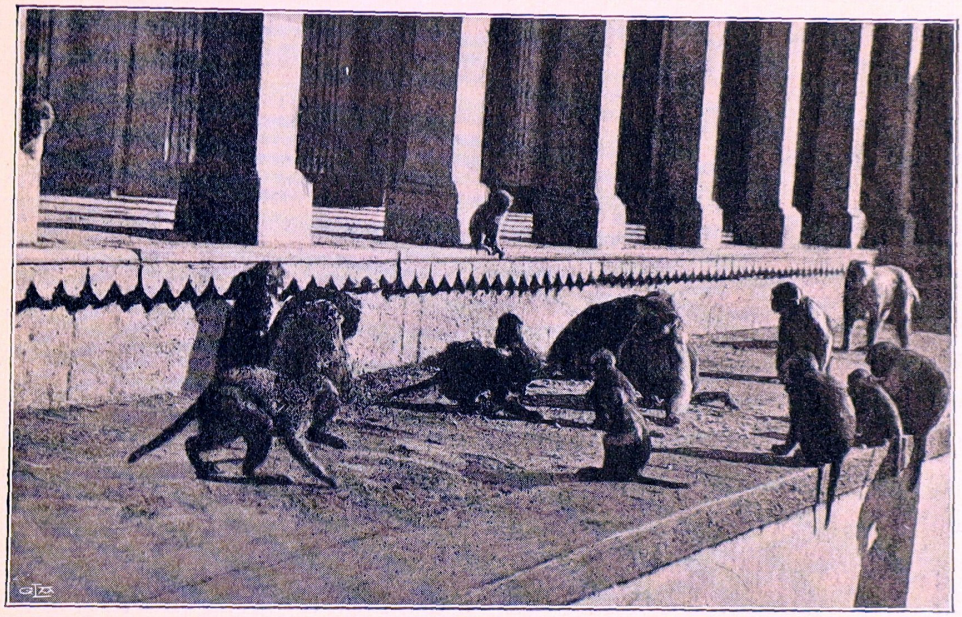

Durgatemplet eller Aptemplet, Benares.

Jag skulle längesedan ha lämnat Benares och fortsatt åt annat håll, men för varje dag som kommer, måste jag ännu en gågn tillbringa en morgon på floden och en eftermiddag med strövtåg hos de gråa trollen i deras hålor, och jag kan ej slita mig från den fascinerande staden med de vackra och underliga människorna.

Dock allting tar ett slut någon gång, och en natt befann jag mig på väg till Calcutta, delande järnvägskupé med en typisk europeisk missionärska. Så snart man stiger på ett tåg i Indien, så får man tillfälle att öka sina insikter i missionärspsykologi. Denna dams strävan i livet var att förmå hinduerna att låta dö-

pa sig och ta på sig europeiska kläder. Därför att de vita människorna långt borta i Europa genom uppfostran och vana associera omoraliska föreställningar med nakenhet, därför skola hinduerna, för vilka denna idéassociation inte alls existerar, få sin skönhet och sin hälsa förstörda av kläder. För hinduerna går i stället idéassociationen i motsatt riktning, ty det är just offentliga danserskor och dylika, som sätta på sig en myckenhet med kläder som helt och hållet skyla dem; och erfarenheten har visat att kläder ha ett demoraliserande inflytande på folket. Men vad bry sig missionärerna om sådana fakta. Deras egna hemlandstraditioner äro heliga, och ve den som ej visar dessa tillbörlig aktning; men själva resa de över halva vårt klot för att angripa andras traditioner och blanda bort begreppen för dem.

En döpt hindu är out-cast, föraktad och utstött från alla; och hur många äro väl de starka själar — sak samma om inkarnerade i svart eller i vitt —, som kunna utstå hela sin världs förakt och fientlighet utan att demoraliseras därav? De bli förresten ofta dödade av sina anhöriga, som ej vilja ha skammen av en kristen släkting över sig. Döpta infödingar äro faktiskt det sämsta slödder som Indien har; inte ens kristna och vita familjer vilja ha sådana i sin tjänst, och engelsmännen äro i allmänhet av praktiska erfarenhetsskäl emot missionsverksamheten.

Allt detta medgav villigt min reskamrat, och dock var det hennes mål i livet att få hinduer att låta döpa sig för att — genom demoralisation? — frälsa deras själar.

Hon talade upprörd om de rysligheter hon sett i Benares. T. ex. en gammal sadhu, som döende lät ro sig ut på floden av sina lärjungar och där lät dem binda stenar kring hans hals och sänka honom, ännu levande, i Ganges, för att han skulle dö på ett för en sadhu värdigt sätt. Och hon beklagade sig över vilket hopplöst svårt arbete missionärer ha i Indien. Under hela den tid hon varit verksam där hade hon ej lyckats omvända mer än en enda, en 11-årig flicka; men denna tordes ej låta döpa sig, ty hon visste säkert, att hennes far då skulle döda henne; och hon ville vänta tills hon om något år skulle bli gift, då hon hoppades att hennes man skulle vara tolerantare och låta henne leva.

»Men jag hoppas ändå kunna inge henne mod att nu låta döpa sig», sade missionärskan.

»Och ha hennes liv på ert samvete? Känns det trevligt?»

»Hennes jordiska liv betyder ingenting; jag har då fått vara ett redskap att rädda hennes själ.»

»Varför klandrar ni då sadhuns lärjungar, som resonerade precis på samma sätt? Och om en hindus närmaste stoppa hans näsa och mun fulla med Gangessörja och så dränka honom för att rädda hans själ, varför är det sämre än när ni lagar så, att hinduflickan blir döpt och får klänning och strumpor och kängor, vilka sistnämnda dock inte skola hinna fördärva hennes vackra fötter, ty de skola snart bli till aska på Jalsain Ghat, sedan hennes far dödat henne. Skillnaden är bara att sadhugubben strax skulle dö i alla fall, men det 11-åriga hindubarnet är långt ifrån färdigt med livet, som hon inte börjat än.»

Missionärskan sökte övertyga mig, att där fanns ingen som helst analogi. Ty hinduernas helvete, som de skola räddas från med Gangesvatten, är bara imaginärt, varemot hennes kristna helvete är det enda riktiga.

Varför kunna inte hinduerna få ha sina angelägenheter i fred, liksom de låta européerna ha sina? Varför vilja de vita just trängas med infödingarna i samma helvete, när de eljes äro så angelägna att ha alla lokaliteter åtskils? De ha skilda hotell och järnvägskupéer, skilda väntsalar och restauranger — överallt sitter en skylt, där det står antingen »For europeans» eller »For natives», t. o. m. på de offentliga parkernas bänkar. När det är så noga med att skilja på dem i denna världen, varför kunna de inte då i den nästa få ha var sina helveten för sig och sina gamla beprövade räddningsmetoder från dem? Vem kan bedöma, om våra verkligen äro effektivare? Jag har alltid tyckt mig märka, att vi allesammans gå och släpa på våra privata helveten »for europeans», fastän vi äro döpta och klädda. Inte skapa skodon och kjolar om världen till något paradis, inte ens om de köpas i »au Paradis des dames».

Må det dröja länge, länge, innan missionärerna hinna förvandla Benares till ett stycke Europa.

Från Calcutta tillbaka.

Calcutta, där jag tillbragte en vecka sedan jag lämnat Benares, var i jämförelse med det senare färglöst och ointressant. Det har stora europeiska stadsdelar med asfalterade gator, som smälta i solvärmen, så att man överallt sjunker ner med halva foten däri. Det har sin China-town av kineser och sin native-town med infödingar, som voro de minst sympatiska jag träffat på i hela Indien, samt sina parker med utomordentligt vackra banyanträd. I Calcuttas botaniska trädgård, en timmes ångbåtsfärd utanför staden neråt Huglifloden, finns världens största banyanträd, som är en hel skogsdunge för sig och har 542 luftrötter, som planterat sig i marken och blivit till väldiga stammar. Under detta enda träd kunna flera turistsällskap slå sig ner här och där och vara utom syn- och hörhåll för varandra.

På hotellet, där jag bodde, fann jag en gång vid hemkomsten låsen på min resväska bortbrutna och alla mina ögonglas — 6 par — uttagna ur sina fodral, och alla guldbågarna bortbrutna, så att bara de trasiga glasen lågo kvar. Med den orimliga massa infödingstjänare, som ständigt röra sig i rummen på indiska hotell, kan naturligtvis ingen göras ansvarig för sådant.

För att hinna med nästa Lloydbåt, som återvände till Europa från Colombo, reste jag i ett streck den fyra dygn långa färden mellan Calcutta och Tuticorin. En anglo-indisk familj av tre damer, som installerat sig i samma kupé, reste på indiskt vis: de togo sina stora koffertar med in i kupén, vilken de möblerade som en privatbostad åt sig för de fyra dygnen, bredde ljusa draperier och berg av kuddar på skinnsofforna — av vilka varje resande har rätt till en hel för sig —, ställde upp ett hop-

fällbart tebord midt på golvet med alla attiraljer till samt hängde om inte precis tavlor på väggarna så åtminstone en pickande väggklocka. Jag möblerade bara min vägg med en Celsiustermometer för att se hur värmen steg allteftersom man kom söderut, till dess den var nära 40 grader. Vi nalkades ju också den för Indien heta årstiden, och järnvägsdammet var obeskrivligt. Mina reskamrater tillbragte tiden med att plocka upp lätta vita klänningar ur en koffert för att ett par timmar därefter lägga ner dem svarta i en annan koffert.

Del av ett banyanträd.

Jag avundades de resande infödingarna, som sutto tätt packade i tredje-klass-vagnarna. De slippa kläder, och varje gång tåget håller ett par minuter vid en station, springa dessa mörkbruna sol- och luftvarelser av och ta dusch den ena efter den andra under kranarna till perrongens vattenledningsbrunnar samt återvända rena och avdammade för att våta fortsätta resan till nästa dusch-

lägenhet. Vad de måste skratta åt européerna, som göra livet så tillkrångladt för sig.

Vid somliga stationer kommer en kuli inspringande och dansar omkring i kupén, viftande och gestikulerande med en sopborste, så att det svarta dammet skall virvla omkring och byta plats. Det som förut låg på golvet ligger sedan flera centimeter tjockt på soffor och bagage, och tvärtom; och kulin håller händerna i en gotisk spetsbåge framför pannan och säger »Salaam!», får sin slant och springer till nästa kupé »for europeans».

På tåget cirkulerar en engelsktalande inföding, europeiskt klädd i vit linnekostym, och han tillhandahåller förfriskningar.

»Kan jag få ett glas soda-lemonad med is?»

»Certainly, Madam!»

»Har ni is då? Utan is vill jag inte ha någon.»

»Yes. Very well, Lady.»

Han kommer med en uppslagen sodalemonad, som inte är ljum, utan het.

»Nå, än isen då?»

»Det ha vi ingen.»

»Men ni sade ju . . . . ?»

»Det sade jag bara, för att annars skulle inte Madam velat beställa någon sodalemonad.»

När man så kommer till Ceylon efter att ha vant ögat vid Indiens torra gulbrända länder och vid det på många orter till kroppslöshet utmagrade folket, ter sig det förstnämnda som ett enda drivhus och folket strålande av välmåga.

Vid framkomsten till Colombo fann jag att resebyrån i Calcutta narrat mig på ett dygn, och min Lloydbåt hade just avgått, så att jag fick vänta 14 dagar på den nästa. Detta var en Australienbåt, i st. f. att den förra — liksom den jag for ut med — var en Japanbåt. Och skillnaden var stor, fastän samma biljett berättigar till vilkendera som helst av dem. Lika utmärkta i alla avseenden som Japanbåtarna äro — för hyttkomfort, snygghet, ordning, förplägning och godt sällskap — lika otrevliga i alla avseenden äro Australienbåtarna, och denna var

rent fasaväckande. Dessutom var den överfylld, då folk rusade till Europa för kröningen i England. Första klass hade utvidgats, så att den tog upp både första och andra klass, och innerhytterna hade intet ventilationssystem, då däremot »Prinz Eitel Friedrich» hade elektriska apparater, som man satte i gång och som direkt förde in frisk luft uppifrån genom stora lufttrummor. Andra klass hade placerats på tredje klass, och tredje klass hade körts undan till något som bättre skulle ha passat för boskapstransport.

Med undantag av 2 eller 3 lyxhytter, inredda som hotellrum och alltid beställda många månader eller kanske ett år i förväg, funnos inga ensamhytter. Det är oförklarligt hur över hela världen, även på de bäst utrustade båtar, sådana aldrig finnas i tillräckligt antal och ofta inte förekomma alls. Oförklarligt hur den resande mänskligheten — även den i alla andra avseenden mest fordrande — ännu alltjämt finner sig i det barbariska systemet att bli hopföst med någon medmänniska inom trängsta möjliga område och utan utväg att undgå detta öde. Är det inte snart på tiden att passagerarbåtar, som ju numera ha all upptänklig annan komfort, konstrueras med hänsyn till dem, som i sitt privata liv ha vanor som civiliserade människor och inte som boskap? För att inte sätta kärleken till nästan på alltför hårda prov. Och kunde man inte hellre t. ex. utesluta fyra av middagens åtta rätter eller ha färre och mindre salonger, men låta var och en, som så önskar, få bo i fred för sig?

När så termometern närmar sig till bortåt 40 grader Celsius, så tyckas inga människor trivas i sina hytter om natten. På tyskt område älskas ju som bekant föreskrifter och förbud mer än annorstädes, och här var det »nicht gestattet» för passagerarna att tillbringa natten på däcken samt »strengstens untersagt» att flytta sina sängkläder från hytterna. Der Decksteward, som var skyldig att övervaka denna ordnings iakttagande, fann dock, alltefter som värmen steg, att han hade mera kontant intresse av att inte märka överträdelserna.

I början smugglade man om kvällarna upp sina kuddar och sängkläder med bistånd av hjälpsamma gentlemen; men som

var och en gjorde detsamma, skedde det allt mera öppet, och när man kom in i det instängda Röda havet, tog man slutligen cabin-stewardarna till hjälp med transporten, som om det hört till ordningen ombord.

Jag vet inte om någon enda passagerare sov i hytt, men säkert är att däcken företedde en brokig utställning av olika kimonos och pyjamas i däckstolar och hängmattor, tills man vid 5-tiden på morgnarna väcktes av att matroserna spolade däcket.

En person ombord dog — av värmen, sades det — och begravdes i havet. När han sänktes över bord, stoppades båten en stund, kaptenen höll ett tal, och musiken spelade.

Dagligen tänkte jag med avund på Indiens yoghis och eremiter, som långt skilda från mänskligheten leva i sina bergshålor eller under sitt eget halmparasoll vid en flodstrand och aldrig ha någon kontakt med sina medmänniskor. Och jag tänkte på det myllrande täta folkvimlet i indiska städer, där den ena människan alltid glider tätt förbi den andra, utan att de dock någonsin komma i beröring med varandra. Här var man så midt uppe i den vita rasen som möjligt, och jämförelsen utföll inte till dennas fördel.

Det var med en suck av lättnad jag efter två veckor landsteg i Neapel och åter kunde få ett ordentligt rum och frisk mat. Men denna stad, som alltid förr tyckts mig så solig och färgglad, föreföll efter Orienten svart och grå och dess människor tunga och tröga i jämförelse med hinduerna.

Jag kom till Rom — detta Europas Benares, dit de vita människorna vallfärda för sina religiösa fester — just lagom för att finna dem församlade där till sitt sedvanliga påskfirande, då den eleganta världen från Europas alla länder håller salong i San Pietros och San Giovanni in Lateranos eleganta lokaler. Ett typiskt stycke västerland för kontrastverkan.

BIBL. LINCO. PENSIS. 1968/1524

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG:

VÄRLDENS UNDERVERK.

Det underbaraste af natur och människohand.

Ett storslaget illustrationsverk, nu under utgifning i 24 häften à 1 kr.

Omkring 1000 illustrationer.

Lättläst, sakrik text.

FRÅN URSKOGAR TILL STORSTÄDER

Norstedts reseskildringars första del, innehåller:

ERLAND NORDENSKIÖLD: Urskogsvandringar i Bolivia.
MARIKA STJERNSTEDT: Från ett polskt hem på landet.
C. A. C. LEWENHAUPT: I Andalusien.
ELSBETH FUNCH: På kryss i Medelhafvet.
LUDVIG NORDSTRÖM: En vårdag i Paris.

Pris 2 kr. 25 öre.

FRÅN FYRA VÄRLDSDELAR

Norstedts reseskildringars andra del innehåller:

SAM ARSENIUS: Bilder från London.
EIRA HELLBERG: I det arabiska sultanatet.
ALEXIS KUYLENSTIERNA: Lif och resor i Kina.
BIRGER MÖRNER: Bland landsmän och konungar i Söderhafvet.
HELMER WANBERG: Krim.

Pris 2 kr. 75 öre.

P. A. NORSTEDT & SÖNERS
FÖRLAG:

NYA
RESESKILDRINGAR:

BLAND MORER OCH ANDALUSIER

Af C. A. C. LEWENHAUPT.

Pris 5: 25, inb. 6: 75.

STUDIEFÄRDER I MEDELHAFSLÄNDER

Af ELLEN JOLIN.

Pris 7: 50, inb. 9: 00.

EN SOMMAR I NORRA ISHAFVET

Af LUDVIG MUNSTERHJELM.

Pris 2: 00.

Samtliga rikt illustrerade.

111990